

משה בירנבוים

נ"ו"נ לקוה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע ועכ"א

מליזענסק

עיה"ק טבריא תובב"א

בעוה"ש"ת

חג הפסח

הדברים שאירעו בזמן הנס ממשיכים את אותם ההשפעות והניסים לזמנינו אנו,

וכן בספ"ק 'תפארת שלמה' וזל"ק, דהנה אמנם גדול כח הנס של יי"מ שלא על העת ההוא לבד הי' הנס של יי"מ. כי אם מהנס ההוא הנה ג"כ בכל דור ודור מתנוסס ממנו זמן ההוא נסים הרבה לישראל כמו שאמרו (ראש השנה יא, א) בניסן נגאלו בניסן עתידין ליגאל. וזהו (תהלים פ, ו) נתת ליראיך נס להתנוסס והוא שכתוב (שם קיא, ד) זכר עשה לנפלאותיו לשון השפעה להאמינה מהם עוד נפלאות הרבה.

וזה שנאמר והיא שעמדה לאבותינו ולנו. ר"ל כנס של יי"מ עומד גם לנו שבכל דור ודור עומדים עלינו לבלותנו והקב"ה מנילנו מידם צימים ההם בזמן הזה ע"י הנס של יי"מ. וז"ש (שמות יג, י) ושמרת את החוקה הזאת למועדה מימים ימימה להשפיע במועדה מהימים האלו לימימה בכל שנה ושנה.

וזהו (שם יג, ח) והגדת לבנך ציוס ההוא הגדה הוא לשון המשכה לבנך לדורות עולם מהנס שנעשה ציוס ההוא וע"ז הוא שנאמר כי עושה ניסים ונפלאות עד אין מספר כי מהנס הזה נעשה ממנו ג"כ אח"כ ניסים ונפלאות אין מספר כנ"ל. עכ"ל.

וזוה יוצן הטעם דגם כשאין אנו ראויים לכך, אפשר לילה זה לבקש ולפעול בתורת שאלה והלוואה על חשבון העמיד, כי משום שציניאית מנרים לא היו ישראל ראויים לישועה, והישועה צאה למען שמו הגדול "אהי-ה" שזה על חשבון העמיד, וזה נמשך הכוח הלוה גם לזמנינו שבעת קדוש זה, אפשר לבקש ולקבל על חשבון העמיד בתורת שאלה והלוואה, גם אם אנו חלילה במצב שלא מגיע לנו עתה ע"פ מעשינו, (ובצחינת שאנו גם מצטייחים שמהיום כבר "אהיה" טוב) בכל זאת העת הזה מסוגל לפעול כל הנדרך לנו בגשמיות וברוחניות, וזהו ושמרתם את החוקה וכו', דלתת לאדם על חשבון העמיד אינו לפי חוק ומשפט אלא חוקה הוא, וזה יהי' לדורות עולם, וכפי שפי' התפא"ש שלהשפיע במועדה מהימים האלו לימימה בכל שנה ושנה.

וע"פ זה אפשר לפרש "וכאן הבן שואל" שכאן הבן שואל שיקול לשאל וללהות טובות וחסדים על חשבון העמיד, שנשפר מעשינו,

ועוד נלע"ד לפרש גם הענין של "וכאן הבן שואל" וע"פ מה שפי' זק"ה"ק הרבי רבי אלימלך זי"ע ועכ"א כששלח את בנו הרה"ק רבי אלעזר זי"ע להרה"ק רבי פנחס מקארין זי"ע ובעת שהותו שם אמר הרבי ר' אלעזר זי"ע "אוי טאטע" ושאל אותו הרבי ר' פנחס זי"ע "ודלמא לאו אציו הוא", ולא ענה לו מאומה, וכשחזר הרבי ר' אלעזר זי"ע אל אציו הרבי רבי אלימלך זי"ע, שאל אותו אציו מה היה אלל הרבי ר' פנחס זי"ע בקארין, וצין השאר סיפר לו אודות שאלתו "ודלמא לאו אציו הוא" ושלא ענה ע"ז מאומה,

אמר לו הרבי ר' אלימלך זי"ע, שהיה לו להשיב "שאל אציק" מלשון הלוואה, שגם אם עדיין אינו בדרגת אב וצן, אמנם יכול לשאל את ה"אב" (מלשון שאלה והלוואה) שיהיה "אציק" בתורת שאלה.

בפרוס עלינו חג הפסח אשר חל בחודש אשר ישועות צו מקיפות וכפי שפי' בספ"ק "מקיפות" בלשון הקפה והלוואה, שגם כשחלילה עדיין אין אנו ראויים להעשות עמנו טובות וחסדים, אפשר בחודש זה להקיף ולשאל טובות וחסדים על חשבון העמיד שנשפר מעשינו, ולכאורה מאין נובע כוח גדול זה, בחודש הזה ובמיוחד בליל קדוש זה, שאנו יכולים לבקש טובות וחסדים בתורת שאלה והקפה על חשבון העמיד, וכפי שגם מוצא בספ"ק בית אהרן להרה"ק מקארין זי"ע, שכאן הבן שואל, שיכול הבן לבקש בקשות מאציו שצמיים כל מה שצריך וכו' ולהשיג גם מה שלא עמל ויגע על זאת ע"כ

אלא ידידע פירושו של הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע (בספ"ק קדושת לוי פרשת שמות ד"ה ויאמר משה, ושם הוא באריכות נפלאה וביא רק חוכן דבריו הנוגעים לעניינינו בקי"א), מה שאנו מתפללים כל יום, "וגאלנו גאולה שלימה וכו' כי גואל חזק אתה" ויש לדקדק אומרו "גואל חזק אתה", הוי ליה למימר "גואל אתה", כי הרי אין שייך אלל הקב"ה התחזקות, כי אין אללו כביכול שום קושי,

ומקדים שם לבאר הפסוקים, ויאמר משה אל האלקים הנה אנכי צא אל בני ישראל וגו' ויאמר אלקים אל משה "אהי אשר אהי", כי הנה יש שתי גאולות, גאולה א' כשיש צבני ישראל תורה ומעשים טובים, ואז הם ראויים לגאולה ואין הקב"ה צריך לעשות גבורות לגאולה זו, מאחר שהם ראויים לכך, ויש עוד גאולה ב' שהקב"ה גואל את ישראל גם כשאינם ראויים לגאולה, ואז צריך הקב"ה לעשות גבורות,

והנה כשהיו ישראל במצרים, לא היו צידם תורה ומעשים טובים שיהיו ראויים לגאולה, אף הקב"ה לא השגיח על המעשים שיש צידם עכשיו, רק נפה על העמיד להיות, שיקבלו את התורה והמנוות צהר סיני,

וזה ששאל משה את הקב"ה איזה מדה יש לך עכשיו שאתה רוצה לגאול אותם, כי לפי המעשים שלהם אינם ראויים להיגאל,

ויאמר לו הקב"ה עתה אני צום אהי-ה, [שאהי' הוא מלשון עתיד] שאני נופה ומציט על מה שעמיד להיות, ואע"פ שעכשיו אינם ראויים, אבל עתידים הם לקבל את התורה, וזהו מה שאנו אומרים בתפלה, כי גואל חזק אתה, כי מלת חזק מורה שהקב"ה צריך להתחזק על מידותיו ית"ש, כי כשיגאלם מנד זכותיהם ומעשיהם הטובים הרי אינם נגאלים למען שמו, אלא בגלל מעשיהם, אבל כשנגאלים אפי' כשאינם ראויים לגאולה או אז הגאולה היא למען שמו הגדול הנ"ל, וזהו וגאלנו מהרה למען שמך, אפי' אם אין אגחנו ראויים לגאולה, כי גואל חזק אתה, והתחזק על מדותיך וכו'. עכתוד"ק.

והנה ידוע מרבותינו רועי החסידות (קדושת לוי, בני ישכר, ועו) זי"ע שסיפרו לנו מחקדו הגדול של בוראנו, שבכל חג וחג מתעורר מחדש ההשפעות שהיו צימים ההם וגמשיכים לזמן הזה, וציתר צעת סיפור

וזדרך זה נלע"ד לפרש "וכאן ה"ן שואלי צאופן שני, שגם אם חלילה אינו דדרגת צן אצל צליל זה "וכאן ה"ן שואלי שיכול לשאל ולהלוות לעת קדוש זה את דרגת "צן, וצמילא רחמינו כרחם אב על צניס, ולכן אפשר צליל קדוש זה לפעול צניקל כל הנצרך לנו.

ויעזור השי"ת שכימי נאחזינו מארץ מנצרים יראינו השי"ת נפלאות צכלל וצפרט ומוכה לנאח ממילר למרחב צצני חי' מזוני רויח, עדי נוכה להקריב מן הזבחים ומן הפסחים צמהרה צימינו אכי"ר.

עריכת הסדר סימן לגאולה דלעתיד

נועשה שהיה ברב גאון וצדיק מודינת רוסיה שהיתה לו בת שהגיעה לפרקה, ולא היה לו במוח להשיאה, ומאשר היה בוש לסבב ולבקש עזר פה, נסע לחוץ לארץ לאמישטרדם ולפרנקפורט, להשיג מבוקשו מגבירי ואדירי נדיבי עמינו, ובה לעיר אמישטרדם בערב חג השבועות, ויען כי הכרת פניו ענתה בו על גדול חכמות ויראתו, על כן נתבקש לבוא על שולחן הרה"ג הצדיק והמפורסם נ"י ר' עקיבא לעהרין ז"ל, לשני ימי החג, ואך התחילו ליסב על השולחן בלילה הראשון של החג, פתח הרה"ג ר"ע את פיו בדברי תורה באיזה קושיא על הרמב"ם, והשיבו הגאון הנ"ל לתרצו מאיזה סוגיא בגמרא על פי שיטת התוס', והרה"ג ר"ע ז"ל התאמץ לבטל את דברי הגאון הנ"ל, ופלפלו הרבה בדברי חכמה ודעת מוענין לענין עד אור הבוקר, ומחביבות ומתיקות דברי התורה שהעלו בדברי שכלם, לא טענו כמעט מאומה מהסעודה, עד שהלכו להתפלל בהשכמה תפילת שחרית כנהוג בחג השבועות, ובבואם מבית התפילה מוצאו השולחן ערוך בכל מיני מגדים, ואך טענו לחם אחר הקידוש, חזרו לשגן את דברי פלפולם, ומענין לענין עברו שני ימי החג הכל בדברי תורה ופלפול, עד שישכחו כמעט לגמרי להתענג מערבות החג ושכחותו, עד אחר שהבדיל הרה"ג ר"ע ז"ל על הכוס במוצאי החג, ואז בא עליו המנונה שלו הסוכן בעסקיו והביא לו תכריך המכתבים שבאו לו בימי החג על ידי הפאסט, אשר יבוקרו מוקדם ע"י הרה"ג ר"ע ז"ל, אז בקש הרה"ק ר"ע סליחה מאת הרב הגאון האורח שלו מאפס הפנאי כעת, ובקשו שיבוא אליו למחר אחר חצות היום לסעוד אצלו סעודת הצהרים,

אחרי אשר סעדו לבם למחר שאל הרה"ג ר"ע ז"ל את פי האורח הגאון הנ"ל לגלות לו את מטרת נסיעתו ורצונו, סיפר לו האורח מכל הקורות אתו עד היום ותכלית נסיעתו, ויתן לו הגביר רע"ל נדבה הגונה חנוש מאות מוארק פרוסיא, ויתן לו האורח הגון רב תודה על טוב נדבת ליבו, וטרם לקח מנונו ברכת הפרידה, שאל הרה"ק את הגאון האורח אנה מוגמת חפצו לנסוע כעת, וישיבהו הגאון האורח לעיר פרנקפורט, ויען אותו הרב בטח אקיים כל מושאלות לבכם, והגידו לי נא מה חפציכם לעשות, ויאמר לו הרב הגביר ר"ע ז"ל, לא אוכל להגיד לכם עד שתתנו לי תקיעת כף על חלק העולם הבא שתאמינו למלאות בקשתי בלא שום מחסור דבר, וישאל אותו האורח הגאון איך אוכל לתת תקיעת כף פן יהיה דבר אשר לא אוכל לקיימו, ויען אותו הגביר הנה תכירו אותי כי לא אטיל עליכם חובה בדבר אשר יהיה מן הנמוע לקיימו, ומלא הגאון האורח את רצונו, ונתן לו תקיעת כף שיקיים אחר כך את בקשתו בלא שום גרעון ומחסור דבר, ויאמר לו הגביר הנ"ל זאת היא בקשתי מכם, שתתראו בפרנקפורט עם השר המיליונר רוטשילד הצדיק, ותספרו לו איך שהייתם אצל הרב ר"ע לערין בכל ימי החג של שבועות, ופלפלתם הרבה בחי' תורה בחריפות ובקיאיות, ומרוב מתיקות ונועם דברי תורה"ק לא טעמנו מאומה כל ימי החג, ואחר עבור ימי החג נתן לכם נדבתו חנוש מאות מוארק, יותר מזה אין לי מה לדרוש מכם מאומה, ועתה לכו לדרככם לשלום, והנה נתתם לי ערובה ע"י בתק"כ על חלק העולם הבא, בטח תקיימו זאת בלא ספק, ואין לי פנאי יותר,

בדרך נסיעתו עלה בלב הרב הגאון נגור ופחד מההבטחה הזאת כי עלה ברעיונו חשד על הרה"ג ר"ע ז"ל, כי כל הדברים האלה אינם רק להתפאר בהם הרה"ג הנ"ל לפני השר הצדיק כי הרב ר"ע הנהו גדול בתורה, וכי הוא פזרן גדול בצדקה, כדרך הצבועים המתחסדים בזה בכדי שישגי על ידי זה מאת השר הצדיק הקפה גדולה אשר לא ישלמנה אחר כך, והוא יהיה הגורם לזה, להיות נעשה סרסור לדבר עבירה, ויתעצב למאד ויחשוב בלבו אולי כדאי לעבור על התק"כ ע"י בשקול דעתו עפ"י שיטת הראשונים והאחרונים בזה, עד שנפל ברעיונו תחבולה אחת אשר מוצא אותה לנכון לפניו, והוא לקיים את התק"כ ולספר לפני השר הצדיק את כל הדברים בפרט, ולספר לו גם כן אח"כ מן התק"כ שלקח מנונו טרם הודיעו דבר הבקשה, ואז לא יחריך רמ"י צדי, כי הלא השר בעצמו יבין את מרמת הרה"ג ר"ע ז"ל.

והי' בבוא הרב הגאון אל בית השר החיונה, אחר רוב עמל וגיעה שעלה לו עד שהניחו לו משרתיו ועושי רצונו, וישאל אותו אחד מהעומדים לפניו מזה בקשתך, ויען אותו הרב הנה יש לי מה לדבר עם השר בעצמו, ויודיעו זאת לשר היושב בחדרו פנימה ויעז לתת לו נדבה סך עשרה רוי"כ ולא רצה לקבלם, ויעז לתת לו חמישה ועשרים רוי"כ ולא רצה, כי הוא באחת התאמץ כי חפצו לדבר עם השר בעצמו עד שיעז לתת לו מאה רוי"כ ולא רצה לקבל, עד שהשליכו אותו משרתי השר בקולות ובהכאות הכה ופיצו, ויתן בקולו קול עז כי אינו חפץ בשום נדבה רק לדבר עם השר הנדיב בעצמו, ואף אם תכו אותי שבע פעמים ככה, לא אסור מפה עד אם ראות פני השר, ואז כשמוע השר הצדיק את קולו בכדי הרשהו לבוא אליו, וישאלהו מה חפציכם לדבר, ויספר לו האורח הגאון בפרטות מכל הדברים שנקרו ויאתו בימי חג השבועות בבית הרה"ג ר"ע, וכי כל כך חשקה נפשו של הגאון ר"ע להשתעשע עמו בחי' תורה עד שלא ערב לו כל מועדי החג, ואחר זה נתן לי נדבתו ההגונה בסבר פנים יפות ולקח מנוני תק"כ על עולם הבא טרם הודיעני את בקשתו וזאת היא בקשתו לספר לכם מחריפותו ובקיאיותו של הרה"ג ר"ע ז"ל, וגם מפזרונו הרב עד שנתן לי חנוש מאות מוארק, ואלמלא התק"כ לא הייתי מספר לכם זאת, אך מזה יכולתי לעשות כהיום כי לא ארצה להפסיד את אמונת, ועתה כפי בינתכם הרחבה כך תעשו.

ויפן הרב את פניו ויבהל ליצת כבורח מן הדליקה כי נפל פחד גדול עליו מסיפורי הדברים האלה לפי רעיון לבו, וירץ אחרי השר הצדיק ויפצר בו, ויאמר לו רבי ומורי סורו נא אלי, ועשו עמי חסד להנפש אצלי איזה שעות, והנני מבקש מאתכם מו"ר סליחה ומחילה על מה שחטאו נגדיכם משרתי העומדים לפני כי הכל בשגגה ובדברו עמו נתן אות בקול הפעמון למשרתיו לעשות כבוד להרב הגאון ולהביאו אל תוך חדריו פנימה, ויסב עמו אל השולחן לאכול, ויפצר בו השר לספר לו את כל הדברים הראשונים באריכות יותר ויט השר אזנו לכל דבריו, כי היה ערב ותאב לשמוע את כל דברי הספור, ונתן כך הוציא האורח אגרות מקרב לבו על אשר נפל ברשת מושבתו על הג' ר"ע לעהרין לפי מושבתו, וינחם אותו השר הצדיק ויאמר לו, רבי ומורי, הסירו נא הדאגה והפחד הזאת מלבכם ולא תתנו דופי ח"י בהגביר הצדיק ר"ע לעהרין ז"ל, הן הוא איש גדול בתורה וירא שמים באמות, רק אבאר לכם תוכן הדברים כפי מה שהוא, כי הנה ידוע לכם את אשר ברכני השי"ת בחסדו הגדול ברוב עושר וכבוד אשר גם שרים ורוזני ארץ יבואו עמי במסחור, והנני יודע כי לא במותי אקח עמי הכל בקבר גם לא ירד אחרי כבודי, אך השי"ת נתן לי זאת בכדי שאוכל לעשות טוב עם אחרים משל, כנו שאמרו חז"ל באבות יתן לו משלו שאתה ושלך של"י והנני חפץ לעשות טוב בחיים עם אנשים המהוגנים וראוים, אבל מה אעשה כי מפני גדול טרדתי וקוצר דעת, אינני יכול וגם אין לי עת לבקר כל איש הפושט ידו אלי לבקש עזר ותמיכה, ולחקור ולידע מהותו ותכונתו ולשקול נדבתי אליו לפי ערכו ומועלתו, לכן עשיתי חוזה עם הרה"ג הצדיק ר"ע לעהרין אשר ברכו חי' בכל, ויש לו לב רחב בתורת ה', ומוכתר במידות טובות, ואף כי ברכו השי"ת גם כן בעושר עכ"ז איננו טרוד כל כך בעסקיו כמנוני, הנה הוא

יכול לחקור כל איש לפי מועלתו ובינתו בתורה, וגם הוא יבחן תום ליבו של כל איש ומוצבו, ועשינו סיכון זה בינינו כי לי ערך הגדבה שיתן הוא עלי לתת עשר פעמים כנגד נדבתו, ומואשר רצה גם כן לבחון אתכם באמונת הלב ויראת ה' הטהורה, על כן נואשר כי קשה הוא הדבר הזה להתראות עמי כקריעת ים סוף, ורוב צער ויגון ימוצא האורח עד אשר יראה פני, על כן לקח מואתכם תקי"כ על עולם הבא לקיים הדבר להתראות עמי, והיה אם תקיימו זאת גם כן לסבול נכות וצרות בכדי לשמור אמונה התק"כ, בזאת תבחנו גם כן כי יראתו ית"ש תקוע ונשרש בלבכם, והנכם אצלי כהיום כאורח הגון אשר אותה רצתה נפשי להעניק לכם כל הדרוש וחסר לכם,

ועתה קבלו מוננו סך חנושת אלפים נוארק, ועוד יתרה אעשה עמכם כי אתן לכם כל הדרוש לכם על נשיאת בתכם כפי הנאות לכבודכם, וישלחוהו ברוב כבוד ושלום על מקומו, ע"כ המועשה.

והנמשל הוא, כי הצורה ית"ש אשר הוא מקור הטוב, וצרא את העולם בחסדו להיטיב לצוראיו צחר בצבותינו, והראשון היה הצורה אצינו ע"ה אשר מנא את לצבו נכון לפניו, ועמד בעשר נסיונות ונחשב לו למציאה, וכמאז"ל ג' מציאות מנא הקצ"ה (צ"ר כט) ויבחר צורעו אחרי זרע בית ישראל, אחרי אשר עמד וזירף אותם בכור הצולז מצררים וככל מיני צירוף ונסיון להיות לו לעם סגולה כיום הזה, ובהגיע תור דודים, הוא היום הזה, ליל שימורים הוציא את עמו בששון, ואת צחיריו צרינה, למען ישמרו חוקיו ותורתו יצארו, וחלק להם כבוד ועוז ולצאת ציד רמה, והעניקם צכסף וזהב לעשות צוה נקמה משלל עוכריהם ולוחציהם, ועכ"ז אופן הגאולה של הלילה הזה קטנה היא צערכה לעומת הטוב העמיד המקוה, יען לא נתן לה השי"ת רוח כח ועממה לעשות הטוב עם עם סגולתו, להיות תשועה נחמית לתהילה ולתפארת, אך את הכל מסר השי"ת אל הגאולה העמידה להיות צב"א, שאז הכל יהיה מתוקן צמלכות שדי, ויכירו וידעו כל יושבי תבל כי ה' אלוקי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה, ויראנו השי"ת טובות גדולות ונלרות, וכמאז"ל ילקוט על פסוק כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, לראה לצניס מה שלא הראתי לצבות, צמצרים הוא אומר נורא תהילות עושה פלא, וכאן הוא אומר נפלאות וכו', ואת אשר חסרה גאולת מצרים לתת, ולהראות לנו, תצוא הגאולה העמידה צרוב כחה ותשלים צשלימות.

ואמנם צכדי שידוע אז, מי הוא האיש, אשר הוא מן הזוכים לעתיד לקבל הטוב והתשלום מכל העבר, יען שעל העת ההיא ארז"ל (שצח קנא) והגיעו שנים אשר תאמר אין לי צהם חפץ אלו ימות המשיח שאין צהם לא זכות ולא חובה, רק מי שטרם צערב צצת יאכל צצבת, וכיו"צ אמרו רז"ל (יבמות כד) אין מקצלין גרים לימות המשיח, ע"כ ניתן לנו עדת צני ישראל על זה סימן יאות לעדות מגאולת מצרים אל גאולה האחרונה, שכל מי שיצוא עם האות והסימן הזה אל עת ציאת גאולה האחרונה, יהיו הצברים האלו לפניו לעדות ולראי כי הנהו האיש היוצא ממצרים וקבל את התורה, ומוכשר והגון הוא לקבל טוב העמיד, והאות הזה, הנה היא המנה וכל שאר השייכים עמה מעיני החג ומסיפור יציאת מצרים, שהמה עדות לנו כי אנחנו העם הנצחר לצאת ממצרים ולקבל טוב העמיד, וכמאמר התנא צכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאלו הוא יצא ממצרים.

ומאשר כי היה גלוי וידוע לפני המקום צ"ה כי יהיה קשה עלינו לשמור ולקיים את העדות הזה, מקוצר רוח, הממעה את האדם לנטות מדרך הישר והאמת, ומפאת יצרו הנטוע צלצו מעת הולדו,

ומפאת שארי דצרים המפסידים ומעורים עיני שכלו, ומעבודה קשה מעול השעבוד ועול הפרנסה המפרכת לצו ונפשו של אדם, על כן הרצה עליו אזהרות הרצה על הדצר הזה כמש"כ צפ' צא, ושמרתם את המצות וגו', ושמרתם את היום הזה לדורותיכם עולם, ושמרתם את הדצר הזה לך ולצניך עד עולם וגו', ושמרתם את העבודה הזאת, ושמרתם את החוקה הזאת למועדה וגו', וצפר' ראה שמור את חודש האציו ועשית פסח וגו', הכל צלשון שמירה, והזהיר אותנו על אכילת חמץ צפסח צעוש כרת,

והכל צעבור אשר היה גלוי וידוע לפניו כי מפני הגזירות והשמדות וגודל הצטרכות האדם וחסרונו יהיה קשה לפניו קיום המצוות האלה, לכן כאשר נזכה א"ה לעת קץ לצוא לפניו עם כל הדצרים אשר צוה עליו צמוה"ק והתמיימה צקצלת נעשה עוד קודם לנשמע, יהיה צוה עדות לצני ישראל עם קרצו כי עשינו וקימנו את הכל צמצירות נפש, ומרוב צער ויגון שהיה לנו צצרות פזורינו עכ"ז לא סרנו מאחרי ה' ומשפטי התורה, הנה יהיה לנו לראי כי הננו עם סגולתו אשר צחר צנו מאז אצחנו ממצרים, והננו אותו העם המוכשרים לקבל היעודים והנחמות שהצטיחנו צפר' תצא וכו' האמריך היום הזה להיות לו לעם סגולה וגו', ולחתך עליון וגו', לתהלה ולשם ולתפארת, וכו' יזכנו צציאת משיח צדקנו צצ"א.

(הגדת 'אגודת אוז')

צצם הר"ר צוניס מפרשיסחא ז"ע שהחומרות של חג הפסח אין להם שיעור. שהוא כמו תכשיטי כלה. אשר כל המוסיק תכשיטי הרי זה משובח. והבן:

(ש"ח שרפי קודש - פסח)

איתא בכתבי ארז"ל (בשינת זסידים ניסן ג, ד) הנזהר במבישהו זוביץ בפסחז מובטחז לו שלא יזוטא כל השנה.

ול"ד מהו הלשון הנהר, שהוא לשו נפעל שנוהר ע"י אחרים, דהול"ל הזהיר. אך הענין הוא דצחמת חמץ אסור צמשהו, וא"כ לא שייך שיוכל האדם צעצמו להזהר ממשו חמץ שזהו צלתי אפשרי, רק שאחר כל הפעולות והעשיות שעושין, יש לצקש מהקצ"ה שיעזור לו שיוכל להזהר ממשו חמץ. וזהו הנהר, דהיינו שהוא נוהר ע"י שהקצ"ה עוזר לו ושומר ממשו חמץ. דהאדם צעצמו שהוא צצר ודס אף אחר כל הפעולות והעשיות אי אפשר לו להזהר ממשו חמץ, רק ע"י שהקצ"ה עוזר לו שיהא נוהר ממשו חמץ.

(ילקוט מאורי אור צצם הרה"ק המגיד מטשערנאציל זוק"ל)

הה"ק מקאלק ז"ע אמר הנהר ממשו חמץ מוצטח לו שלא יחטא, אמר שהצטות שלא יחטא אזי משמרין אותו ממשו חמץ ולז"א הנהר:

(ש"ח שרפי קודש - פסח)

הא לזובא עניא וכו' השתא הכא לשנה הבאה בארעא דישראל השתא עבדי לשנה הבאה בני זורין נל"פ על פי מה שפירש הרה"ק צעל דצרי יחוקאל ז"ע מאמה"כ (שעיה י"ו) עוד אקצן עליו לנקצניו שלפני ציאת המשיח צצר יהיה קיצון מישראל צארץ ישראל, וצציאת המשיח יוסף ה' שנית ידו לקצן את שארית ישראל, וע"ז אמר הכמוז עוד אקצן עליו שאוסיק

לקבץ מארבע כנפות הארץ לארצנו לנקצנו על אלו שכבר נקצנו וצאו, וע"ע ברמב"ן שה"ש ע"פ האלף לך שלמה.

לזה נתכוין בעל ההגדה בצאמרו 'השתא הכא לשנה הבאה בארעא דישראל' אולם כל זמן שנמצאים שם תחת ממשלת הערב רב עדיין אין זו הגאולה האמיתית שאליה אנו מייחלים, אלא השהא עבדי לשנה הבאה בני חורין, ואז גאולה תהיה לנו כשנהיה תחת ממשלת הקצ"ה לדו.

(כ"ק אלמור"ר הגה"ק מלאנו ז"ע, ליל ז' דפסח משל"ו)

כל דיכפין ייתי וייכול, כל דצריך ייתי ויפסוז, השתא הכא לשנה הבאה בארעא דישראל.

הנה צליל התקדש החג הזה יכול כל אדם מישראל לפעול בשמים כל משאלות לבו לטובה ולברכה, השפעות טובות בין ברוחניות ובין בגשמיות, בין בגוף ובין בנפש, כל מה שישראל וצקש יענה משמים. ואולם אנחנו עמו ולאן מרעימו אין חפצים לצקש על נפשינו כי אם אחת שלמתי שצמורה יתגדל ויתקדש שמהי רצא וראו כל צער יחדיו כי פי ד' דיבר. וזהו שאומרים כל דכפין ייתי ויכול רומז שצליל פסח יכול כל אחד לפעול כל מה דבעי בגשמיות, וכפל ואמר כל דצריך ייתי ויפסח ירמוז שאפשר לפעול כל משאלותיו ברוחניות ובעבודת ד'.

אבל למרות זאת שלמתי וצקשתי הוא רק השתא הכא לשנה הבאה בארעא דישראל שצמורה נוכה לראות בתפארת עורך בהתגלות כבוד שמים בעולם, ואין אני מתפלל לא על הגשמיות של עממי ולא על הרוחניות שלי כי על דבר כבוד שמך.

(כ"ק אלמור"ר הגה"ק מלאנו שליט"א)

הליכה הזו כולנו מסובין

הגה"ק רבי חנוך צבי הכהן לזין אב"ד בענדין ז"יע [חתנו של הרה"ק בעל הישפת אבות' מגור ז"יע] סיפר שבימי הרה"ק רבי ר' שמועלקא ז"יע היה קצב אחד שכל בהכנות ששחט היו כשרות, והיה הדבר לפלא בעיני כל רואיו, פעם שאלו הר"ש איד יתכן הדבר הזה שכל שחיטותיו כשרות, השיב לו הקצב שיש לו אדם בשוק שמראה לו איזה בהמה יקנה ואיזה לא, הלך אתו הר"ש לשוק וראה שהרה"ק רבי נטע מושעאוו ז"יע הוא האומר ומוצה לו מה לקנות, שאל הר"ש את רבי נטע מה מעשיו בידו, אמר לו שמוכותין כאן שיתגלה אליהו הנביא ז"ל, התפלא ר"ש מה מעשיו אליהו בשוק של בהמות, הסביר לו רבי נטע שבעת חרבן ביהמ"ק לקחו השונאים את הטלאים הנובוקרים שהיה בביהמ"ק, ולכן בא אליהו לקנות הולדות כדי שלא יבואו אנשים לידי מעילה,

המועשה נתפרסם בין תלמידי המגיד הגדול הרה"ק רבי דוב בער מוועזריטש ז"יע ובאו הרבה נוחם, ובתוכם הרה"ק רבי אלימלך מליזענסק ז"יע לבקר את רבי נטע ולדבר אתו ברזין עילאין, פעם שאלו אותו החסידים מדוע גלות זו ארוכה כל כך, והלא כבר כשל כח הסבל ומדוע עדיין לא נגאלנו, אמר להם שכשיבא אליהו הנביא אליו בליל הסדר ישאלוהו על כך, בליל ב' של פסח אמר להם שתשובת אליהו הנביא היתה: "מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות" מדוע אכן נשתנתה גלות זו מכל שאר הגליות, כי "כולנו מסובין – מיד זענען אלע פון קלייען" [כולנו עשויים מסובין שהוא הזול והפסולת], וביארו החסידים את דבריו, שבדורות ראשונים שעוד היו אנשי מעלה אזי אף שהיו גם אנשים פחותים מ"מי הצדיקים היו מחפים על החלישים, אולם עתה שיש רק את הפסולת והסובין אין מי שיכסה אותם עם קמח וסולת ולכן נראה רק הסובין ואינו עולה לחן ולחסד קמיה קוב"ה.

כשאמרו כן להרבי ר' אלימלך אמר הוא לפרש פירוש אחר בדברי אליהו

הנביא, שרצה לומר דכיון שאנו כולנו עשויין מסובין ופסולת שאי אפשר לגבלם יחד לעשות מונגה עיסה, שיש בין בני ישראל פירוד ושנאה בין איש לאיש, וחרי עון שנאת חנם הוא שגרה לביהמ"ק ליחרב (כדאיתא בינוא ט), ולכן הלילה הזה והגלות ארוכה יותר מושאר כל הגליות.

(מפי ספרים וסופרים)

ועברתי בארץ מצרים אני ולא בולאך אני הוא ולא אוזר, דהיינו שהראה הקצ"ה להם כי כל כוחותם ומחשבותם ולעונם הוא רק צרכנו ית' ולכשירנה יעציר רוח טומאה מן הארץ,

וזה אני הוא, פירוש אפילו כשצא צמינת הוא ונסתר כבודו וקדושתו, אני הוא ולא אחר, פירוש שאין זה צמינת אחר ת"ו רק הכלל מה כי כבודו בגלוי כן הוא אפילו בשעת הסתר:

(עבודת ישראל - ביאור ההגדה)

אמר רבי אלעזר בן עזריה הרי אי כבן שבעים שנה ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בכלילות עד שדרשה בן זומא.

ז"ב מה שהקדים 'הרי אי כבן שבעים שנה' דמאי שייך להכא דבר זה, ויבאר דצא רבי אלעזר לומר שאע"פ שנעשה עימו נס גדול כזה שהדרו ליה ממני סרי דרי חיותא (ברכות כח.), ולכאורה היה נראה שכולם צריכים לצטל דעתם לאדם כזה שודאי תורת אמת צפיהו, אכן לא כך היה, ולא קיבלו את דעתו.

וחמת כיון שמורה לא בשמים הוא (ז"מ נט:), ואין משנים גופי תורה ע"פ אותות ומופתים אלא ע"י דרש וסמך נכון כמתובים, וזהו שאמר הרי אני כבן שבעים שנה, שנעשה עימי נס גדול כזה ולמרות זאת ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בצילות, כיון שכאמור תורה לאו בשמים הוא. עד שדרשה בן זומא היינו שהביא דרש וסמך לדבר מן התורה ולא קיבלו את דעתו.

(כ"ק אלמור"ר הגה"ק מלאנו שליט"א)

ברוך המקום ברוך הוא, ברוך שנתן תורה לעמו ישראל ברוך הוא.

כל השצח וההודאה שאנו משצחים להשי"ת צלילה זה על שהוציאנו מעצדות למירות, היא אך ורק על החירות הרוחנית, כי אין נודה על גאולתינו ועל פדות נפשינו בגשמיות צעת אשר אנו עדיין משועבדים ולחוצים בגלות זו,

וע"כ אנו מודים כאן "צרוך המקום צרוך הוא", שכל הודאתינו היא אך ורק "צרוך שנתן תורה לעמו ישראל" על שהוציאנו מטומאת מצרים, וקיצצנו לעבודתו ונתן לנו את תורתו.

(כ"ק אלמור"ר הגה"ק מלאנו שליט"א)

ואסנויד לזה מה שראיתי בשם ה"שואל ומושיב" מושל לאיש כפרי היה דל בן אביון, שמכוח עוניו ועוני בית אביו החל כוילדותו לשאת בעול החיים וכלכלת הבית, ולא הספיק מנעולם להחכים וללמוד תורה, אך תנויד היה מרגיש את חסרונו, והיה צמא ללמוד תורה,

פעם אחת זכה בהון עתק ונעשה גביר גדול, מיד הזדרז להשלים את שהחסיר בילדותו, שכר נורים ומלומדים, למד תורה בהתמדה, עד שעלה במעלות התורה והחכמה, ובכל שנה ביום שזכה בגורל היה אוסף את כל מישפחתו וידידיו וחוגג עמוהם את שמחתו,

לימים התהפך הגלגל והפסיד את כל הונו ורכושו, והפך להיות עני כבתחילה, אך לזרבה הפלא המשיך לציין ולחגוג בשמחה רבה את היום שבו האיר מזלו והתעשר, שאלוהו ידידיו, "לשמחה זו מה עושה?" והלא

כיום אתה עני ורש כבתחילה, ומה לך שמוח ומועלה בזכרוןך את העושר הרב שבבר נישל כונך? השיב להם, אכונם את כספי והונני הפסדתי וגלקח כונני, אך התורה והחכמה שיקניתי בתקופת העושר נשאר עמדי, ואיש אינו יכול ליטלה כונני, ועל זאת אני שוכח,

כך אנו היהודים, אף שכהיום אנו שוב בגלות חשיכה, וא"כ מה הענין בחגיגת יציאתנו לחירות, אלא שהנכסים הרוחניים שבהם זכינו בגאולת מצרים, קבלת התורה והמלאות והיצטרנו לעם הנבחר, ושחרורנו צמחות ונפש מנמצ עבדות לחירות, זאת נשאר אלניו והם מתלווים אלניו גם בגלות הארוכה, ועל דא ודאי קא צעינא למיהו צדוותא לציבא, ונאמר לפניו שירה חדשה עד נכון היום.

אזוד זוכם אזוד רשע אזוד תם ואזוד שיאינו יודע לשיאול.

אמר כ"ק אדמו"ר מן מהר"ד (שליט"א) [ז"ל], שפעם אחת הלך רבינו הקדוש מהר"א מדינוב ז"ל לראות איך המוני עם עושין הסדר ואומרים ההגדה, וצא לחלון של איש פשוט אחד שלא ידע כלום, רק כשבא לומר הארבעה צנים התחיל לצעוק אחד חכם אחד רשע אחד תם אחד שאינו יודע לשאול מפני שידע שצריך לצעוק בקריא שמע בחיבת אחד, ואמר הוא [מהר"א] ז"ל איש זה עשה מהארבעה צנים הקריאת שמע, וצדך נחות נוכל לומר כי קודם כחוב הגיע זמן קריאת שמע של שחרית ר"ת ח"כ רשע ת"ס שיאינו יודע,

ואמר כ"ק אדמו"ר (שליט"א) [ז"ל] כשסיפרו הדברים לפני אביו הקדוש מהר"י ז"ע, היו זיו פניו משתנים בצמנה גוונים, והצנתי שהם דברים גדולים עד מאוד.

ואמר שיוכל להיות כך כי אדמו"ר [מהר"י ז"ל] אמר בשם הקדוש מסטרעליסק ז"ע עה"פ (ויקרא יט. ג-ג) קדושים תהיו צודאי כל איש ישראל יכול להיות קדוש, כי קדוש אני, היינו שהנשמה שהוא חלק אלוקי ממעל הוא קדוש, רק איש אנו ואביו תיראו היינו מזה יש להתיירא שלא יהא מניעה מלד הכנתם שלא היתה כראוי ח"ו, וסיים וסיים אדמו"ר [מהר"י] זה שמסיים הפסוק ואת שבתותי תשמורו, היינו כי השבת מורה על יחוד השי"ת (תק"ז תיקון י"ו), וא"כ כשאדם מקבל על עצמו יחוד השי"ת על כל אבריו ועל כל גידיו ועל כל הכוחות והחושים, אז יכול לתקן אפי' ההכנה ה"ל, אד"ק.

ועל כן אמר צעל ההגדה ככאן, אחד חכם, ע"י אחד היינו יחוד שמו יצ"ו שמקבל על עצמו כנ"ל יוכל כל איש לתקן כל הארבעה צנים ודפח"ת, ושי"י.

(לקט אמרי קדוש, בעלזא)

רשע מזה הוא אומר מזה העבודה הזאת לכם, לכם ולא לו, ולפי שהוציא את עצמו מן הכלל כפר בעיקר ואף אותה הקהה את שיניו.

לכאורה משולל הצנה דצביל שאלה מה העבודה כו', יקרא רשע. אך שורש הדבר כך הוא, דהנה ידוע מאמר חכמינו ז"ל (ברכות י" ע"ג) דכל העולם ניזון בצביל חנינא בני כו', ואעתיק לך מה שכתב במדרש תלפיות וזה לשונו, אמר המאסף מכאן יראה מעלת הצדיק לפני הקדוש צרוך הוא ושמסר העולם צרשותו ושיעבד לו לעשות כל רצונו כו', והטעם שכיון שהעולם נברא בצביל הצדיק וכולם נבראו לצוותו כמאמר חכמינו ז"ל (שם ו ע"ג) לכן מסר הקדוש צרוך הוא כל העולם צידו ושיעבדו תחתיו לקיים כל מה שיגזור,

ואלו היו יודעים העמי ארצות צוה היו מעטרים את הצדיק בכל יום עטרות זהב לו והיו מספיקים לו כל צרכו, כי משלו נותנים לו כעצדים המשמשים את המלך במסים וארנונות דעבד שקנה נכסים עבדי דמאן נכסי דמאן, נמצא שהכל משל הצדיק ובצבילו נברא ולו נתן הקדוש צרוך הוא הכל במתנה. וכל מה שאוכלין ושותין עמי הארץ צמותרים ונפרדים מהצדיק גזילה הוא צידס. דצשלמא בצביל לשמש לצדיק בכל צוותיו מה שאוכלין אינו גול אלא לפי שהם משמשים והם כעצדים המשמשים את רבם שאוכלים ושותים והוא צרשות רבם עד כאן.

הרי לפניך, דאם האדם מאמין דהצדיק הוא עובד את השם בצביל כל ישראל הנצרכים אס כן אס היה זה צורר צלצו של אדם אז צודאי אף אס הוא צענמו אין יכול לעבוד את השם כראוי על כל פנים הוא מחצר את עצמו להצדיק והיה מהנהו מנכסיו כיון דהוא ניזון צוכותו. אך צאמת יש רשעים בעולם אשר אומרים צלצבם מה צצע לנו צצדקת הצדיק וצצבדותו אס הוא עובד את השם לו לצדו היתרון, ואס כן הוא כופר צעיקר הצריאה דתחלת צריאת כל העולמות היה עבור הצדיק וכל העולם לא נבראו אלא לשמשו והכל הם ענפים ולצושים הצריכים להצדיק אך מדהוא מרחיק את עצמו מהצדיק ע"כ כופר צוה וצדיצור זה ניכר רשעתו אשר הוא כופר צדצר שהוא עיקר אללו יתצרך:

וזה שכחוב רשע מה הוא אומר, רוצה לומר שניכר הרשע על ידי דיצורו שאומר, ומתוך שאלתו ניכר מחשבתו הרע ששאל מה העבודה הזאת לכם.

וזה שאמר המסדר הגדה לכם ולא לו, דעבודה של הצדיקים הוא להם לצדס אצל לא לו שאין עבודתו מועיל לכל הצרואים וגם הוא צכלל ולפי שהוציא את עצמו מן הכלל, על ידי זה ניכר שהוא כפר צעיקר ושורש הצריאה אשר הכל נבראו בצביל הצדיק.

וזה שאמר ואף אתה הקהה את שיניו, רוצה לומר דצאמת אסור להצדיק להתפאר בעצמו ולומר צלצו שמעשיו מגינים על העולם ונותן מזון לכל הצרואים, כי הצדיק כל המעשים אשר עושה הכל מעט צעיניו נגד חסדי השם אשר עושה עמו.

אך לכל זאת הותרה הרצועה לפי הוראת השעה הזאת להקפת שיניו של אותו הרשע נתן לו התנא רשות להצדיק להתפאר נגדו. וזה שאמר ואף אתה הצדיק שאין לך להחזיק צעיניך לגדול ולומר צלצך שמעשין מוכה כל זרע ישראל והכל ניזונין צוכותך וכל העולם לא נברא אלא בצבילך

אצל נגד הרשע הזה רשאי להתפאר נגדו ואמור לו צעבור זה עשה ה' לי צלחתי ממצרים, שכל הניסים והגאולה של מצרים הכל לא היה אלא בצבילו וכל מה שטרח השם יתצרך צצריאת כל העולמות וצכל הגאולות והניסים והיד החזקה אשר עשה עמנו הכל היה בצבילי אצל לא לך ואלו היה שם לא היה נגאל וצוכותי נצלת:

(קדושת לוי - דרוש לפסח)

ולפי שהוציא את עצמו מן הכלל כפר בעיקר ישנם אנשים שטועים וסוצרים שטוב לעבוד את השם צצדידות ופורשים עצמם מן הצבור וכבר מתי להו צמאה עוכלי הגה"ק מקאמארנא ז"ע צמנה מקומות צספריו הקדושים שלא זו הדרך אלא לקיים צתוך עמי אנכי יושבת וצדיקים נהגו אף לסעוד סעודתם צתוך הצבור.

יודע מ"ש זקה"ק צעל עטרת לצי ז"ע צהג"ה על מה שכתבו
בפרשת משפטים צ"ג כ"ג שמפסוק 'ועבדתם את ה' וצרך את
לחמך' יש ראייה שלאכול ביחיד ותפלה ברבים (דצמרגוס יונתן תרגם
ועבדתם ותפלתו) וכתב זקה"ק על הגליון אבל אנחנו לא קבלנו כן
מרבנותינו הקדושים אלא גם האכילה צריך להיות ברבים עכ"ל"ק.

והיו לדיקים שנהגו אף לישון בצבור, ואמר (מסדר ההגדה) על רשע
זה דלפי שהו"א את עצמו מן הכלל ופרש מן הצבור זה גרס לו
שכפר בעיקר, ואילו היה שם לא היה נגאל, כי אני אף שהרעותי
את מעשי, מ"מ כיון שאני נמצא תמיד בקרב בני ישראל ומתדבק
עמהם הייתי גם נגאל עמהם ונפקד בישועתם אבל רשע זה שהו"א
עצמו מן הכלל לא היה נגאל עמהם כי בשעת יציאת מצרים היה
יושב לו בצדידות באיזה מערה ולא היה יודע שהגיע שעתם ללאת.
(כ"ק אדמו"ר הגה"ק מלאנו ז"ע, מש"י)

ואף אתה הקהה את שיניו,

למה מרחיקין את הרשע ועושין לו כך, הרי אדרבה צריכים לקרבו
ולהחזירו בתשובה ולמה משיבין לו דברי חדודים כאלה, הרי גם
הוא נקרא בן וגם אין נראה הפרש בין שאלתו לשאלת החכם,

אולם פסח הוא זמן שמאיר את האדם וכל אחד ואחד יכול להו"א
את עצמו מן המיזרים, ולפי שגם הרשע מתעלה בימי הפסח לכן
הוא שואל כמו החכם, ואעפ"כ אינו חוזר ועדיין עומד ברשעו
ומו"א עצמו מן הכלל, ולכן באמת קשה שתהיה לו תקנה וצריכין
להרחיקו לפי שצימים אלו הוא יכול לקרב עצמו למקום צניקל ואינו
רוצה,

על ידי חטא אדם הראשון נתערב טוב ורע, ופסח הוא הזמן שכל
אחד יכול להוושע ואפילו מי שאין לו עוד מחשבות טהורות ודעתו
מעורבבת, כמו שהיה ביציאת מצרים דכתיב וגם ערב רב עלה אצלם
והמכוון לאלו האנשים שדעתם מעורבבת הרבה שגם להם היתה
עליה צימים אלו וגם הרשע יכול להיוושע בפסח,

כתיב אבות אכלו בוסר ושיני צנים תקהינה, כל אחד מחויב לתקן
חטא אדם הראשון, החכם יודע לזכור החכמה מן הרע, הוא שומר
החכמה לשם שמים כדכתיב החכמה תחיה בעליה שהוא צעל הבית
ושולט על החכמה ויודע להשתמש בחכמתו ליראת שמים כענין
שכתוב אם אתן שנת לעיני וגו' עד אמצא מקום לה' וגו' שמעלה
כל המקומות לה',

וברשע גם כן יש חכמה אלא שהוא אינו רוצה לזכור הטוב ונטל
החכמה לרע כמו שכתוב חכמים המה להרע ולהיטיב לא ידעו היינו
שאינו רוצה לדעת הטוב, ולכן שיני צנים תקהינה,

אימת מהארי" ז"ל שלי"צ השיינים הם כנגד ל"צ נתיבות החכמה ואות
אל"ף היא כעין צ' יוד"ן וצ' וי"ן ועולה גם כן למספר ל"ב,
השיינים הם לעצור החכמה שלא תתגלה במקום שאין צריך והוא
שכתוב לז חכם לימינו ולז כסיל לשמאלו, וכתיב ונרגן מפריד אלוף,
החכם מאחד האל"ף ונרגן מפרידה ולמה לו שיניו והוא אף אתה
הקהה את שיניו מדה כנגד מדה,

לשון שאלת הרשע דומה לשאלת החכם והחילוק הוא רק משהו,
שאלת החכם היא לשם שמים ומחשבתו למקום צ"ה ושל הרשע
להיפך, ובכל התורה ההפרש בין טוב לרע הוא משהו וכן בין חמץ
למצה ההפרש רק משהו,

פסח הוא זמן לכל כי משפיעים מן השמים חכמה צינה ודעת,
להחכם זה מאיר את העינים כדכתיב יהב חכמתא לחכימין, ואפילו
הרשע יכול להיות לו תיקון בימים אלו על ידי תשובה כמו שכתוב
גם אתה תתן צדינו זכאים ועולות:

(אמרי אמת - ימים ראשונים של פסח)

רשע בזה הוא אובור בזה העבודה הזאת לכם וגו'

ויש לדקדק כיון שהוא רשע מדוע חשבו צין הצנים באמרו כנגד
ארבעה צנים וכו', אמנם הענין הוא, שמדובר פה מאדם שהוא
מאמין בתורה ובמנוחות וגם עושה אותם, ולכן נקרא צן, רק שאינו
מאמין שגם צמעים הגשמיים כגון אכילה ושתי' וכדו', כשנעשים
בעת ראויה וכוונה נכונה, יש בהם עבודה הצ"ה, לכן הגם שנקרא
צן צ"ו רשע הוא, בשאלו מה העבודה שישנה צמה שעושים "לכם",
היינו בצברים הגשמיים שאתם נהנים ממנה.

ולכן הקהה את שיניו, כי אם אינו מאמין שבאכילה גם אפשר
לעשות נחת רוח ולעבוד את זוראינו, לשם מה לו אכילה, וחבל
להפסיד האוכל

(ספ"ה ק)

בזה העבודה הזאת לכם וגו'

הרשע אינו מצין לשם מה נצרכת עבודה קשה כל כך בכל מצוה
ומצוה, ובפרט קודם הפסח שעוסקים במירוק ונתיבות, ומחפשים
היטב בכל פינה וזוית אחר פירור חמץ לזכור, והרי מן התורה
בציטול בעלמא סגי (פסחים ד, ז) ואם כן לשם מה כל עבודה
הפרך הזאת, וכמו כן באכילת מצה אינו מצין למה נצרך שמירה
כזר משעת קצירת החיטים, והרי די לנו להסתפק צמה שחייבה
אותנו התורה, ולמה לנו מרבים בחומרות ודקדוקים,

וזה שמקשה ואומר מה "העבודה" הזאת "לכם" (ר"ל העבודה
שהוספתם מעצמכם) על זה באה התשובה "צעבור זה עשה ה' לי
בצאתי ממצרים" והיינו כי ע"י שקבלו ישראל על עצמם להוסיף
גדרים וסייגים במנוחות השי"ת, ע"י זה עצמו זכו ללאת ממצרים
קודם הזמן, ואם כן אתה הצן הרשע שאינך רוצה להדר ולהוסיף
במנוחות "אילו היה שם לא היה נגאל."

(כ"ק אדמו"ר הגה"ק מלאנו ז"ע)

בזה עובדי עכו"ם היו אבותינו ועכשיו קרבנו הבוקר
לעבודתו.

פירוש שבעל הגדה סידר לספר בזמן גאולתנו, בכדי שלא יאמר
אדם הואיל והרעותי את מעשי עד הנה אין לי תקנה להתקרב אל
ה', אלא אדרבה יתחזק האדם על כל פנים לשבץ מהיום ויאמר
בלבו הלא מתחלה עובדי עבודה זרה היו אבותינו ואף על פי כן
קרבנו המקום לעבודתו. ומאז צמדרש (צ"ר סד) חד אמר צן מ"ח
שנה הכיר אברהם את זוראו והיה מצטער צמנו על השנים שעברו
וינחמהו ה' ויאמר לו טל ילדותך כמו טל ע"ש.

וזה צעזר הנהר ישבו אבותיכם מעולם וגו' ויעבדו וגו' ואקח את
אברהם ואולך אותו בכל ארץ כנען, דהיינו שעל ידי מהלכו לפני
ה' בצדקתו גבר ושלט על כל ארץ כנען:

(עבודת ישראל - ציבור ההגדה)

מתזוילה עובדי עבודה זרה היו אבותינו ועכשיו קרבנו
הבוקר לעבודתו.

הנה יש אנשים שאומרים אשר עכשיו זמנינו אין יכולין לעבוד את
ה' כאשר צדורות הראשונים, מפני שאין עכשיו החסידים של דור
הקודם. ולזה אומר בעל ההגדה, מתחילה, אותם שאומרים אשר רק
מתחילה צדורות הראשונים הי' יכולת לעבוד את ה', זהו צחי'
עובדי עבודה זרה. רק ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו, שצריך לעבוד
ה' גם עכשיו.

(ילקוט מאורי אור בשם הרה"ק ר' יוסף מאיר ממאחזיווקא ז"וק"ל)

ואקוץ את אברהם וגו', וארבה את זרעו ואתן לו את יצחק,
ואתן ליצחק את יעקב ואת עשיו, ואתן לו את הר שיעיר
לרשיה אותו.

נ"ל דעל אף שוארבה את זרעו, בני הפילגשים והגר מ"מ ואתן
לו' – המתנה שנתתי לו שהוא כולו טוב הוא 'את יצחק', אך
לפ"י מהו 'ואתן' ליצחק את יעקב ואת עשיו, דאזיה מתנה הו"ל
ליצחק בזה שנולד לו עשיו,

ע"כ ממשיך הכתוב לבאר דהמתנה בעשיו היינו ש'ואתן לו את
הר שיעיר' כדי שצבא גואל דק יהא ועלו מושיעים בזה ליון
לשפוט את הר עשיו וגו' יהא 'לרשת אותו' שירשו אותו בני',
וע"י תהא הנקמה בגוים.

(כ"ק אדמו"ר הגה"ק מנאנו שליט"א)

ברוך הוא שהקדוש ברוך הוא זוישב את הקץ לעשות
כבוד שאבור.

הנה איתא במדרש שהשר של מצרים טען למה לא היו צגלות
מצרים כאשר נגזר עליהם ובאמת נחסר ק"ץ שנים. והתירוץ הוא,
שהקדוש ברוך הוא הודיע הגלות להצבות והאצות היה להם לער
נגלות בנייהם ונחשב הער של הצבות לגלות על ישראל כאלו היו
ישראל צגלות גם הק"ץ שנים. וזהו חישב את הק"ץ, אף על פי
שהצבות לא היה להם גלות רק בא במחשבה, דהיינו שהיה להם
לער במחשבה מהגלות נחשב לישראל כאילו היו צגלות.

וזהו הרמז חישב את הקץ, אלו הק"ץ שנים שנחסר הוא הער של
הצבות שהיה להם במחשבה מהגלות לעשות חישב לעשיה כאלו היו
צגלות ממש:

(קדושת לוי - דרוש לפסח)

שהקדוש ברוך הוא זוישב את הקץ.

ר"ל דלא תימה שנגזר על בני ישראל שישתעבדו במצרים ארבע
מאות שנה, רק שלצסוף שינה הזכ"ע את דעתו וקיצר את הזמן
לר"י שנה, לא כן הוא אלא מתחילה מתחילה בשעת הגזרה שירדו
מצרימה ד' מאות שנה כבר עלה צרצונו ית"ש למהר ולהוציא טרם
נשלם זמנס, ולהשלים הזמן באמצעות ענות אחרות כדאיתא במפרשים.
(כ"ק אדמו"ר הגה"ק מנאנו שליט"א)

והיא שעבודה וכו'.

אמר [הרה"ק רבי חיים מאיר יחיאל ממוגלינאל ז"ל] בשם מורו
ורבו הרה"ק ממעזעו ז"ל: על פי הגמ' (פסחים פז:) אמר ר'

אושעיא מאי דכתיב (שופטים ה, יא) לדקת פזרונו בישראל, לדקה עשה
הקצ"ה בישראל שפזרן בין האומות וכו' עד דאמר ליה להאי מינא
משום דלא ידעיתו היכי תעבדו, תכלינן כולהו, ליחנהו גבייכו. מאי
דאיכא גבייכו קרינן לכו מלכותא קטיעתא, אמר ליה גפא דרומאי
בהא נחתינן ובהא סלקינן. ופירש רש"י (ד"ה בהא נחתינן) במחשבה זו
אנו עסוקים תמיד.

וזה הכוונה והיא שעמדה [דבר זה עמד לנו] מפני שלא אחד בלבד
עמד עלינו לכלותנו, שאנו פזורים בין הרבה שעומדים עלינו, כי
לדקה עשה הקצ"ה שפזרן וכו'. וזהו מזילנו מידם כנ"ל.

(ד"ת הרה"ק ממוגלינאל, בסוף הגש"פ גבורות ישראל)

והיא שעבודה

אחד הגיע לכ"ק מרן מהר"ד זי"ע, ואמר לפניו מאמר בשם הרה"ק
רבי מנחם מענדל מווארקא ז"ל, מדוע נהגו לכסות המצות ולהגזיה
את הכוס בעת אמירת והיא שעמדה, הלא המצות הם מדאורייתא
והיין (ד' כוסות) מדרבנן, אלא דזה גופא הטעם, להראות ולספר
שהיא שעמדה לאצותינו ולנו בכל דור ודור, השמירה במסירות נפש
על כל מנהג יהודי על כל קוצו של יוד, הוא זו שעמדה לנו בכל
סערות הגלות הארוכה והיא זו שהזילנו שנוכל להתקיים כבשה אחת
בין שבעים ואצים.

מרן ז"ל נהנה עד מאוד מדברים אלו, ואמר לבנו הגה"ק מצילגורייא
ז"ל, יש לכתוב את התורה הזו ששמעתי כעת, יש לשמור על מאמר
יקר זה שלא ישחכת, מותר לכתוב כעת בחוה"מ כדין דבר האבוד.
(כתבי חסידים)

והיא שעבודה וכו'.

עמידה היא לשון תפילה, והגאולה תלויה בתפילת הצדיקים, וגם רק
ע"י תפילות הצדיקים יכולים להתקיים צגלות.

וזה והיא שעמדה לאצותינו ולנו, רק התפילה היא החזיקה אותנו
ואצותינו. שלא אחד בלבד עמד עלינו לכלותינו, היינו לא צדיק אחד
עמד להתפלל עלינו בכלות הנפש, אלא שכל דור ודור עומדים
עלינו לכלותינו, היינו שכל דור ודור עומדים צדיקים להתפלל עלינו
ועל כל ישראל בכלות הנפש, והקצ"ה מזילנו מידם, היינו מה שהשי"ת
מזיל אותנו מכל רע, הוא מידם, ע"י תפילתן של הצדיקים.

(ילקוט מאורי אור בשם הרה"ק המגיד מטריסק ז"וק"ל)

ארבוי אובד אבי וירד בו צריבובה.

צ"ב דאטו מחמת לבן הארמי ירדו מצרימה, אמתמה. ונראה לבאר
עפ"י מה שחזרתי כמ"פ מה שכתב בספר לב אריה (פר' שמות)
בשם הגליא רי"א, שגלות מצרים נגרס בעניו של הדיבור בשפת
ארמית שכתב צמורה, בפסוק ויקרא לו לבן יגר שהדומה (צראשית
לא, מזו), ודיבור זה בשפת העמים גרס שיחגבר עליהם קליפת
פרעה שנוטריקון פה-רע, עכ"ד.

ו"ש ארמי אובד אבי וירד מצרימה, שכן אכן, לבן הוא הגורם לכל
ירידת מצרים כיון שע"י נשתרצב צמורה תיבה בשפת ארמית, וזהו
פרשתי אומרינו להלן וירד מצרימה – אנוס על פי הדיבור, שהכוונה
לאותו דיבור בלשון ארמי שנכנס צמורה. וממנו ניקח לעבוד את
ד', דיש לדעת שכל גלות מצרים נגזר כיון שלבן דיבר עם בני

יעקב צפפה טמאה כ'עברית' וכדו', ומכאן תוכחת מגולה לאנשים נשים וטף לדבר אך ורק בשפת הקודש 'אידיש'.

(כ"ק אדמ"ר הגה"ק מלאנו שליט"א)

גדול עזוב כבודה שנאמר ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצבו במאד במאד וגו'.

כ"ל דבא הכתוב ללמדנו שלא נכנע לטענות המסיתים לומר שלא נפרה ונרצה ח"ו, שבאים וטענתם צפיהם ש"י ריבוי הילודה נחלש כוחם ומסיתים להמנע בחשבוניות שונים ומשונים דהנה הכתוב אומר כאן 'שצניי פרו וישרצו וירבו', ולא רק שלא היו חלושי כח מחמת זאת אלא אף 'ויעצמו במאד מאד' שהתחזקו מיום ליום ולא הייתה ניכרת בהם חולשה כלל, שצריך לדעת שאין אנו מנהלים חשבוניות שמיים בצמיחה שאין כח ואין די כסף לגדל ילדים רבים, אלא ניתן להקצ"ה לנהל את העולם כפי רגונו והצנתו.

(כ"ק אדמ"ר הגה"ק מלאנו שליט"א)

וירעו אותנו המצרים כבודה שנאמר, ויענונו כבודה שנאמר כו'.

איחא צסס הרה"ק הרי"ם מגור ז"ע, כל מה שעשו המצריים לאצותינו לא היה צמקרה, אלא הכל כמו שנאמר ע"י הקצ"ה, כך היה צגלות מצרים וכך הוא צגלות הזאת. עכמדה"ק

ולפי זה צריך להצין המשך ההגדה ונצעה אל ה' אלוקי אבותינו - כבודה שנאמר, וכן וישבוע ה' את קולינו - כבודה שנאמר, ונלע"ד דהגם שידעו ישראל שיש עליהם הגזירה של ועדום וכו' ולא חשבו להימלט מהגזירה, אלא דידעו שיש עליהם חובת תפילה כדאיחא צספה"ק שפת אמת צסס זקינו הרי"ם מגור ז"ע לגבי יעקב דכתיב (בראשית לב, ח) ויירא יעקב מאד ויזר לו, צמח דבריו וז"ל, כי הוא ענין פלא מי שהצטיח לו השי"ת, והאמין בו, ואף על פי כן על ידי שראה עצמו צסכנה על פי דרך הטבע, עשה את שלו והתפלל, כמו שצריך להיות צעמ צרה, וכתיב ויזר לו, כיון שעל פי דרך הטבע צריך הוא לישועה, צריך הוא לעשות את שלו, (להתפלל),

ולפי זה נפרש שונצק גם היה רק כמה שנאמר, כוונתו שרק צעקו כי זה חובת האדם צעמ צרה ולא צצטעו ציסורים,

ודוע דברי המהרש"א שהקצ"ה הכניס צצצע צעמ צריחת העולם צצכות התפילה לשנות דברים, ואינם מקרי ניסא, שהרי זה הוכנס צצצע צריחת העולם,

וזה פירוש הדבר של, וישמע ה' וכו' כמה שנאמר, שגם שמיעת הדבר הוי כמה שנאמר מראש צעמ צריחת העולם שזה צצצעו שהתפלה משנה דברים.

(משה ידבר, ליצעק)

ונצעה אל ה'.

צצעת אמירת חובת אלו מתעוררת עת רצון צמרומים, וכמו שראיתי כתוב צצשימות שכתב חסיד אחד מה שראה אלל רבו הרה"ק רבי יוסף יצחק מליובאוויטש ז"ע צליל הסדר, צצמח דברים אמר,

דהנה העולם טועים וסוצרים, שאין צין דור היוצאים ממצרים לדורינו אנו אלא משה רבינו צצצדו, צצמימהם זכו לגאולה מפני שהיה משה רעיא מהימנא עמהם והוציאתם ממצרים, ואילו צומנינו לא זכינו למנהיג הדור כמשה רבינו ולכן עדיין לא נושענו ולא נגאלנו מן הגלות המרה הזאת, אך האמת אינה כן, אלא מה שחסר לנו הוא החלק של "ונצעה אל ה' אלוקי אבותינו", ולא זכו שנשלח משה רבינו להשיעם כי אם צכות הצעקה אליו יתצ"ש, והכי נמי צימינו אלה, אם נקיים כראוי "ונצעה" אזי מיד צא יצא צרנה, ויצא משיח צדקנו לגאלנו.

מעשה ביהודי תמים, שכדרכם של יהודים בימים ההם חקר בית מרזח מן הפריץ כדי להתפרנס ולהביא טרף לביתו, באחת השנים היה חורף קשה והיתה הדרך שוממה מעוברי דרכים, וממילא לא היה לו כסף לשלם לפריץ בתום השנה עבור החכירות, למוטר לציין שאותו רשע לא התחשב כלל בנסיבות אלו, אלא דרש את תשלום החכירות בנועדו במקומו וכחלכתו, ולא זו בלבד, אלא אף שלח להזהירו שאם לא ישלם לו את כל הכסף בזמן רע ומר יהיה עונשו.

ויהי כאשר קיבל היהודי את ההודעה הזאת נפלו עליו אימה ופחד, כי בהבל פיהם היו השליטים הללו חורצים את גזר דינו של אדם לחיים ולמוות, וכ"ש כאשר היה הדבר נוגע למשפטו של יהודי שאז לא היו מגזימים כלל, ולא על כגון דא נאמר (תהלים קמד, ח) "אשר פיהם דבר שוא וימינם ימין שקר".

בער לו יצא לדרך ונסע למאגלינצא, ובערב שבת הגדול הגיע אל חצר הקודש של הרה"ק רבי חיים מאיר יחיאל הישרף ממואגלינצא ז"ע, אך כשביקש ליכנס אל הקודש הודיעו לו המשוטטים שאי אפשר לקבל את פני הרבי קודם שב"ק, בליט ברירה נשאר לשובות שב"ק במואגלינצא כדי להיכנס אל הקודש אחר השבת,

ויהי בשבת אחה"צ עלה הישרף על הבימה ודרש דרשת שבת הגדול בקול חוצב להבות, כמנהג ישראל תורה שהמרא דאתרא דורש לפני קהל מרעיתו מעניני החג בחג, ובתוך דבריו אמר "בליל הסדר יש ביד כל אחד לבקש כואת ה' כל מושאלות לבו לטובה ולברכה, כוי שמזונותיו מיזומצמון יכול לבקש על הפרנסה כשאומר ונצעה, כוי שיש לו חולה בתוך ביתו יצעה על עניני בריאות, וכן כל אחד ואחד בדבר אשר חסר לו".

וכשמוע היהודי התמים את דברי הישרף, הבין בנפשו, שבודאי היתה כוונת הדברים אליו, ולכן לא התנומה כלל ובמוצצש"ק חזר תיכף לביתו והודיע לבני מושפתו שקיבל הדרכה מפורטת מן הצדיק כדת כזה לעשות, ואכן בליל הסדר כאשר הגיעו לפיסקא "ונצעה אל ה'" פתחו כולם בקול צווחה וזעקה אל ה' שישפיע עליהם פרנסה טובה בהרחבה ויצילם מידי של הפריץ הרשע, וככה היו יושבים וצועקים בקולי קולות כמשך שעה ארוכה. באותה שעה פרץ ויכוח ומחלוקת בין אחד הגוים לאשתו, ומרוב זעמו קם עליה וחרגה נפש,

לאחר המעשה הבין הגוי שעליו לברוח מן המקום, כי אם יתפסו אותו השוטרים יענישו אותו קשות על מעשיו, לכן החליט לברוח למדינה אחרת עד יעבור זעם. כויד נתן את כל רכושו בשתי חביות גדולות והעמיס אותן על עגלתו וברח עכון כל עוד נפשו בו, אך בדרך הבין שאם יתפסו אותו שומרי הגבולות וימצאו אצלו רכוש גדול כל כך דיגישו שדבר כזה אינו כשורה, וידרשו ויחקרו בענינו ורע וכזר יהיה גורלו, לכן חיפש היכן להשאיר את כספו,

ויהי עודו טרוד בכושבותיו ראה אור בוקע כוחלון ביתו של היהודי, ובד בבד קול הכולה של אנשים רבים הצועקים ומתפללים, כויד דפק על דלת ביתם ופגש את בעה"ב, אשר מוצא חן בעיניו, וביקש כווננו שישמור על

מה שגרם לגאולת ישראל ממצרים וכמו שנאמר (שמות ב, כג) "ותעל שועתם אל האלוקים".

1 בשפה אחת ובדברים אחדים הוה מרגלא בפומיה דאדמ"ר הרה"ק מצאנו קלויצבורג ז"ע, שלכן לא נזכר שמו של משה רבינו בכל נוסח ההגדה של פסח, ללמדנו שכדי לגאולה שלימה אין בני ישראל זקוקים למנהיג גדול וקדוש כמשה רבינו ע"ה, רק אין לך דבר כצעקה ותפילה המקרבת את הגאולה, וזה גם

רכושו הרב, ואם יצליח לחזור אל ביתו יחזיר לו חבית אחת והשנייה תהיה לו בנותנה על שכר השמירה, ואם לא יחזור עד שנה הרי שתי החביות שלו בנותנה גמורה, הסכים היהודי והורה לו היכן להניח את החביות.

והיה כפתוח היהודי את החביות אורו עיניו, וידע שכבר נושע בתוך כדי דיבור בעת אמירת ההגדה, ומיד ביצאת החג נסע למאגלניצא כדי להודות על הנס שנעשה עמו, אך מיד בכניסתו אל הקודש אמר לו הישרף בפשטות "אין לך כוח להודות לי על הנס, כי אתה המושכת עליך ישועה בעת שיציעקת באמירת 'ינציעק'..."

(הגש"פ באר החיים נוהרה"צ ר' נויילד בידמואן שליט"א)

והתעל שועתם אל האלוקים מן העבודה (שמות ב, כג).

כי בני ישראל צמנרים היו זועקים אל הקב"ה שילם כדי שיוכלו לעבוד את ה' ביישוב הדעת, ותפלה זו נתקבלה צמנים יותר מן הבקשה שהגוף ילא מעצדות לחירות,

והיינו "ותעל שועתם" איזה תפילה עלתה ונתקבלה לפני כסא הכבוד "אל האלוקים מן העבודה" שיסיר מעליהם את העבודה והשעבוד, וצדק יוכלו להתקרב אל ה'.

(הרה"ק הרבי רבי היש מרימנוב משמיה דרביה הרה"ק רבי מ"מ מרימנוב ז"ע)

ויוציאונו ד' ממצרים – לא על ידי מלאך ולא על ידי שרף ולא על ידי שליחו אלא הקב"ה בכבודו ובעצמו וגו'.

לכאורה צ"ב למאי נפק"מ אם ילאנו על ידי שליח ומלאך או ע"י הקב"ה בכבודו ובעצמו, דהרי סוכ"ס ילאנו מעצדות לחירות ומשיעבוד לגאולה, ומאי נפקותא לנו ע"י מי ילאנו ממנרים,

אמנם יוצא והנה כתבו בספה"ק ישראל נושע ד' תשועת עולמים, דאם הישועה צאה משם הו"ה, והיינו שישועה הנעשית ע"י הקב"ה בכבודו ובעצמו ובלא אמצעות שליח ומלאך וכדו' היא ישועה הקיימת לעד ולעולמי עולמים,

ולזה דרש המגיד להאי קרא שהו"אנו השי"ת ממנרים ולא ע"י מלאך ולא ע"י שרף, להודיענו שגאולת מנרים היא גאולה נחמית וקיימת לעד, וצדק אנו בגלות המר הזה כי צאת אדע שמוצטטים אנו שניגאל לחירות עולם.

(כ"ק אדמו"ר הגה"ק מחננו שליט"א)

ועל דרך זה מצאנו בספה"ק ישמח משה (פר' בשלח ד"ה ויאמר ה')

וזה"ק. הענין דמטה למה, ומשה למה, היה ראוי להיות היס נקרע לפניו במאמרו יתברך לזד.

והסירוק לזה, דכל מעשיו יתברך ראויים להיות נחיים כמוהו, ופעולה שאינה נחמי צריך להיות על ידי שליח. וכאן היתה בקיעת יס סוף רק לפי שעה, ואחר כך הוצרך לשוב לאיתנו למען לער פרעה וחילו ציס סוף, לכך הוצרך לזה שליח ועל ידי מטה. ולא היה באפשרי על ידי דבורו של משה, כי שכינה מדברת מתוך גרונו של משה (ע"י זוהר פינחס לזג). ודבורו הוא דבור ה' עצמו.

וזה דברי המדרש, היס סוער ושונו רודף וצריך להטביעו ואתה עומד ומרצה בתפלה לפני שאקרענו, הלא זה לא יתכן כי אז יהיה הענין נחמי. אמר לו משה מה עלי לעשות, הלא גם על ידי מאמרי ודבורי אי אפשר כי הוא דבורך, אמר לו ואתה הרס את מטך וכו'. עכלה"ק

בנין שכל מכה היתה שיל ארבע כו'

ריצוי המכות היא הוראה על חצה יתירה שבאמת אין הפרש לפניו יתברך בכל זה כי הרצה ריוח והללה לפניו רק שמורה חיצה לומר שגם אם הי' נצרך לפניו להראות כל כך מופתים ויד חזקה הי' עושה עבורנו.

וזה גם כן אלו לא קרע היס כו' והקשו שאם כן היינו נטבעים ואינו קושיא כי הי' יכול להציל צלי נס רק שלא ירדפו מנרים וכדומה אם כן הנס הוא חיצה יתירה כנ"ל:

(שפת אמת ליקוטים)

ויבררו את זו"ה.

שאל הרה"ק מאפטא ז"ל, מה טעם נקוד כאן טעם המקרא "קדמא ואולא" דנקרא כניגון שמת, ומתראוי היה לנקד "דרגא תציר". ואמר שהודיעו לו משמים, כי הטעם הוא, דע"י "וימררו את חייהם" – קושי השעבוד, קדמו ואילו ללא קודם הקץ.

והראיה "קדמא ואולא" גימטריא "קץ", שמספר קץ שנה קדמו ואילו. דכשתוריד "קץ" שנה ממספר ת' שנה שהיו ישראל צריכים להיות צמנרים, ישאר "רדו" מנין השיס שהיו עד אז צמנרים.

(ספרן של נדיקים)

בכל דור ודור זוייב אדם לראות את עצמו.

האדם חייב תמיד לראות ולהכיר את עצמו שלא להונות ולרמות את עצמו. (ילקוט מאורי אור בשם הרה"ק ר' אהרן מטשערנאציל זוק"ל)

בכל דור ודור זוייב אדם לראות את עצמו.

יתצאה, בהקדם דברי א"י הגה"ק מראפשיץ ז"ע, לפרש מה שאומרים צנוסח הקידוש צליל שצ"ק, תחלה למקראי קודש זכר ליציאת מנרים, דהנה לפעמים כשעולים צלצ האדם הרהורי תשובה ורונה לשוב אליו ית"ש באמת וצמנים, יוכל לחשוב מחשבות הלא מלוכלך אני בעוונות וצפשיים רבים, ואיך אבוא אל המלך צלצוש שק, ועי"ז יפול ח"ו במכמורת האלוש,

אמנם כשיתבונן האדם צמעשה יציאת מנרים, כי בני ישראל צהיותם בארץ מנרים היו משוקעים צמ"ט שערי טומאה, ועכ"ז צרגע אחד הוציאתם הקב"ה משם ונתעלו אז בני ישראל מצירא עמיקתא לאיגרא רמא ומאפילה לאור גדול, עד שזכו לעמוד צמעמד הנצחר ולקבל את התורה, אז יתחזק האדם מזה, כי יצין שאפילו אחר שהמרה פי ד' ועבר ח"ו על הרצה עברות, אעפ"כ הפתח פתוח עבורו, ותיכף כשירצה לננוס אל הקדושה ויעשה תשובה באמת, מיד יקבלו הקב"ה באהבה.

וזהו, תחלה למקראי קודש, כלו' תיכף בתחלה כשיצוא האדם להתקרב אל הקדושה, זכר ליציאת מנרים, צריך לזכור עין יציאת מנרים, וזה יתחזק לצבו לעשות תשובה ולא יתייאש, תדה"ק.

ועפ"י פי' כ"ק אדמו"ר מצאצוב (רצ"ב הראשון) ז"ל הי"ד בספה"ק קדושת ציון ח"ב, דברי צעל הגדה, בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאלו הוא ילא ממנרים, כי בכל דור צריכים להתחזק צענין זה שלא להתייאש ח"ו, והעצה היא, לראות את עצמו כאלו ילא ממנרים, שגם אז מתחלה עובדי עבודה זרה היו, ולצטוף קרצנו המקום לעבודתו, עכדה"ק.

(כרם שלמה)

כן וישתדל לתקן מעשיו ע"י שיאמר מתי יגיעו מעשיו למעשי אבותי, עי"ז ימתקו כל הדינים ברחמים גמורים.

(ילקוט מאורי אור בשם הרה"ק ר' מרדכי מקאמיני ז"וק"ל)

ובל עין לך תצפה

אימרה חריפה אמרו חסידים סלונים, דכל העין כולה זריכה לצפות להקצ"ה, ולא יפזול לשום דבר להרהר ולחשוב שמה יש תקוה השישועה בא מצד ממקום אחר, והיינו "וכל עין" כי רק הוא יכול להושיענו.

מישלו מושל לחולה שלקה בעיניו, ודרש אצל רופאים מומחים כדת מזה לעשות, לסוף באו לידי החלטה לנתח את העין בנייתוח בהקדם האפשרי, כי אם יתעכב יותר מושלשה חדשים עלולה ראייתו להיפגע ולא תהא לו רפואה למוכתו, אולם לרפואה זו לא היו כי אם שני רופאים בכל העולם שהיו יכולים לעשות ניתוח זה ולרפאותו, לפיכך פנה החולה אל הרופא הראשון וביקש מוכנו שיכוהר לנתחו, אך הרופא התנגד שאין זמנו פנוי כי אם לאחר שישה חדשים, כויד מיהר הלך לבקש בן הרופא השני שירחם עליו וינתחו, והנה שונה היתה בקשת החולה בן הרופא הראשון מובקשתו אל הרופא השני, כי בתחילה ידע שאף אם יסרב הראשון עדיין יש לו תקוה אצל השני, אך אחר שדחה אותו הראשון ידע שאין לו מנוס כי אם להתעקש ולפעול אצל השני שירפאהו, דבלאו הכי ישאר סוכוא בעיניו ח"ו,

וכיוצא בזה צריך לקוות ולצפות אל ה' עם "כל העין", דוכיני דבקשת החולה אצל הרופא השני, שיודע שרק הוא ואין אחר שיוכל לרפאותו.

(הרה"ק ר' מוילעד בידרמאן שליט"א)

נרצה

צ"ב דכל הסימנים באו להורות כדת מה לעשות בסדר הלילה הזה ועל חיזה פעולה ועשייה באה ההוראה בסימן זה ונראה שהכוונה בזה ע"ד שסדרו חז"ל (ברכות ד' ע"ב) בתחלה אומר ה' שפתי תפתח ולבסוף אומר יהיו לרצון אמרי פי, וחזינן מזה שגם אחר התפלה צריך לבקש על התפלה אשר התפלל שתתקבל לרחמים ויהיו לרצון אמרי פי,

ועל זה הורה כאן בעל המסדר, שאחר שגמר כל מצוות הלילה והסדר, יפיל תחנונו שירצה האלקים את מעשיו.

(כ"ק אדמו"ר הגה"ק מנאמו ז"ע, ליל ה' דפמח תש"מ)

וזר גדיא דובין אבא בו.

גם בזמננו זה יצ"ב מדוע קבעוהו דווקא עם סיום עריכת הסדר. ונראה דהנה אחר כל המעשה בזה"ש 'חד גדיא' שמרמזת על כנסת ישראל, בחשבון מדוקדק ניחוי שהקצ"ה ששחט למלאך המות הלך לטובת השונרא שאכלה לגדיא, ורמז בזה שאף אם יש העלמות והסתרות שאין לנו מצינים דרכי הצורא, וכפני חוץ נדמה שהולך הקצ"ה לטובת השונרא, מ"מ יודעים לנו שהכל עושה הקצ"ה בחשבון ובמשקל, וכל מאי דעביד לטב עביד, אל שעתה בעולם חשוך זה נסתרו מאתנו, ורק לעתיד לבוא וצביאת הגואל נדע אכן שמרחמי ד' המה.

ולכן דוקא כעת עם סיום הסדר שכאמור הגענו להכרה זו, שאחד אני יודע — אחד אלוקינו שצשמים וצארץ, אומרים לנו ומגלים דעתנו שמ"מ אכתי דבשוכא שריין עדין אין צאפשרותינו להצין הכל.

(כ"ק אדמו"ר הגה"ק מנאמו שליט"א)

על בוצות ובמורות יאכזהו,

לאז"ל אמר שפסח הוא שלא צהדרגה דהסדר בכל ימות השנה הוא בתחילה טהרה ואחר כך קדושה כדאיתא טהרה מציאה לדי קדושה וצפסח הוא להיפך קדושה ואחר כך טהרה, ציציאת מנרים הלא היה כך, קדושה ואחר כך טהרה, כי טהרה היתה על ידי הספירה אך אהבה מקלקלת את השורה ויכלו ישראל להגיע מקודם אל הקדושה אף שלא היו עדיין עם ממשבות טהרות

וזה שנאמר על מצות ומרורים יאכלוהו, אף על פי שהוא עוד עם מרירות, אם הוא לשם שמים הרי נטהר ממילא אחר כך, וכמו כן צקבלת התורה נאמר אנכי קודם לא יהיה לך וזה חסד שעשה הקצ"ה שהקדים אנכי ה' אלקיך לפני לא יהיה לך ללמד שיכולין לקבל עול מלכות שמים שלימה הגם שאין מנוקין לגמרי ממשבות פסולות:

(אמרי אמת - ימים ראשונים של פסח)

שיפוך זבוחך אל הגוים אשר לא ידעוך ועל במולכות אשר בשבך לא קראו וכו'

לכא' יש לתמוה מה כל הרעוזה על הגוים המשתעבדים צישראל הלא זהו רצונו של מקום שיגלו ישראל לצין האומות וישתעבדו צשעבוד גלויות ומדוע ראויים א"ה ליענש על כך.

אך התירוץ הוא אילו היו מצירים ומציקים לישראל משום שרצונו למלאות רצון השי"ת לא היו אמנם נעשים ע"ז אולם המציאות שונה היא לגמרי ונראה בעליל שאין כוונתם לשם שמים כלל, וכל התנכלותם לישראל היא מתמדת שנאה ורשעות גרידא וצני"ה הם לצנינים צעיניהם וריח שנאת ישראל נודף מהם למרחוק ואין להם פניות שמיימיות לשם מנחה כלל, והראיה שאין הם מתאזרים בצבנט ואומרים לשם יחוד לפני שהם מענים ומצירים לצר ישראל, ו"ש 'אשר צשמן לא קראו' א"כ שוב ראויים הם שיתקיים בזה 'שפך עליהם זעמן וחרון אפך ישיגם תרדוף צאף ותשמידם מתחת שמי ה'.

(כ"ק אדמו"ר הגה"ק מנאמו ז"ע, ליל ה' דפמח תש"מ)

ה' לי בעוזרי ואני אראה בשונאי (ק"ו, ו)

ולכאורה קשה הל"ל צעורי העי"ן צסגול. וי"ל שמדה זו שהאדם אומר ה' לי, דהיינו שכל מה שאני עושה הכל הוא מהש"י כי ממך הכל ואינו אומר כחי ועצם ידי עשה לי, מדה זאת יהיה צעורי, ר"ל כל אחי ורעי העוזרים לי יהיה להם מדה זאת, אבל ואני, מי שיש לו מדה זאת שאומר אני ואפסי עוד, אראה מדה זאת צשנאי.

(ילקוט מאורי אור בשם הרה"ק ר' דוד מטאלגא ז"וק"ל)

סבוגי כדבורים דועכו כאש קוצים בשם ה' כי אבוי"לם (ק"ו, יב).

אם רואה אדם ששורה עליו דינים ח"ו, וזהו סבוגי כדבורים דועכו כאש קוצים, ורואה להמתיקם, וזהו צשם ה' שרואה להמתיקם ברחמים, אז העצה לזה שזכיר א"ע שהוא מורע אברהם יצחק ויעקב ויאמר מתי יגיעו מעשיו למעשי אבותי (מדר"ב, א), וזהו כי אמיל"ם, אמיל"ם נוט' מתי יגיעו מעשיו למעשי אבותי, אם יאמר

ואתא כלבא ונישר לשינרא דאכלה לגדיא.

מנן החמס סופר ז"ע היה מספר את אשר סיפר רבו הגה"ק רבי נתן אדלר ז"ע אחרי ה"סדר", כי זשעת המחלוקת הגדולה שהיתה על הגה"ק רבי יהונתן אייבשיץ ז"ע, נקלע פעם רבי יהונתן ז"ע לפונדק אחד ומלא שם אנשים העסוקים במחלוקת שעליו.

אמר להם: זודאי הנכס אומרים לליל פסח את פיוט "חד גדיא", והנה שם ישנה קושיא חזקה, כי לכאורה הכלב נדק צמה שנשך לשונרא, שהרי השונרא לכל לגדיא, ואם הכלב נדק – אם כן המקל אינו נדק, והאש נדקת, והמים אינם נדקים, והשור נדק, והשוחט אינו נדק, ומלאך המות נדק, ולפי סדר זה קשה להבין: וכי כזיכור הוא יתברך אינו נדק במעשיו? אמתמה!

אלא על כרחך מוכרחין אנו לומר, כי הכלב במחילת הענין אינו נדק, כי מה לך להתערב במחלוקת שאינה שלך שפרעה בין הגדי והחמול... וסיים ואמר: אף אני אומר לכם, אהם האנשים הפשוטים, מה לכם להתערב במחלוקתם של גדולי ישראל...

זוד גדיא זוד גדיא.

בספר "דברים ערבים" נאת החסיד רבי דוב בער הערמאן ז"ל מסופר כי בליל פסח אחר הסדר סיפר הרה"ק רבי נחמס מענדל מרימנינוב ז"ע את הסיפור הנפלא הבא:

גוי אחד הלך פעם בינא דשוקא למוכר עגל, עבר שם פריץ נופרייזי האיזור ושאלו בלשון 'פוליש': מזה תבקש עבור הכלב הקטן הזה? השיבו הגוי גם הוא בלשון 'פוליש': הלא עגל הוא ולא כלב? והפריץ בשלו: כלב הוא... כך עמדו והתווכחו כמה דקות, הגוי טוען: עגל הוא, ואילו הפריץ אומר: כלב הוא... עד שלבסוף נתן הפריץ לגוי נכח הגונה על לחיו, כשהוא מוסיף ואומר לו: נתתי לך נכח לחי זו למוען תזכור בכל יום צאתך לשוק, כי אם הפריץ אכר שזחזח כלב – אזי כלב הוא ולא עגל...

הלך הגוי לדרכו מושפל ומבוזה, והחליט ליקח עצה בנפשו כיצד יוכל להנקם "נקמה הגונה" נאת הפריץ, ואכן עלתה בידו למועלה כון המשווער. לראשונה הלך ובאין רואים הצית את ארמונו של הפריץ, כך שיכל הבית עלה בלהבות ונשרף או אז התחפש בבגדים אחרים, עטה על עיניו רשת של "מהנדס ו"בנאי", והלך אל הפריץ "להציע" לו את שרותיו המקצועיים בהקמת הארמון מחדש, שמח הפריץ עד למאד, וישב עמו לתכנן כמה עיצים יצטרכו לצורך זה, כמה אבנים, וכדומה. לכשגמרו אכר לו הפריץ: הנה יש לי יערות רבים, נסע שמה יחדיו ומיטם נקח את הכמות הדרושה לנו. לרגע זה ציפה הגוי, והוא הסכים מיד בהתלהבות...

כשנכנסו שניהם אל היער, החל הגוי "לבדוק" את טיבם של העצים, תוך שהוא מתקדם למועבה היער, והפריץ בעקבותיו... והי כשהגיעו פנימה, החל הגוי "למדוד" את עובי העצים על ידי שפישט את ידיו ו"חיבק" את הגזעים, כך בכמה וכמה עיצים, כשהוא מסיביר לפריץ כמה קורות יוכלו לייצר כוכל עץ "עבה" כזה, וכמה מזה, עד שלבסוף הציע גם הפריץ את עזרתו וחל אף הוא לכוזוט ידים ו"לחבק" את העיצים. ברגע שעשה כן הפריץ, הוציא הגוי בזריזות מתוך תיקו "חבל" שהיה כוכן איצלו מבעוד מועד, וברגע כמימוריה כרך את החבל סביב הפריץ והעץ יחדיו, כך שנשאר הפריץ קשור היטב על העץ. או אז החל להפליא בו את כוכותיו, כשהוא צורח באזניו ואומר: ואם אני אומר שזחזח עגל – הוא עגל, ואינו כלב...

עזב הגוי את הפריץ פצוע ומיוסר, עד שיעבר שם אדם אחד ולשמע הצעקות חש ובא וניתק את הפריץ מוחבל... שכב הפריץ בביתו חסר כח, חבול ומיוסר, וחלל לדרוש ברופאים אולי ימוצא תרופה למכותיו...

לכשישמע זאת הגוי, התחפש בבגדי "רופא", ובא אל עיר מושב הפריץ, וחלל להפיץ שמועות כי הוא "רופא מומחה" המסוגל לרפא את כל החולאים... ככוזב שאחרי כמה ימים נשמע הדבר בבית הפריץ, והוא הזמין לטפל בפריץ החבול...

התבונן בו ה"רופא" אנה ואנה, בדקו היטב מכל כיוון, ולבסוף הפטיר ואמר באנחה: לא תהיה ברירה ואינטרד "לנתח" אותו ולחתוך בבשר החי, ולפיכך הוציאו כל איש נועלי, כי יתכן שהרפואה "תכאב" והחולה יצרח, ואין זה כבודו של הפריץ שיראוהו בעורה כזו...

יצאו האנשים מן החדר, והגוי החל "לטפל" בחולה, כשהוא מרביץ בו ומכה אותו שוב נכות קשות וגדולות עד שכמעט יצאה מוכו נפשו... והגם כי צווח הפריץ בכל עוז ותוקף, לא פתחו בני הבית את הדלת, כי אמרו: הלא הרופא הזהירנו שהחולה יצעק מוכאב... כשהתכוון ליצאת מן החדר, ניגש מחדש אל הפריץ ואמר לו בלחישתו: "אקוה שמועתה תזכור, שאם אני אומר שזחזח עגל – הרי זה עגל, ולא כלב..."

לכשהבריא הפריץ, החליט לעשות מעשה ולחפש בכל תוקף ועוז את הגוי שהכה בו ללא רחם, ולפיכך בינא דשוקא רכב על סוסו אל השוק כשמושרתו הולך לידי, בתקוה למוצאו שם את הגוי המוכה. מרחוק הבחין בו הגוי והחליט להקדימו... הוא קרא לחברו אשר ידע בו כי הוא מזהיר תנועה ורוכב במהירות עיצומה, דחף בידו סכום כסף ואמר לו כי גיש אל הפריץ וילחש באזניו ש"אם אכר אומר שזחזח עגל – זה עגל ולא כלב..." ומיד יסתלק כלעומת שבא... והיה אם ירדפו אחריו – ההרה החולט במהירות עיצומה פן תספח...

עשה כן החבר, והפריץ כשמעו את דבריו היה בטוח כי הוא הוא... ולפיכך ציזה למושרתו: קום עלה על הסוס במקומי, ורדוף במהירות אחרי גוי זה, והשגתו והביאתו לכאן חי או מת... עשה כן המושרת, והפריץ נאלץ לחמתין במקומו בלא סוים ובלא מושרת...

לאותו רגע חיכה הגוי, והוא ניגש אל הפריץ בארשת בטחון נינוחה, נתן לו סטירת לחי הגונה, ואמר לו: אני הוא ולא אחר... וזה לך האות השלישי שאם איכר אומר שזחזח עגל – הרי זה עגל ולא כלב...

סיים הרה"ק מרימנינוב ז"ע ואמר: הגוי ניצח את הפריץ, והעגל נשאר עגל...

כפי הנראה מכוונים הדברים אל המוספר בפיוט "חד גדיא", אלא שאין אתנו יודע עד מזה, ומי יעמוד בסוד קדושים...

הרה"ק רבי אלימלך אלתר מודעש זצ"ל, (אשר קבלה מאבותיו הקדושים, וכידוע שהרה"ק המראה יחזקאל היה תלמיד מובהק של הרבי מענדלעלע ז"ע) אכר שבכל שנה היה הרה"ק הרבי ר' מענדלעלע מרימנינוב מספר סיפור זה בפסח, ומנהג דעש לספרה אחר הסדר בליל ב', וכן בספר דברים ערבים שהיה מספרה בפסח, ובחמדה גנוזה איתא שהיה מספרה בפורים,

יש בזה כמה נוסחאות והבאנו כאן לשון הדברים ערבים (וכעין זה הוא בחמדה גנוזה). וכדאי לעיין למוטיב בתפארת מזהאיל נושפאלי, שפעם היה אחד נערך לישועה שמסורוהו למלכות, וצוה הה"ק לעשות 'פערשטעלעערס', שכן היה דרכו בפורים שיעשה לפעמים "פורים רב" או "פורים מולך" עם שרים ושופטים, והיו לו סודות גדולים בזה, כי פלאי פלאים נעשו עי"ז וכי ובאותו פורים צוה שיתחפשו כונו שופטים ערכאות, וכי והס"ק בעצמו התחפש עצמו להיות המלויך וכי או התחיל לסדר מליעתו לפני השופטים וכי וסיפר לפניו כעשה זה להראות שיכול יהודי לעשות נקם מן השונאים שלו וכי. והנוסח המקובל בחצרות הרבה צדיקים הוא, שבפעם הראשון התחפש היהודי עם בנו לסוחר עיצים ועיירות, ובפעם השני התחפש לרופאים, ומשראה הפריץ שאין היהודי מרפה מלהנקם בו, מיכס עצה איד להינקם מן היהודי, ושוב באו בפעם השלישית והתחפשו למכשפים ועזו להפריץ שיכנס לתוך ארון חד והתעללו שוב בו. ואילו שלושת הנקמות – בתפארת מזהאיל נושפאלי כתב שהשפאליר זידע אכר: "סוד זה המעשה הוא מלחמת עמולק עם ישראל ע"י חטא של העגל. והג' נקמות הן איד שנקם שאול המלך כון עמלק, ואיד שנקם דוד המלך כון עמלק על ידי יואב שר העבא שלו, ואיד שנקם ביום הפורים מרדכי הצדיק כון עמלק, ויש עוד נקמה רביעית אשר השייכת בעצמו ינקם כונו יואב מואדים חמוץ בגדים, ואז תהיה הגאולה השליכה בב"א."

הרה"ק הידברי חיים" מוצאנו ז"ע סיפר שהרה"ק ר' מנחם מענדיל מרימאנאו היה רגיל לספר מעשה זה בליל הסדר בכל שנה,

"אם כן" השיב הסולטן "במה תסביר את העובדה, שמוצת ליל החג היתה כה טעימה, כימי לא אכלתי מעדן כמותה, והמוצות האחרות היו בלא טעם, קשות ותפלות?"

נעתקו המילים נפי הר"ר יצחק. אמר "את האבות אמר ולא אחד, כי נשגב הדבר מביעתי. יתן לי הסולטן שלושה ימים, ואחתור לתשובה האמיתית". "הזמן נתון לך" אמר הסולטן "אך דע לך, כי אם לא תשיב תשובתך את רצוני – אדע שיצדק הפקיא, ומוות תמות!"

שב הר"ר יצחק אל ביתו שבור ורצוץ, בעצבונו רדם, ובחלומו נגלה אליו אליהו הנביא. אמר לו אליהו הנביא "שוב אל הסולטן, ואנכי אחיה עם פך, והוריתיך את אשר תדבר".

עלה הר"ר יצחק לארכון הסולטן והתייצב בפניו. תמה הסולטן ושאלו "הן בקשת זמן שלשת ימים, וחיך תלויים בתשובתך, כלום הגעת כה כוחר לחקר האמת, ובפך תשובה נכוחה?"

אמר הר"ר יצחק: "לא תשובה בפי, אלא שאלה – מעודי לא בא לפי בשר פגולים, וא הסולטן לא טעם כעולם בשר חזיר. לא ידוע לי אם טוב הוא אם רע, אם דומה הוא לבשר שור או לדג. שאלתי היא מתיכן יודע הפקיא, שאם נושחים רקיק בשומן חזיר יש בו טעם נפלא שאין כמוותו?" נעתקו המילים נפי הסולטן. לא הצליח אלא לומר: "אין בכונתך להטיל דופי בפקיא הנערץ..."

"איני יודע" אמר הר"ר יצחק, "ברצוני רק לברר היכן הוא עתה". קרא הסולטן לאחד מעבדיו, שילך לברר היכן הפקיא. שב המשרת ואמר ביראת הכבוד, שהפקיא מתבודד בחדרו המיוחד ללו. התבודדות שאיש לא העז להפריעה. כי אמרו שהפקיא מתעלה, עד שהוא עולה לשמים, ולכוד מפי נביא המוסלמים בגן עדן.

השיב הר"ר יצחק: "רצוני לראותו בעבודת בוראו!" אמנם לא היה איש מעז להפריעו בהתבודדותו, אף לא הסולטן בכבודו ובעצמו. אבל הואיל ומדברי הר"ר יצחק השתמעה נימת בקורת ודבה, חש עצמו הסולטן כחויב להזיכה, קם והתלווה אל רבי יצחק ולשכתו של הפקיא.

בפתח הלשכה ניצב משרת הפקיא וגונן על הדלת הסגורה. ואמר אליהם: "הפקיא בחדרו, אך לאיש אסור ליכנס אליו בשעה זו!"

לתדהמתו, הושיט הסולטן את ידו לדלת, ופתח את הלשכה, והפריע להתבודדותו, הסולטן מוצא את עצמו בלשכה ריקה. "רואה אתה" אמר הסולטן לרבי יצחק בנימת תוכחה "אכן עלה הפקיא למרום!"

הביט רבי יצחק סביב כל החדר, והבחין שאכן החלון נעול, ובשום קיר אין פירצה, אבל קיר אחד מכוסה בילון יקר... נגש רבי יצחק והפשיל את הילון, מאחוריו נגלה פתח, שממנו נראה מדרגות. "הוא לא עלה למרום" אמר רבי יצחק, "הוא ירד לתהום".

ירד במדרגות, והקיפו ברכת מים. המשיכו לרדת והגיעו לכוך. והפקיא – ראש כהי הדת המוסלמים – כורע לפני "צלם" נוצרי...

ראה הפקיא שנגלה סודו, קם והביט בהם במבט נותרים. ומפי הסולטן נעתקו המילים. שאל רבי יצחק: "לשם ממה הוא הבריכה שפגשנו בדרך?" והשיב הפקיא בחוצפה: "להטהר מטומאתם של המוסלמים!"

אין צריך לומר שגורלו חרץ. צדיק מוצר נחלץ ויבוא רשע תחתיו. כנראה שיש בסיפור זה דברים שעמקו מביענו, ישמע חכם ויוסיף לקח. (הג"פ למומינו סיפרו לנו)

הרה"ק רבי שלום מוקאמינקא ז"ע שכידוע היתה דרכו לדבר באופן של "מילתא דבדיותא", סיפר פעם לפי שזמניו: מעשה בכפרי "עם הארץ" שלקח לבתו חתן תלמיד חכם. כיבדו הכפרי מאד וכאשר הגיע ליל הסדר עקב אחרי מעשיו לראות כיצד על יהודי ירא ושלם להתנהג. בהגיעו לימוציא מוצה לקח הכפרי את המוצה וברך עליה ברכת "המוציא לחם מן הארץ" ואכלה, בלי שידע שצריכים לברך עליה ברכה נוספת – היהא

הגאון הקדוש רבי יצחק נונים ז"ע היה יועצו של הסולטן הגדול בקאנסטאטינאפאל, והיה רואה את פניו יום יום. יום אחד לא בא. לערב יצא הסולטן לטייל, וראה יהודי לבוש בגדי שבת. שאלו: "מה יום מיומיים?" ענה היהודי: "הלילה חוגגים היהודים את חג הפסח".

אמר הסולטן: "אכן נודע הדבר, נודע לא בא היועץ. עסוק היה בהכנות לחג". כיון שכך, ביקש הסולטן לראות כיצד חוגגים היהודים את חגם. שאל למקום מגוריו של היועץ, ושם פעמיו לביתו.

יושב היה הגה"ק רבי יצחק נונים ונכין בדחילו ורחימו את קערת ליל הסדר על פי רזי תורת הסוד. לפתע נשמעו נקישות על דלת ביתו. פתח את הדלת והפתע לראות את מלכו. הכניסו לביתו בהדרת כבוד, והסולטן הביע את רצונו להיות נוכח בעריכת הסדר. הקיצו לו מקום של כבוד ליד השולחן הערוך בכלים הנאים, והסולטן עקב אחר הקידוש, שאלת הבנים ותשובת המסובין בנגון ובהטעמה. הגיעו ל"שולחן עורך" ורבי יצחק הודיע לסולטן, שעתה נגשים לסעודת החג ושאלו, האם ברצונו להשאר ולהצטרף לסעודה – "ודאי", אמר הסולטן.

חלק הרב מוצה לכל המסובין, ונתן אף לסולטן. טעם הסולטן, ואורו עיניו – טעם גן עדן מוכו. [ואין בכך כל פלא, הסביר הרה"ק מרימאנאו, שכן היו מוצות אלו מושלחניו של הצדיק, מושלחן ליל הסדר]. כל מאכלי ליל החג נשאו חן בעיניו, אבל המוצות – אין כמוותן.

הוא הותיר פסת מוצה לתת לאשתו (הסולטנית) לטעום מוכנה וליהנות מטעמה. ראה הרב, ונתן לסולטן כמותה מן המוצות שהכין לשאר ימי החג.

שב הסולטן לארכונו, וספר לאשתו על מה שראה בליל הסדר במחיצת הרב. נתן לה לטעום מוכמה שעמנו והיא טעמה בה טעם צפחית בדבש. באמרו: "היועץ נתן לי כמה מוכמה הללו". אמרה לו: "לא כדאי לאכול מזה עתה. הן כוחר יחול יום גנוסיא שלך, והשרים יבואו למושתה ברכה. תן להם, ויטעמו מוכמדים אליו!"

נראו לו דבריה. למחרת, כשבת הסולטן במושתה השרים, אמר להם: "הכינותי בעבורכם מעדן שאין כמוהו, מאכל שלא טעמתם מימיכם!" וחילק לכל אחד כופותי המוצה. טעמו השרים, והיא טעמה יבש ותפל, לא טעם ולא תואר היה לה... השתאו ותהו, אך מי יאמר להסולטן מאומה. הבליעו מולות שבח וחנופה, ותמהו ובוז בלבם.

חש הסולטן שמתנתו לא זכתה להערכה הראויה. לאחר שהלכו השרים שאל את הפקיא, ראש כהני הדת: "תמונה, שמוצה זו של היהודים אבדה מטעמה..."

שמע הפקיא צורר היהודים, שהסולטן חילק לשריו פתיתי מוצה, ואמר: "מולכתחילה תמחתי כזה רעיון הוא זה, להאכיל מוסלמים כואמינים במאכלם של היהודים, כל שכן כשתפל הוא וחסר טעם. הלא הסולטן עשה עצמו לשחוק בעיני כל שריו!"

התצל הסולטן ואמר: "איני יודע – אמיש הייתי במסבת ליל החג של היועץ, והיה טעמה של המוצה נפלא. אף לאשתי נתתי לטעום מוכמה". קרא הסולטן לאשתו שאישרה את דבריו. אכן היתה המוצה טעימה עד מאד, היא זו שיעצה לתת אף לשרים לטעום מוכמה.

"ברצוני להביך" אמר הפקיא "הסולטן ואשתו אכלו מוצות ליל החג – ואילו להשרים נתנו מוצות אחרות, שלא היו על שולחן החג, הלא כן?"

"אמת" אישר הסולטן. "אם כן איפוא" אמר הפקיא "הלא ברור הדבר כשמוש בעהרים, היהודים נושחים את מוצת ליל החג בשומן חזיר, ולכן הן טעימות כל כך! היועץ העז להאכיל את הסולטן בשומן חזיר!"

החזיר – פגול הוא למוסלמים. חרה אף הסולטן ביועצו היהודי, שהעז לטמא ולהאכילו פגולים. קרא לו ושאלו, הכיצד הרהיב עוז לעשות כן, בן מוות הוא. נרעש הרב וכוחה: "חלילה לי מלעשות כן, הן החזיר פגול הוא אף ליהודים".

ברכת "על אכילת מוצה". והנה ראה כי חתנו הלמדן לוקח את המוצה ומברך עליה שתי ברכות... התבייש הכפרי בחסרון ידיעתו והחזיר לראשו כי מועתה ואילך עליו לברך על מוצה שתי ברכות...

ויהי למחרת בעת סעודת היום לקח הכפרי את המוצה, וברגש של בטחון והצלחה בירך עליה שתי ברכות: "המוציא לחם מן הארץ" ו"על אכילת מוצה"... אולם מזה מואד השתנום לראות כי חתנו מברך רק ברכה אחת – המוציא לחם מן הארץ... לא הבין הכפרי את אשר לפניו... הלא אתמול שמעתי להדיא את חתני לברך שתי ברכות! ומה לו כי שינה צדיק דרכו? אין זאת, אלא, הרהר הכפרי, כי רק בפעם הראשונה שאוכלים את המוצה מברכים עליה גם "על אכילת מוצה", אולם נוכחן ואילך מברכים רק "המוציא לחם מן הארץ"...

כשהגיע ליל הסדר השני נטל הכפרי את המוצה בידו, ובירך רק ברכה אחת – המוציא, וכפי שהסיק ובירך הלכה למעשה בראיה מוכחת מחתנו הלמדן... אבל אהה! חתנו בירך עתה שתי ברכות!... "מזה יכול להיות הפשט בהתנהגותו של חתני?" חשב בכפרי לעצמו, "הלא הוא בעצמו בירך הבוקר רק ברכה אחת, ואיך שוב מברך הוא שתי ברכות?" אחרי ההרהורים רבים הגיע הכפרי ל"מוסקנה" מוכחת כזאת: לעולם אין שום "נפקא מינה" בין הפעם הראשונה לשאר הפעמים... בכל פעם שאוכלים מוצה מברכים שתי ברכות... ומה שחתני בירך בבוקר רק ברכה אחת, "צריך לומר" שישגגה היתה בידו, וטעה ב"דבר הלכה"...

ויהי למחרת, בעת סעודת היום, והכפרי שכבר הפך ל"למדן" מן השורה, מסיב אל השולחן ושוב כראה את "בקיאותו" בקול צלול וברור מברך הוא על המוצה שתי ברכות... אך לדאבון לב שוב ארע כדאתמול: חתנו התלמיד חכם אינו מברך אלא ברכת המוציא, ותו לא... "עתה קלטתי את הענין" אמר הכפרי לעצמו, "תמיד בלילה מברכים שתי ברכות וביים מברכים ברכה אחת בלבד... כל כך פשוט... איך לא עלתה זאת על דעתי מתחילה?!"

הגיע מוצאי יום טוב, התישבו הכפרי וחתנו לאכול. ועכשיו שכבר "ידע" הכפרי כיצד להתנהג לקח את המוצה בידו ובירך בדביקות שתי ברכות: המוציא, ועל אכילת מוצה... הרי כה "עלתה בידו" שבלילה מברכים תמיד שתי ברכות... אבל שוב, רק עגמת נפש יש לו, חתנו החביב בירך רק ברכה אחת, המוציא לחם מן הארץ...

הלך הכפרי לישון כשנפשו עגומה עליו: היכן טועה אני? איני מצליח לעמוד איפה היא "נקודת הטעות"?... ויהי בשכבו על מיטתו נענץ בו רעיון ו"ביאור חדש" על כל ה"סוגיא": כנראה יש הבדל בין יום טוב עצמו לחול המועד... ובכדי להבדיל בין החג עצמו לחול המועד תקנו חכמים שבחג יברכו בצורה אחת ובחול המועד – להיפך, בחג מברכים בלילות שתי ברכות וביים ברכה אחת, ואילו בחול המועד נוהגים להיפך – בלילה מברכים ברכה אחת וביים שתי ברכות...

אחרי שהגיע ל"מוסקנה ברורה" זו הלך הכפרי לישון כששנתו ערבה עליו...

כשהגיעה שעת סעודת היום עשה הכפרי כפי החלטתו ובירך על המוצה שתי ברכות שחרי בחול המועד נוהגים הפוך. אבל גם הפעם לא קלע למטרה, כי חתנו הלמדן עשה שוב רק ברכה אחת...

או אז הצליח הכפרי סוף סוף להבין כי אכן יש חילוק בין החג לחול המועד, אבל לא כפי מחשבתו הראשונה, אלא כפשוטו: בחג עצמו מומברכים בלילות שתי ברכות ואילו בשאר הסעודות מברכים תמיד רק ברכה אחת... פשוט וברור...

אבל כפרי למדן שכמותו לא יניח דבר בלי הוספת "סברא"... הוא החל מוזהרר בדעתו: מודע אכן דוקא בשני לילות בחג מברכים שתי ברכות, כנראה כי דבר זה תלו ב"איסור מלאכה", ותמיד ביים קדוש שאסור במלאכה אומרים בלילות שתי ברכות... ומכאן "צריך לומר לפי זה" שגם שבת חול המועד יש לברך בליל שבת שתי ברכות...

מרוצה מ"הבנתו היסודית" הגיע הכפרי לסעודת ליל שבת, נטל את המוצה בידו ובירך בכוונה שתי ברכות. אולם שוב לא "מוסכים" חתנו לחידושו המופלא ומברך רק ברכה אחת... אבל "הלא זה יום שאסור במלאכה הוא! ומאי שנא יום טוב מישבת?"

בשכבו על מיטתו הרהר הכפרי לעצמו ואמר: "כנראה שוב נצטרך לומר, שרצו חכמינו ז"ל להפריד בין הדבקים... ביים טוב – בלילה שתי ברכות וביים ברכה אחת, ואילו בישבת – להיפך: בלילה אחת וביים שתיים!..."

ויהי למחרת, בעת סעודת היום, נטל הכפרי את המוצה לידו ושוב בירך שתי ברכות... שהרי כך "מוכרחים לומר" לפי כל ה"סברות"... שהרי יום הוא שאסור במלאכה, וצריך לשנותו ביים טוב, ו"ממילא" יש עליו לברך דוקא ביים שתי ברכות... עכשיו זה כבר "בטוח"... עכשיו יראה חתני את למדנותי הרהר הכפרי לעצמו.

הביט הכפרי בחתנו הלמדן, ועקב לראות כיצד יעשה עתה! אולם כמובן שחתן לא "התפעל" מכל חידושי חותנו ובירך ברכה אחת בלבד...

לא שלט הכפרי בעצמו, קם וסטר לחתנו על לחיו בחזקה, כשהוא זועק בכל כוחו: "מוחיץ שכמוך!!... שייגעץ!!... רק עכשיו אני נובן, פשוט התעללתי בי כל הימים האחרונים... הסתכלת מזה אני עושה, ובשביל להכעיסני עשית כל דבר בדיק ההיפך... כפי טובה שכמוך... צא מביתי..." סיים הרה"ק נוקאמינקא ז"ע את סיפורו, כשהוא "נותן טעם" בחיי עמי הארצות...

ותרא את עני אבותינו במצרים ואת זעקתם שימעת על ים סוף

איתא במס' פסחים (דף ק"ח). קשין מוונתיו של אדם כקריעת ים סוף. ועוד איתא בגמרא (סוטה דף ז' ע"ב) לענין זיווגו של אדם, דקשה לזווגן כקריעת ים סוף. וכבר עמדו בזה המפרשים, מה היתה כוונת חכמינו ללמות ענין מוונתיו וזיווגו של אדם כקריעת ים סוף, דמה ענין זה לזה. וצויתר קשה, הלא אמרו בגמרא (צ"ה דף ע"ו) כל מוונתיו של אדם קצוצים לו מראש השנה, ועוד אמרו (מדה ל"א ע"ב) צא זכר לעולם צא כיכר צידו, וכן זיווג איתא בגמ' (סוטה ז' ע"ב) ארבעים יום קודם יצירת הולד צת קול יוצאת ואומרת צת פלוני לפלוני, וא"כ מדוע קשין כקריעת ים סוף, הלא מוכנים ועומדים מכבר.

אמנם יתכן הכוונה דצדריהם בהקדם מש"כ בס' מראה יחזקאל על הגדה של פסח, לפרש הפסוק, ותרם את עני אבותינו צמנרים ואת זעקתם שמעת על ים סוף (נחמ"י ט'), ויל"ד דמאחר שראה את ענים למה הוצרך לשמוע זעקתם. וכתב לפרש עפ"י מה דכתיב (ישעי ס"ה) והי' טרם יקרא ואני אענה עוד הם מדברים ואני אשמע, ולכאורה קשה כיון שצטרם יקראו אמר ואני אענה, א"כ מה צריך עוד לשמוע. וציאר דהנה צאמת האדם אין צריך לדאוג על פרנסה ומלבושים ושאר צרכים, רק לעבוד עבודת עבד לאדונו ית"ש והקציה מכין מזון וכל מיני הצטרות לכל צדיותיו, כי כן הדין נותן מי שקונה לו עבד צריך לפרנסו ואין העבד צריך לדאוג כלום על הפרנסה, וזהו ענין אומנם ז"ל (קדושין פ"ג) מימי לא ראיתי צדי קץ וארי סבל ושוכל חנוני והם מתפרנסים שלא בצער וכו'.

אך כל זה מה שצריך לגוף ואי אפשר בלעדו כמו לחם לאכול וצגד ללבוש, אצל יש צני אדם המצקשים מותרות מה שאינו צריך כל כך, כמו מלבושים הרבה, ועליות מרווחים, ולפסוק נדן הרבה ללא צדקה,

כל זה אינו מן הנורא, ועל זה נריכים להתפלל, אבל על נריכנו אינו מן הנורא להתפלל, רק לעסוק בעבודת הבורא ית"ש, וממילא יהי לנו כל נריכנו. וזה שנאמר, טרם יקראו ואני אענה, דהיינו על הנורא אין נריך לקרוא ולהתפלל, רק "עוד" הם מדברים, ר"ל מה שמבקשים עוד ועודף (כמו ויבך על נווארו עוד, שהוא לשון עודף), זה אני אשמע, אם ראיין לך.

והנה כמו כן צינחת מצרים, יסדו לנו בהגדה, אלו הוציאו ממצרים וכו' דיינו, ולפי"ז הי' הכל מותרות אפי' קריעת ים סוף, כמ"ש אלו וכו' ולא קרע לנו את היס דיינו, ולא העבינו בתוכו בחרבה דיינו, אבל על הוציאו ממצרים לא נאמר אלו לא הוציאו ממצרים דיינו, כי זה הי' הכרח, א"כ על יציאת מצרים לא היו נריכים להתפלל רק על קריעת ים סוף שהיתה מותרות. וזה"ל, ותרא את עני אצותינו צמנרים, את זה ראית בעמך, ואת זעקתם שמעת, ר"ל מה שהוצרכנו לעזוב כדי שתשמע להם, זה הי' על ים סוף, שהי' מותרות והעדפה, עכפ"ת.

היזא לנו מזה, דהן אמת דמונותיו של אדם מוכנים ומוזמנים לו מכבר, כי קצוצים המה מראש השנה, אמנם ישנם בני אדם המבקשים מותרות והעדפה, ועל זה נריכים להתפלל במיוחד. וכן ציונו של אדם, אף שכבר הוכרו לו לאדם מאז ומקדם מי היא צת זוג, אבל ישנם בני אדם המבקשים גם כזה מותרות והעדפה, ובאמת אין ראוי לעשות כן, כמבואר בספר עוללות אפרים עה"פ (תהלים ל"ב) על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצוא (ו' אשה) רק לשטף מים רביים אליו לא יגיעו, מים רבים, רומז על בקשת מותרות והעדפה, עדה"כ (קהלת א') כל הנחליים הולכים אל היס והיס אינו מלא. אמנם אף שאינו נכון לבקש כן, מ"מ אם הוא ראוי וזכאי יכול להגיע לזה על ידי תפלה, כאו"ל (מ"ק י"ח ע"ג) שמה יקדמנו אחר צרחמים.

וזהו הכוונה צב' מאמרי חכמו"ל הנ"ל, קשין מוזנותיו של אדם כקריעת ים סוף, פי' איזה פרנסות של אדם קשין, אם המה בצחי קריעת ים סוף, היינו כשמתאזה מותרות, וכן צווגו של אדם, אם מבקש מותרות שאפשר בלעדן, בצחי קריעת ים סוף, אז קשה צווגו של אדם, ורק אם ראוי וזכה הרבה, אז הקצ"ה שומע לתפלתו למלאות רצונו. אבל הפרנסה ההכרחית שהיא אפשר בלעדנה, וכן צעניי צווג, אם אינו מבקש מותרות, על זה נאמר, טרם יקראו ואני אענה.

(כ"ק אדמ"ר מהר"ש השני מצאנו, כ"ס שלמה)

וכלא קרב זה אל זה כל הליכה

צמס' סנהדרין דף ל"ט ע"ב מאי דכתיב ולא קרב וגו' צאותה שעה ציקשו מלאכי השרת לומר שירה לפני הקצ"ה, אמר להם הקצ"ה מעשי ידי טובעים צים ואחס אומרים שירה לפני, ויש לדקדק הרי גזירה קדומה היא עליהם לשוטפם צמים, כשהשליכו ילדי ישראל ליאור, כדאיתא צמדרש וצמס' סוטה י"א ע"א דהוא אינו מציא עליהם מצול אבל הם צאים ונפלים צתוכו, ואם המכה מתוקנת להם מצבר מדוע ימנע מהמלאכים לומר שירתם הקצועה צלילה (כדאי' צצרכות ג' ע"א רש"י ד"ה אי קסבר דפליגי וכו')

וי"ל דהגזירה הקדומה היתה כשהמצרים רצו להתחכם, כדאי' צמדרש רבה שמות (א' כ"ג) לפי שהיו יודעים שאין הקצ"ה משלם אלא מדה כנגד מדה, והיו צטוחים שלא יציא מצול לעולם, לכן גזרו על ילדי ישראל להטביעם צמים, ושם (א', י"א) וצצשלת (כ"ג, א') א"ל הקצ"ה וכו' אני מציא אחכם למצול וכאוי"א אני גררו למצולו וכו' צצמחשבה

שחשצו לאצד את ישראל צה דנס הקצ"ה שנא' כי צצבר אשר זדו עליהם, וכן מפורש צפרקי ר"א פרק מ"צ הכל צמדה, כ"ס שנמארו המצרים והשליכו הילדים ליאור כן השליך אותם הקצ"ה לים,

ואיתא צמסכת סנהדרין צ"ה ע"ב עה"פ ויא' מלאך ה' ויכה צמחנה אשר וגו' וישכינו צצוקר והנה כולם פגרים ממים וכו', צמה הכס וכו' ר' יתחק נפחא אמר אזנים גלה להם ושמעו שירה מפי חיות ומתו וכו' ע"ש,

לפי"ז יהיה הפירוש דצאותה שעה (הינו צלילה צומס כ"ל) צקשו מלאכי השרת לומר שירה לפני הקצ"ה, ולגלות אזני המצרים ועיי זה להמית אותם כמו צסנחריב, וע"ז אמר להם הקצ"ה מעשה ידי טובעים, פירוש שהמצרים טבעו את ילדי ישראל ציאור (ואיתא צצבת ל"ב ע"ב וצצכות ע"ב ע"א דהצנים קרויים מעשי ידים, וישראל נקראו צנים למקום כדכתיב צשמות (ד, כ"ג) כה אמר ה' צני צכורי ישראל ואומר אליך שלא את צני וגו', לפ"ז ישראל נקראים מעשי ידיו של הקצ"ה ועליהם קאי השתא) וא"כ נריך להיות מדה כנגד מדה, וכמו שהם עלמס חצבו, ואחס אומרים שירה, שאם כדצריכס (המלאכים) להרוג את המצרים עיי השירה א"כ לא יהי' מדה כנגד מדה

(הרה"ק הרבי ר' העש"ל)

בוה הצעקה,

יש לדקדק על צעקת משה רבינו ע"ה, מאחר שהשי' גילה לו כי כל זה כדי לעשות להם ניסים, ויתכן לומר כי לפי גודל קדושתו ושנאת הרע של מצרים שהי' למשה רבינו ע"ה, לא הי' כח המעצור מלראות ולהסתכל צטומאחס הגדולה.

אמנם לע"ד יראה כי אינו קושיא כלל, לצד מה שיתכן לומר שירה שמה נתלכלכו צני ישראל צחטט כמו שאמרו חז"ל על האצות שנעקו אחר ההצטחה ואפשר זה כוונת חז"ל צמה שאמרו תפסו אומנות אצותם כי לא הי' להם לירא רק שמה נתלכלכו כנ"ל, אך צלא זה יראה כי אף שהשי' הצטיח לאצות וכן כאן למשה רבינו ע"ה מכל מקום נריך האדם לשמור פקודתו ולנעוק להשי' כי זה שייך לשלימות האדם והשי' מצטיח כאשר יהי' צשלימות הראוי ויעקו אליו יצברך צאופן זה יעשה להם ההצטחה, כי אין הצעקה והתפלה רק לצורך גצוה כמו שכתוב שנתאזה השי' לתפלתם:

(שפת אמת ליקוטים - פרשת צשלח)

וישיב היים לצפנות בוקר לאיתנו.

מעשה מהצבעל שס טוב ז"ל, שצא אחד אללו ורצה לשאול אותם, היות כי למד חכמת הטבע והפילוסופיא ועל פי חכמות הללו יצא לו שצאותה שעה שנבקע היס לפני צני ישראל היה נריך היס אז להבקע על פי הטבע של היס, ואם כן מה זה הרעש מהננס צקריעת היס שאנו מאמינים, ועם זו הקושיא הלך צמצוכה גדולה, ונסע להצבעל שס טוב,

וכאשר צא שמה, קודם שהוא שאל זאת מהצבעל שס טוב, הלך הצבעל שס טוב לצית הכנסת וציוה לקצב את צני העיר ודרש לפניהם, צהיות כי יש שוטים צעולם ואפיקורסים שהוקשה להם כנ"ל, אמנם עינים להם ולא יראו כי כתיב (צ"פ צראשית) צראשית צרא אלהים כו' אלהים גימטריא הטבע, והטבע צעצמו גם כן צרא הקדוש צרוך הוא, וזהו שדרשו חכמינו ז"ל (צמדרש רצתי צשלה פכ"א ס"ו) לאיתנו לתנאו מלמד שהתנה הקדוש צרוך הוא צמעשה

בראשית כו', ומאז הטביע הקדוש צרוך הוא בטבע היס שיתבקע לפני בני ישראל לאותה שעה,

וממילא הנם יותר גדול, כי בראשית צריאת העולם עשה הקדוש צרוך הוא טבע זו לצורך ישראל, ובראשית בשביל ישראל שנקראו ראשית נברא טבע זו, וזאת לא היו ישראל צריכים לזה הנם לא היה הקדוש צרוך הוא עושה טבע זו צים:

(בעל שם טוב פרשת בשלח):

וישיב הים כלפנות בוקר לאיתנו כו'.

פירוש מחמת שהים ראה גדול תענוג השם יתצרך מהבקיעה שעל ידו יאמרו ישראל שירה לא רצה לחזור שהיה חפץ שיהיה תמיד יבשה שיאמרו תמיד שירה משום הכי אמר וישב הים לפנות בוקר לאיתנו, לתנאי שיקרע רק למשה רבינו עליו השלום אבל אחר כך יהיה ים כמקדם.

ועל פי זה מתורץ קושיית האור המיים, מאי רבותא דים הלא גם הירדן נבקע וכן נהר גינאי לרבי פנחס בן יאיר. ולפי מה שכתבנו לעיל מתורץ, דהירדן ונהר גינאי שכבר ראו תענוג הצורה צרוך הוא שהגיע מבקיעת ים סוף משום הכי באהבה רבה רצו שיבקעו, מה שאין כן הים דעדיין לא ראה קודם בקיעתו תענוג הצורה הוי רבותא:

(קדושת לוי - פרשת בשלח)

ויושע ה' ביום ההוא את ישראל ביום בוצרים.

לכאור הלשון ציוס ההוא. דהנה כל העולמות לא נבראו אלא בשביל ישראל כמו שכתב רש"י על פסוק (בראשית א, א) בראשית ברא בשביל ישראל שנקראו ראשית, מנא כשחם ושלום עת נרה לישראל אזי הימים מלמדים זכות על ישראל ואומרים הלא לא נבראו אלא בשביל ישראל, וזהו פירוש הפסוק ויושע ה' ביום ההוא, פירוש דציוס ההוא עלמנו הושיע את ישראל. מיד מצרים, שהיוס עלמנו היה מלמד זכות על ישראל.

או יאמר ויושע ה' ביום ההוא, שיש ימים שהקדוש צרוך הוא משפיע טובו לעמו ישראל ומגלה להם אהבתו, והיוס היותר מסוגל לזה הוא יומא דפסחא. וזהו ציוס ההוא, דייקא.

(קדושת לוי - פרשת בשלח)

וירא ישראל את הירד הגדולה אשר עשה ה' בבוצרים ויראו העם את ה' ויאבינו בה' ובבושה עבדו

פעם שאל הרה"ק ר' מרדכי מלאיעוו זוק"ל את החסיד המפורסם ר' חיים ליטוואק ז"ל אם הכיר עוד את זקנו הרה"ק ר' אהרן מטשערנאציל זוק"ל. השיב לו החסיד: לא הכרתי, אמם נסעתי אליו הרבה ונסיעותי אליו ה' באמונה פשוטה שהאמנתי בו אמונת צדיקים חזקה.

אמר לו הרה"ק, יפה אמרת, וכן כתוב בתורה וירא ישראל וגו' ויאמינו בה' ובמשה עבדו, וקשה לכאורה מה מלמדיו צוה שהאמינו בה' ובמשה עבדו, הרי אם זכו לראות התגלות אלוקות כה גדולה, כדאיחא במכילתא (בשלח טו, ג) ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יתקאל, איזה רבותא היא שיהי' להם אמונה. ובקשה איך שייך המושג אמונה בדבר שרואים בחוש. רק הענין הוא, דאחרי התגלו

הגדולה הזאת ראה הס"מ שאינו יכול להסיחם לעצירה, על כן בא בדבר הזה, לפתות אותם במחשבת כפירה רח"ל שמה שאתם רואים, זהו הכל, ויותר ממה שאתם רואים אין ח"ו.

וזהו הבל, כי באמת השי"ת הוא אין סוף צלי גבול ותכלית. ומשה רבנו הרגיש צוה, על כן פעל בקדושתו בלבות בני ישראל, שיאמינו אמונת אין סוף בהצו"ה שאי אפשר להשיגו כלל. וזה פ"י הפסוק. וירא ישראל את הירד הגדולה, שראו בהתגלות הכי גדולה, והיו יכולים לטעות ולומר שהשיגו בו כולו, וח"ו יש גבול ותכלית, אעפ"כ ויאמינו בה', אמונה פשוטה צלי השגה, וכן האמינו במשה עבדו אמונה פשוטה, שאי אפשר להשיגו, שהוא גבוה מעל גבוה.

וכיים הרה"ק, וכן צריכים להאמין בהצדיקים שצבול דור ודור, שלא רק מה שרואים בהצדיק זהו גדולתו, רק שהוא גבוה מעל גבוה ואין לנו השגה כלל במדרגות הנעלות.

(ילקוט מאורי אור בשם הרה"ק ר' מרדכי מלאיעוו זוק"ל)

ויאבינו בה' ובבושה עבדו

פעם בא לפי איש אחד ונתן לו "התקשרות קוויטל", שאלו הרה"ק: האתה יודע מה זה התקשרות. לא ידע מה להשיב. אמר לו הרה"ק: כשיצא משיח צדקינו, אז יקומו כל ישראל בתחית המתים, ויהיו עומדים כל ישראל מצד זה, וצד האחר יעמדו האצות הק' ומשה ואהרן והשבעה רועים. ויכריז אליהו הנביא שהתנאים והאמוראים ילכו גם הם לצד השני, ואח"כ יכריז שכל הצדיקים, והשבע"ט הק' ותלמידיו וכו', כולם יעברו ג"כ לצד השני, וכן להלן. ואח"כ עוד יאשרו הרבה מצני ישראל צד זה הראשון. רק אלו שנסעו בחייהם להצדיק ותמכו בו, לא יוכל הצדיק להשאירם פה, על כן יאלץ הצדיק לחגר בחגורה עבה, ויילך להצד האחר, והחסידים שנסעו אליו יחזיקו בחגורתו, וכל אחד יחזיק בחגורת חבירו, וכן ימשך אותם הצדיק עמו להצד השני.

(ילקוט מאורי אור בשם הרה"ק ר' אהרן מטשערנאציל זוק"ל)

ויאבינו בה' ובבושה עבדו

אמונת חכמים הוא אחד מהמ"ח דברים שהתורה נקנית בהם (אבות 1, 1) והוא ענין גדול, וקש להיות מאמין באמונה שלימה באמונת חכמים. ואיתא בגמ' (מ"ק פ.) אם הרב דומה למלאך ה' צבקות תורה יבקשו מפיו, ופירש חו"ז הרה"ק הרבי ר' זוסיא מאניפאל זוקל שכמו שאין לאדם השגה להשיג מה זה מלאך, כמו כן יהיה דומה צעיניך רבך להאמין במעשיו ובהתנהגותו אע"פ שאין אתה מבין עליו, וזהו אם הרב דומה צדעתך למלאך ה' צבקות, להאמין שכמו שאינך מכיר את המלאך כך אינך מכיר את הרב ואין ציכולתך להגיע לשכלו, אז תורה יבקשו מפייהו, תוכל ללמוד ממנו, ואם לאו שדנמה צדעתך שתוכל להגיע לשכלו למדריגתו, אל תבקשו.

ואיתא בגמ' (ב"ב ע"ד.) שאמר לו תא ואחוי לך בלועי דקורח והיה שומע שם שאמרו משה ותורתו אמת והם צדאים, וקשה למה היו מסיימים בלשון והם צדאים, היו צריכים לומר ואנו צדאים. ויל"פ שהראה לו שעדיין יש בלועי דקורח, שצבול דור ודור יש להצדיקים מתנגדים שהם חולקים על מעשיהם, מפני שאין להם אמונת חכמים בשלימות.

והא ראייה מצלועי דקורח שהם אומרים משה אמת ותורתו אמת, אבל אינם אומרים זאת בלב שלם, ומסיים הגמ' והם צדאים, וכאומר

שהם שקרניים, שהם אומרים משה אמת ותורתו אמת, אבל אומרים זאת רק מן השפה ולחוץ, ובלבד אינם מאמינים עדיין במשה ותורתו באמת.

(ילקוט מאורי אור בשם הרה"ק ר' דוד מטאלנא ז"וק"ל)

ויאמינו בה' ובמושיה עבדו

אמר הרה"ק הק' מאפטא ז"ל: מי ששאל איזה ענה מצדיק. אם רצונו שיומר לו הצדיק כפי מה שהוא עצמו רוצה, לו יזמין לו יסלק את דעתו ורצונו מכל וכל ויתרצה לאשר ישים השי"ת צפיו של הצדיק, אז בודאי ישיג הענה הנכונה והאמתית.

ולמד זה מפלגש בגבעה, שמתחילה שאלו (שופטים כ, כג) המוסיקף לגשת למלחמה עם בנימין אחי. ורצונם היה לזה לעלות ולהלחם, והשיב להם עלו, ולא עלתה בידם עליה זו לטובה.

ואח"כ ששאלו (שם פס' כה) האוסיקף עוד לנאת למלחמה עם בנימין אחי אם "אחדל", וסילקו רצונם מכל וכל רק חפצם היה כאשר יאמר ה', אז השיגו האמת והנליתו.

(נגדי ישע)

או ישיר בשיה ובני ישראל את השירה הזאת לה' ויאמרו להאמר.

יש להצין דהא עיקר השמחה הוא בלב ואם כן מה צורך לצר ולשיר צעת השמחה. והענין הוא, דהשמחה שבלב היתה נפסקת לשעה או ליותר אבל כשהאדם מדבר דיבורים צעת שמחתו השמחה מתפעלת ונתרצה יותר ויותר. ולכן עם בני ישראל כשנקרע היס לפניהם רצו להרבות השמחה ולהשתעשע עם בוראם ושלא להפסיק על כן נכנסו לגדר הדיבור ושוררו לו בני אליהם ככדי להרבות התענוג. וזהו פירוש הפסוק או ישיר כו' ויאמרו לאמר, רצה לומר שאמרו דיבורים ככדי לאמר יותר ויותר וזולת זה אין למלת לאמר הצנה דהא כולם אמרו והאיך שייך כאן לאמר לאחרים:

או יאמר, על דרך שבארנו במקום אחר, שעיקר התענוג והשמחה הוא שזכינו לעבוד את צוראינו בורא עולמות עליונים ותחתונים עד אין קץ וכל העולמות עובדים אותו שרפים וחיות ואופנים ואף על פי כן יעקב צחר לו יה, שהיו עובדים אותו, ונמצא שהעבודה שאנו עובדים את צוראינו היא עצמה תענוג גדול לנו. וזהו אז ישיר משה ובני ישראל, ומפרש המקרא מה היה שירתם ושמחתם. ואמר את השירה הזאת לה', פירוש על שזכו לאמר שירה לפני המקום. וזהו ויאמרו לאמר, רצה לומר שכל אמירתם היה על שזכו לאמר:

או יבאר אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה' ויאמרו לאמר. להצין הלשון שאמר ישיר ולא אמר שר. נראה לפרש בעזרת השם, דהנה הצעל שם טוב אמר פירוש הפסוק (תהלים קכא, ה) ה' נלך, שהשם יתברך צרוך הוא מתנהג עם האדם גם כן כמו הנל. כמו שכל מה שהאדם עושה גם הנל עושה, כן הצורה צרוך הוא מתנהג עם האדם גם כן כמו שהוא עושה. ונמצא כשישראל אמרו השירה צערת גאולת מצרים אזי היה הקדוש צרוך הוא גם כן שר כביכול את השירה הזאת. והנה ישיר לשון יפעיל הוא. וכך פירוש

הפסוק או ישיר, כלומר שישראל פעלו בשירתם. את השירה הזאת לה', כלומר שהקדוש צרוך הוא כביכול גם כן ישיר את השירה הזאת. ויאמרו לאמר, שהיו אומרים שיאמר השם יתברך גם כן את השירה ודו"ק:

(קדושת לוי - פרשת שלח)

זה קלי ואנוהו אלהי אבי וארומנוהו.

בלובלין זרח רבינו הקדוש הרבי מלובלין ז"ע ועכ"ל, ונסע מלמוד אחד מגוריי ללובלין אמר לו הרבי הק' ז"ע בעירך נמצא ניצוץ קודש תראה לחקור אחריו. ולהביאהו לידי, המלמוד לא נוצא כו' שייגדל בעיניו כי הרמזינו מוקאצק ז"ע שחי"י גר בגור ה"י אז בחור. והחזיקוהו לאיש מבוהל ח"י (כנ"ש ישעיה נ"ט) וסר כורע כושטולל) לבזות עצמו וזולתו, גם לא ראוהו לזכוד כלל, והתיישב עצמו המלמוד, לישון בבחז"ד. אולי ינוצא שם א' כזהעיר שיוכל לשום עיניו עליו. ויהי אחר חצות לילה ראה כי הבחור הקדוש הרר"מ ז"ע בא יחידי ולמד גמי בהתלהבות גדול על רגל א'. עד שהיי נראה כי עליו כוון הרבי, אך ה"י חושב אולי מוקרה היא, עד שראה כנוה לילות אז החל המלמוד לעשות שיעול ופיהק (היסן געניעען) אז הרגיש אותו בחור כי אחר נמצא שם, והלך למקום התגור, בהכאת ידיו, וכדוכזה כאיש מבוהל ח"י, ועשה עצמו כעפר ואפר כדי שלא ישער המלמוד. עד שאמר לו המלמוד ידעתי שכל שגעונך הוא רק כדי לרנות האדם. אבל אותי לא תרננה. כי הרבי הקדוש מלובלין ז"ע יצא עלי להביאך אליו, ומיד נסע לובלינה. אביו ה"ר ליבוש ז"ל בא אחריו וצעק עליו למה כנתיב כנהג אבותיו. השיב כתיב מקודם זה אלי ואנוהו ואחי"ב אלהי אבי וארומנוהו:

(שיח שרפי קודש - בשלח)

הפך ים כליבשה בנהר יעברו ברגל (תהילים ס"ו).

נראה ע"פ דאיתא בגמרא בחולין דף ז' רבי פנחס בן יאיר הוה קאזיל לפדיון שבויים פגע ביה בגינאי נהרא חלוק לי מימך כו' חלוק ליה נמי להאי כו' חלוק ליה נמי להאי כו' אמר רב יוסף כמה נפיש גברא ממשא כו' אלף כמשה כו' ולכאורה מהיכן מוכח דנפיש גברא ממשא ודילמא משום דלא היה צריך משה רבינו עליו השלום לקרוע היס אלף חדא זימנא. ואך דהענין הוא דאצות סימן לבנים. והפירוש הא כך שכל דבר ודבר בתחילתו לפעול איזה נס הוא קשה מאד אבל כיון שכבר נעשה פעם אחת כבר יכולים הצדיקים שיהיו אחר כך לעשות כזאת אפילו כמה פעמים כיון שנפתח השער * והפירוש בגמרא הוא כך כמה נפיש גברא כלומר מהיכן בא לו זה שהיה יכול לפעול דבר גדול כזה ומפרש ממשא ושתיין רבצן שהם פתחו השער והיה זה יכול לפעול דאלו התם חדא זימנא פירוש אף שלא היה התם כי אם חדא זימנא היה רבי פנחס יכול לפעול הכא תלתא זימני. והפסוק ממילא מוצן הפך ים ליבשה פירוש משה רבינו עליו השלום הפך פעם אחת ים ליבשה ופעל צמעשיו הקדושים שבנהר יעברו צרגל שרבי פנחס בן יאיר עבר צרגל תלתא זימני. עם הט"עיים וכו' ולכך מתורץ הדקדוק שפתח בלשון יחיד ומסיים בלשון רבים וגם שפתח בעבר וסיים בעתיד:

(נועם אלימלך - ליקוטי שושנה)

וישב היים לפנות בוקר לאיתנו.

מעשה מהצעל שם טוב ז"ל, שבא אחד אלנו ורצה לשאל אותנו, היות כי למד חכמת הטבע והפילוסופיא ועל פי חכמות הללו יצא לו שבאמתה שעה שנבקע היס לפני בני ישראל היה צריך היס אז

להצקע על פי הטבע של היס, ואם קן מה זה הרעש מהנס
בקרעית היס שאנו מאמינים, ועם זו הקושיא הלך במצוכה גדולה,
ונסע להבעל שם טוב,

וכאשר צא שמה, קודם שהוא שאל זאת מהבעל שם טוב, הלך
הבעל שם טוב לבית הכנסת וליזה לקבץ את בני העיר ודרש
לפניהם, צהיות כי יש שוטים בעולם ואפיקורסים שהוקשה להם
כ"ל, אמנם עינים להם ולא יראו כי כתיב (צפ' בראשית) בראשית
צרה אלהים כו' אלהים גימטריא הטבע, והטבע בעצמו גם כן
צרה הקדוש צרוך הוא, והוא שדרשו חכמינו ז"ל (במדבר רמב' בשלח
פ"ב ס' ו') לאיתנו למנחו מלמד שהמנה הקדוש צרוך הוא במעשה
בראשית כו', ומאז הטביע הקדוש צרוך הוא בטבע היס שיתצקע
לפני בני ישראל לאותה עשה, וממילא הנס יומר גדול, כי בראשית
צריאת העולם עשה הקדוש צרוך הוא טבע זו לצורך ישראל,
וצראשית בשביל ישראל שנקראו ראשית נצרה טבע זו, וצאם לא היו
ישראל צריכים לזה הנס לא היה הקדוש צרוך הוא עושה טבע זו
צ"ס: (צ"ס יעקב פ' בראשית ופ' בשלח):

(בעל שם טוב על המורה - פרשת בשלח)

אמת מה נחזיר מראה כחן לאל עליון

כ"ק אדמו"ר הגה"ק מצאנו שליטי"א

בצאתו לחיכל המתניבתא בעידיק צאנו לעריכת הסדר, איזה העט
והסופר שביכולתם לתאר מעמד גורא ונשגב זה,

ומפני חביבות הקודש, ומפני שעיקר עריכת הסדר הוא הענין של "חזרת" לכן
אביא את החקדמה שנוהג מו"ר רבינו הגה"ק מצאנו שליטי"א - כמנהג אבחי"ק
לבית צאנו - לספר לפני עניית עבדים היינו, וחל"ק.

הנה עיקר ותכלית סיפור יציאת מצרים הוא לבוא לידיעת אלוקות,
וכמו שכתוב (שמות י' ב) למוען תספר באזני בנך וכן בנך את אשר
התעללתי מצרים ואת אותותי אשר שותתי במ וידעתם כי אני ה'. ובכדי
לבוא להכרת וידיעת השי"ת, היה דרכו בקודש של כ"ק מו"ר אדמו"ר
זי"ע כמנהג זקינו מו"ר הדברי חיים זי"ע להתחיל ולספר מבריאת העולם.

וי"ל עוד בטעם זה, והנה שאלו הקושיות, ובעצם לכל אחד יש הרבה
קושיות על הנהגת העולם, אמנם התירוץ על כולם הוא בהקדם המושל
הנובא בספרים באורח שנקלע לעיר אחרת, ובראותו את תהלוכות ביהמ"ד
והכיבודים החל כותרעם על הגבאים אמאי אינם נוהגים בתום וביישר
ונוסלפים הדרך הטובה והישרה, ענה לו הגבאי הלא הנך אורח כאן זה זמן
קצר, ומיד אתה רוצה להבין הכל. רק כו' שישוהה כאן כל השנים יכול
להבין סדר תהלוכות ביהמ"ד ולא יפלא כמנהג מואמוה.

הוא הדבר לאדם בניו חל"דו עלי אדמה, יש הרבה קושיות, אבל כדי לתרץ
הקושיות, יש לדעת את כל דרך העולם מתחילת הבריאה עד קץ אחרית, ואז
כאשר יודעים מראשית כל - מותרץ כל הקושיות, כאשר יודעים שהבוכי"ע
הוא הבורא עולם והמנהיג, והוא אבות ופעולתו אבות. ושום תירוץ אחר אין על
הקושיות.

וזהו אמונה פשוטה שכל אחד נאמין שהבוכי"ע הוא עשה ועושה
ויעשה לכל המעשים, הוא ברא את כל העולם לפני חמישת אלפים שבע
מאות ושבעים שנים, ולפני זה לא היה שום מציאות רק תוהו ובוהו, והוא
מוחדברים שאסור לחקור מזה לפניו מזה לאחור. בכושך שישה ימים ברא
ה' אלוקים את השמים ואת הארץ, כל תבל ומלווא ימים וכל תהוומות
הימים וכל אשר על פני היבשה, השמש והירח וכל כוערכות השמים,
הבהמות החיות והעופות, כל מיני האילנות והדשאים.

ואם כי בוודאי לא לעורכו ולטובתו בראם ח"ו, כי הלא אין הקב"ה צריך
לכלום, וגם טרם בריאת העולם היה נושגל ושליט אחד ומויוחד וממלא
כל עליון, וכפי שאנו אומרים בנוסח התפילה "אדון עולם אשר מלך בטרם
כל יציר נברא", אלא, לפי שהקב"ה הוא הטוב והמטיב, ורצון הטוב להטיב,
לפיכך ברוב רחמי וחסדיו ברא העולם להטיב עם בריותיו.

ביום השישי לבריאת העולם י"ער ה' אלוקים את האדם, אחרון לכל
המועשים כאשר כל הבריאה היתה מוכנת, ולהורות בזה שכל העולם כולו
לא נברא אלא לשימוש לו, ובעת ההיא היו מלאכי השרת מושמשים אותו
כדאי בגבו (סנהדרין נט). ואלמלי לא חטא לא היה נצרך לשום יגיעה
ועמל, נתנו בגן עדן העליון להתענג על ה', והיה אז כל העולם כולו מלא
כבוד ה', נגלה ונראה לעין כל במוחש מושג. ומזה ילמד אדם שיכול הוא
לשעבד גופו ולהתעלות למדרגה זו שלא יחסר לו כל טוב כל ימיו על
האדמה וכל הבריאה תשמש אותו. ומינחה אחת מסר הקב"ה אליו שלא
לאכול מעץ הדעת, וכך סיבב הבוכי"ע שגם בנסיון זה לא עמד, וכל זה
בגזירת עירין פתגמון שכך היה מוכרח להיות והוא כמבשוננו של עולם,
וכיון שכן נכנסה זהמא בכל הבריאה, ושוב יש לעמוד ולהתייגע על כל
דבר, וכמו שנגזר (בראשית ג, יט) בזיעת אפיך תאכל לחם, כל דבר בין
ברוחניות ובין בגשמיות עולה בקושי רב. וטרדו הקב"ה מו"ר עדן, היה
העולם הלך וחסר, וכבוד ה' אשר עד היה בגלוי עתה - נסתר אז מועינינו,
וההתנוצצות האלוקית יותר לא נגלתה בעולם מאז אלא קמעא קמעא.

ואמנם תכלית ועיקר הבריאה לא היה אלא בשביל ישראל, וכל מה שברא
בעולמו - שמו השמים וכל צבאם והארץ וכל אשר עליה, לא נברא אלא למוען
בני ישראל (ע"י יבמות סג. כל מה שבראתי וכו'), ולא עוד אלא כל אלו כדאם
היו להיבראות אפילו בשביל יחיד מיישראל, וכמ"ש (סנהדרין לז.) חייב כל אדם
לומר בשבילי נברא העולם, ואין כל נפק"ו באיזה מוצב הוא נמצא אף בדיטא
התחתונה מושג, ולכן לא נברא אדם הראשון עד שהיה כל העולם ואשר עליה
מוכן ומזוהן על נקומו ומכונו, להורות כי הכל לא נברא אלא בשבילי, שהוא נזר
הבריאה, וכמ"ש (סנהדרין לח.) למה נברא האדם בשישי כדי שיכנס לסעודה
מיד וכו'.

ואלמלא חטא הקדמון היה האדם חי לעולם (כמו שהאריך זקח"ק
בבני יששכר בנואמרי ניסן), אך דא עקא שהכשילו הנחש בחטא עץ
הדעת - שאין לנו בזה שום השגה להבינו ורק כפי פשוטות הכתוב
בתורה - ירדה זוהמא לעולם ונגזרה עליו כיתה כדבר הכתוב (בראשית
ג, כ) כי עפר אתה ואל עפר תשוב. וזהו גם ענין אכילת מוצה בפסח
לתקן חטא אדה"ר, דלחד מ"ד (ברכות כו' ע"א) עץ הדעת חטה היה,
והתיקון לזה ע"י אכילת מוצה.

אחר אדם הראשון המשיכו עשר דורות שיטכחו מבורא עולם וכולם
הכעיסו לפניו ית"ש וילכו ויתעו אחרי ההבל, דור אנוש שכפרו בה' דוד
המבול שהכעיסו את בוראם, ודור הפלגה שאמרו (בראשית יא, ד) הבה
נבנה לנו עיר ומגדל וראשו בשמים וגו', ורצו לעלות השמימוה.

בכן נמושך על פני עשרה דורות עד שבא נח שהיה איש צדיק תמים
ויחיד בדורו, והוא החל במוקצת לתקן את חטא אדה"ר כדאיתא בספ"ק,
וכמו שמרובו בפסוק (בראשית ה, כט) "זה ינחמונו מועשינו ומועצבנו
דינו, היינו מאותו קללה שנתקלל אדה"ר יבעיננו תאכלנו כל ימי חייד".
ועל כן כתיב עליו בזה"ק (ח"א נח:) נח נח - ניחא למועלה וניחא למוטה,
ברם, למרות שהיה איש צדיק תמים מ"כו לא היה התיקון בשלימות,
כאשר נוכחים לראות שהיו אנשי דור המבול ודור הפלגה, ובגנים הביא
ה' מבול לעולם ונחחו כולם מעל פני האדמה, וישאר אך נח ושלשת בניו
שם חם ויפת.

ומנח ועד אברהם היו עוד עשרה דורות, דבכדי שיבוא ויפיע בעולם
האור הגדול - הוא ניהו אברהם אבינו היה נצרך קודם לכן עשר דורות
מנח, שהרי ישנם עשר מדרגות וספירות בדרגות הקדושה עד שיבוא
אברהם אבינו. ואברהם אבינו היה בבחי' יאב ידעך מנוער, והוא הודיע
ופירסם לכל באי עולם שהבורא יתברך שמו ברא העולם לבדו והוא אחד

יחיד ומיוחד ומהות כל ההיות הי' הוא האלוקים ואין עוד מלבדו, וכפי שאמרו (רש"י בראשית כז, ז) בתחילה אלוקי השמים ועכשיו אלוקי השמים ואלוקי הארץ, שהרגלתיו בפי הבריות.

ואז אז בקטנותו, כאשר נתוודע אברהם אבינו ע"ה כי הקב"ה הוא המולך על כל הארץ, הלך ניתץ והרס את כל הפסלים והאלילים שהיו בבית אביו, כשליצידים העמיד את הפסל הגדול, ושם גרזן תחת ידיו – לאמר, כאילו הוא הגדול העומד על גבם ששברם והרסם. כאשר בא אביו וראה מזה נעשה עם פסליו, הבין שיד בנו אברהם – שהיה עדיין אך קטן וצעיר לימים – בדבר, ועל כן קרא אליו, ושאלו כתמה מני שיבר את היצורים. או-אז ענהו אברהם וקינטר אותו באומרו, שהרי הפסל הגדול עומד על ידם, ורגלים לדבר הוא, שידיו בנעל הזה. וכעס אביו ואמר לו, הרי פשיטא הוא שלא הוא שיברם, שהרי אף שידים לו – אך לא ימישון, וא"כ איפה כיצד יעשה כן, ויצחקו ולעגו מונגו וכי הפסל יכול לשבור וכי. כי אז קרא אליו אברהם ויאמר לו, אם כן מזה לך אבי אצל פסל זה, והלא מודה אתה שאין הוא כלום ואינו מוסוגל לכלום, וכך הלך ופירסם כי הי' הוא האלוקים והוא מושל ומנהיג את כל העולם כולו.

לאחר כעשה זה התרה בו נמרוד שאם לא ישתחוה לפסל ישליכוהו לכבשן האש, והוא במושיע לא שמוע אליהם ולא השתחוה לאלם, הלכו וחסקו את כבשן האש במושך עשרה ימים (כדאיתא במדרשים), והכניסוהו לתוך כבשן האש בעיר כשדים – ונכנס בשמחה וביצהלה ולא עלה על דעתו שייצילוהו הי' נחם ונכנס על כונת למסור נפשו על כבוד שמו יתברך, אבל הקב"ה פרש רחמיו עליו הצילו ולא אדע לו נאומה, וראוהו מתהלך בנחת אגה ואגה בתוך הכבשן, ואדרבה אלו שהכניסוהו לשם נשרפו ומתו. ויהי הדבר לנס ולמופת לעיני כל הארץ.

וע"י כל אלה תיקן הוא את חלקו בחטא אדה"ר בשלימות כאשר על אף העשרה נסיונות שנתנסה אברהם אבינו ברעב בגלות ובכבשן האש, לא נטש אמונתו ובכל מוצב אמר אל השי"ת אל תסתר פניך מונגו, ואף אם תענה אותי בכל הנסיונות אדע ואראה שאתה הי' המושל והשליט ומבולעדיך אין אחר, ובפרט בנסיון עקידת יצחק שלקח את בנו יחידו ומחמדו שגודל לעת זקנותו – ואברהם לא החשיב את ישמעאל לבנו, כמושי"כ כי ביצחק יקרא לך זרע, ואת בני הפלגשים ודאי לא חישב לבניו, רק את בנו את יצחק – והישמעעל כזאת, שיקח אדם את בנו יחידו וישחטוהו ע"ג המזבח, בכל זאת לא הרחרר אברהם לרגע ואפילו לא עמד בתפילה לבקש נועם הי' לבלט השליחות, אלא נחפו נחר לקיים רצון הי', ויצחק אף הוא הסכים לכך ללא שהיות – ואף שהשטן בא לשדלו בדברים שאביו זקן ונסתרה בעתה, לא שת לבו לכך, ואמר: אבי ידע היטב כועשיו, ואף ביקש יצחק מאברהם שיקשור אותו כדי שלא ינוע כמפך.

וכך הלך אברהם אבינו ע"ה ופירסם אלוקותו יתברך בעולם, כמ"ש (יחזקאל לג, כד) אחד היה אברהם, שהוא היה הראשון שבא מוכח עינינו להבנה כי יש אלו-ה לכל היצורים והנבראים, והיה גם הוא הראשון שגילה זאת לכל באי עולם, ועל כן הוא אב הנוון גויים. אך בוודאי לא זכה לשגב מודרגתו רק בזאת בלבד, אלא בעשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו, אחת קשה מחבירתה, עד שנתנסה בנסיון הגדול שבכולם, נסיון העקידה, שאחר שילד את יצחק בנו במלאת לו נואה שנה ולשרה אשתו תשעים שנה, ציוה עליו הקב"ה לעקוד את יצחק לפניו על גבי המזבח, וללא כל שהיות נחפו ורץ אברהם אבינו ע"ה וכבש רחמיו לעשות ולקיים רצון מוצות בוראו בשמחה ובהשתוקקות, עד שנגלה אליו מלאך מן השמים ויאמר אליו אברהם אברהם עתה ידעתי כי ירא אלוקים אתה ולא חשכת את בנך את יחידך מונגו.

אך למרות כל זאת, עדיין לא כלתה הזוהמא עד תוכה, אף באברהם לא היה התיקון בשלימות ונכח כן הוליד אברהם אבינו ע"ה את ישמעאל ואת יצחק, והיינו שהזוהמא שנשאר נכנס בתוך ישמעאל, כי כן היה צריך להיות וזאת בכדי לברר כל הזוהמא שישאר יצחק זך ונקי, וקליפת ישמעאל היא קליפה קשה מואד, שכל זמן שזרעו על הארץ א"א עדיין לבוא לתיקון

השלם, עד שגודל לו יצחק עקידא ע"ה שאף הוסיף חלקו בתיקון העולם, והוא פשט צווארו על גבי המזבח להשחט לפני הקב"ה לעולה תמימה, ויש להתבונן בזה שלא היה אז נער צעיר אלא היה בעל בעמיו כבן ארבעים שנה, וכאשר אמר אליו אברהם שצריך להשחט לא היסס לרגע ואף ציוה לאביו לקושרו, ודבר זה היה מוהערש נסיונות שנתנסה אברהם אבינו כשהגדול שבהם הוא עקידת יצחק, כי הנשמע כזאת שאב יקח את בנו מחמדו שגודל אחר צי שנים וישחטוהו לעולה, וזכות זה אנו מזכירים תמיד ואומרים, ועקידת יצחק לזרעו היים ברחמים תזכור.

אולם אף ביצחק טרם נשלם התיקון והבריור והוצרך להוליד את עשיו כדי לברר לגמרי הזוהמא עד תוכה, עד שהוליד את עשיו ואת יעקב, והזוהמא נכנסה לעשיו, ויעקב היה נקי לגמרי מכל סיג ופגם והיתה מייטתו שלימה, על כן נקרא יעקב איש תם, היינו שהיה תם צרוף ומוזכך בלא שום זוהמא, הוא הנקרא מובחר שבאבות, ואף שאין אנו מבינים בזה ולדידן כולם שווין לטובה, אך כן איתא שהיה 'בחר שבאבות', והוא כבר לא נערך לבן רשע כמו שנזכרו אבותיו, שכל י"ב שבטיו היו קדושים וטהורים בלי שום סיג ופגם. וכך מובא בספח"ק הענין בזה שגודל לאברהם ישמעאל וליצחק עשו, דעדיין היה בהם איזה חלק הזוהמא וזה נכנס בישמעאל, וכן ביצחק נכנס חלק הזוהמא בעשו עד שייצא יעקב זך ונקי.

ברבות הימים היה עשיו חפץ להרוג את יעקב – כי זה לימוד גדול לעולם, שהלכה בידוע שעשיו שזנא ליעקב והגויים רודפים אחר בני יעקב – ואז ברח יעקב אל לבן הארמי פדנה ארם, ושם נולדו י"א שבטים – שבטי קה, ויוסף הצדיק, והיה בית עשיו לקח ובית יוסף להבה, ניצוץ אחד יוצא מבית יוסף ושורף את עשיו. ולכן מצינו שיעקב נמשל לבית השלישי, וכמ"ש (פסחים פ"ח ע"א) אברהם קראו הר כ"י יצחק קראו שדה כ"י יעקב קראו בית כ"י, והיינו לפי שיעקב היה כבר מוכתר וכליל השלימות.

וזאת למודעי שכל השבטים היו צדיקים וקדושים, ומה שרואים בתורה כל פרשת מוכירת יוסף צריך לדעת שאין זה לפי פשוטו, ומה גם דכך גזרה יד ההשגחה העליונה שהיה צריך להתקיים הגזירה של כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם, ובכדי שלא ירד יעקב בשלשלאות של ברזל על כן סיבב הבוכ"ע ונשתלשלו הדברים כן שאחי יוסף ישמחוהו ויריבו עמו על חלומותיו ועל דבריו, ויהא מחלוקת בין יוסף הצדיק לאחיו השבטים – שעל פי השכל אין לזה שום פירוש שיהא מחלוקת כזו בין שבטי י-ה, ואח"כ יוכרו אותו מוצרימה, בכדי שאח"כ ירדו בני ישראל למצרים. ואכן כך היה שחלם יוסף חלומות שהוא ימולך על אחיו ויספר אותם לאחיו ומכרוהו למצרים, ופזיפר הושיבו במשמר בית האסורים, ובעת אשר חלם פרעה חלום קראו ליוסף לפתור אותו ואז הוציאוהו מבית האסורים ווישיבוהו למושגה למולך על כל ארץ מצרים, ושם עלה על כסא המלוכה, וכפי שפטר כן היה שבאו שבע שנות שובע ואח"כ היה רעב בכל העולם, וכאשר חזק הרעב בארץ כנען שלח יעקב את בניו לשבור אוכל במצרים, עד שנגלה יוסף אל אחיו וירדו הוא ובניו בעגלות מופארות ובכבוד מלכים מצרימה ויוסף כלכלם ויתן להם כל צורכם, כל זה נמשך על פני עשרות שנים, ובכל אותן השנים היה בבית יעקב תאניה ואניה על השבר הגדול באבדן יוסף, וימאן להתנחם. הכל היה נראה אז מתחילה כיער, עד שלבסוף נתברר שזה גופא היתה לפליטה לטובה שירד יעקב אבינו בכבוד גדול למצרים ויפרנס אותם כל השנים. ומכל זה רואים בחוש שהבוכ"ע הוא המסבב כל הסיבות ומונהיג את כל העולם בסיבות נסתרות, וכל הדברים האלה הם מנפלאות הנהגת הבורא, והוא לימוד גדול בכל דור ודור, שאף אם רואים ח"ו איזה יצר, יש להתחזק ולדעת שלעתיד יתברר למופרע שהכל היה בעיצם טובה גדולה.

ויתכן ביותר ד"ב שבטי י-ה הם ידעו היטב מכל אשר נעשה ואשר עתיד להיות, ועל כן אם כי ידעו שכבר נגזרה הגזירה על צאצאי אברהם אבינו "ועבדום ועינו אותם ארבע מאות שנה בארץ לא להם", ועברה הגזירה על נכדו יעקב אבינו ע"ה, וכמ"ש (שבת פט:): ראוי היה יעקב

לירד למוצרים בשלשלאות של ברזל. אך בניו הקדושים שבטי י-ה, לא רצו ולא הסכימו שירד יעקב למוצרים באופן בלתי יאות כזה, ולשם כך מכרו את יוסף אחיהם, ובד-בבד העתירו והתפללו להשייית בתפילות וכוונות שיייע השייית בעדם שעל דרך זה יגרם ירדת אביהם יעקב אבינו ע"ה למוצרים באופן יאה ומכובד – כי ח"ו בוודאי לא היתה כוונתם למכור את יוסף הצדיק אחיהם כפי הנראה לפי פשטות – עד שאכן שלח הקב"ה רעב בארץ, וירדו יעקב ובניו למוצרים, שם נעשה יוסף למושגה למלך, אחר שפתר את חלום פרעה, והשכיל בסייעתא דשמיא להכין ולמלא את אוצרות מוצרים בתבואה לקראת הרעב, והודות לפעולתו זאת, ניצלו כל יושבי מוצרים לחיים, תחת למוות בחרפת הרעב אשר מוצאתם.

והנה יש להתבונן דבר נופלא, שהרי כשהגיע יוסף מוצרימה היה רעב גדול מאד על פני כל הארץ, ולולי עיצת יוסף איך לשמר התבואה, היו כולם גוועים ברעב ולא נשאר כוחם זכר, ויוסף הוא נתן עצו לשמר את כל התבואה למושך שבע שנים והציל ממוות נפשם והחיה אותם ברעב, ונוסף גם הוא שמוכל העולם באו מוצרימה לשבור אוכל וכולם שילמו כמיטב כספם, נמוצא שיוסף החשיב את מועלת מוצרים בעיני כל האמוות דהעשיר את ארץ מוצרים בכסף רב, ומן האמות והיושר היה שכל הימים יהיו המוצריים אסירי תודה ליוסף על חסדו ועל אמויות ולא יפסקו פיהם מלהודות ולשבח אותו, וכאן אנו רואים להיפך, שאחר כמה שנים נהפך עורם והחלו לענות את בני ישראל בעבודה קשה ולא זכרו את יוסף, ומוזה רואים לימוד גדול, שגוי הוא כפוי טובה ואינו יודע להכיר טובה לאדם, וזה היפך מהמודה הטובה הכרת הטוב שיש לכל יהודי, כי אדם מיישראל כל ימיו זוכר להכיר טובה אם אדם פלוני או אביו ואביו עשה עמו איזה טובה, ולא כן הגויים כפויי הטובה.

אננם לא כן היה כאמרינו לעיל כי כל זמן שיעקב חי לא היו בני ישראל צריכים להשתעבד ולעבוד עבודה במוצרים ואף שנגוד עליהם שעבוד בברית בין הבתרים, מכל מקום כיון שעסקו בתורה יומם ולילה ובכל זמן ועידן היו מתאוננים על רוע גורלם שאננם יכלים לעסוק בתורה בארץ ישראל שהרי אין תורה כתורת ארץ ישראל, ובהיות כן הרי עצם השייבה במוצרים היה להם שעבוד גדול ולא הוצרכו לעבודה בפועל במוצרים, אבל כשנפטר יעקב ואת אט שכתו מהתורה הקי והפסיקו להגות בה, שוב חזרה ונעורה הגזירה הקדומה שעליהם לעבוד העבודת פרך במוצרים.

(ובזה יובן מזה שמוצינו (פסחים קטז).) כותחיל בגנות ומסיים בשבח, מואי בגנות רב אמר כותחילה עובדי ע"ז היו אבותינו, ושמואל אמר עבדים היינו, ולכאורה בשלמא שייטתיה דרב מובן דהגנות הוא שאבותינו היו עובדי ע"ז, אבל לשמואל דס"ל עבדים היינו מואי גנות של ישראל איכא בהא. ולדרכינו יבואר כי אלמלי היו בנינו עוסקים בתורה כבתיים חיותו של יעקב אבינו לא היו צריכים לעבוד עבודה לפרעה במוצרים, כי עצם השייבה במוצרים הוא שעבוד, ורק מושום שהיו בטלים מן התורה הוצרכו לעבוד, ונמוציא דהא גופא שעבדים היינו לפרעה במוצרים אין לך גנות גדולה מזה).

אלם ויהי כי אך עברו ימים לא רבים, ויקם מלך חדש על מוצרים אשר לא ידע את יוסף, והיינו כפירש"י שעשה עצמו כאילו אינו יודע, ותחת שיכיר טובה ליוסף הצדיק ולאחיו בני ישראל, אשר אלמלא הוא היה כות מזה זמן חפון-כפון מזה-רעב, החזיר אליהם שגאה ושיטמה. כי זאת היא מידת הגויים להשיב רעה תחת טובה, ושלא כבני א-ל חי אשר מוחזרים ומכירים טובה לכל מי שאינו עושה להם אלא אפילו טובה אחת קטנה, אלא אצל הגויים אדרבה אף כאשר יעשו להם טובה מרובה יחזירו מנה אחת אפיים, יען כי מושרשת ומטועבת בקרבם מידת כפיות טובה. ובגדה זאת הלך גם פרעה, הטיל על בני ישראל עבודה קשה בחומר ובלבנים, ושם עליהם שרי מוסים נוגשים ושוטרים אשר עינו אותם עבודת פרך.

וכל זה עשה כותוך כוונה ומטרה אחת ויחידה, להשכיח מבני ישראל חיז את קונם ובוראם. והיינו כי ידע שכל העת שבני ישראל יהיו נתונים תחת עול השיייעבוד, לא יוכלו לקיים המיונות, ללמוד את התורה הקדושה, לשמור את השבת וכיו"ב, ולא זו אלא שאף לא הניחו את בני ישראל

להתעטף בציצית ולחבוש על ראשם כיפה, ובכן חישבו וזממו שמוכות עול הגלות הקשה לבטח ישיכו ויסיחו בני ישראל דעתם מהקב"ה. וגדולה מזה הכבדו, שכשלא היה די ומספיק טיט ליעקב בין הלבנים, היו לוקחים באכזריותם הנוראה תינוקות קטנים ושמים אותם בין הארחים והלבנים ומשקעים אותם בתוך הקיר, כביכול תחת הטיט. וגם זה מושום שלא חפצו בילדי ישראל, שיידעו לשאול "מה נשתנה". ויהי בעשותם כל זאת, היו המלאכים לוקחים את הלבנים שנעשו מתינוקות הללו, והעלו אותם והניחום תחת כסא הכבוד, כדאיתא בתרגום יו"ט ע"פ (שמות כד) תחת רגלי כמעשה לבנת הספיר, יעו"ש. והיו מוצווחין ומעוררים רחמים למועלה לפני כסא הכבוד על שפלות וקושי השעבוד של כלל ישראל, ומקושי העבודה נאחזו בני ישראל ויעקו אל ה'.

עוד זאת עשה פרעה הרשע והכביד בגזרותיו, כי מכות חוליו היה רוחץ בכל יום בדם מאות ילדי ישראל שנשחטו, וכנהנה וכהנה גזירות וצרות רבות ורעות שבאו עליהם, ושייעבד את בני ישראל עבודת פרך המפרכת את הגוף, ועינה אותם בכל מיני עינויים ויסורים.

ויהי כי כן, ותעל שזועתם אל האלוקים מן העבודה, שהרי אם כי שנגוד על בני ישראל גלות מוצרים, אך הלא קושי השעבוד לא נגוד עליהם, ורק המוצרים הרשעים באכזריותם הגדולה הוסיפו ועשו זאת נאליהם, ולכן הסכים הקב"ה שייצאו ממוצרים טרם הזמן שנקבע. ונכח כן, שלח הקב"ה לקרוא למשה רבינו ע"ה כוארץ כודין שייחיד את פרעה למען יוציא את בני ישראל ממוצרים, וכשלא שמוע פרעה וכבדו לבו שלא להוציא את בניו, נתן הקב"ה במוצרים את עשר המכות, עד שהוכרח פרעה בעל כרחו לשלח את בני ישראל ממוצרים, וכפי שנפרט להלן את עשרת המכות בפרטורט באמירת ההגדה.

והנה אנו רואים שבכל ההגדה לא נזכר משה כלל שהוא גאל את ישראל, ודברים בגו, ונראה שבא לרמז שלא יטעו אנשים לומר שמושה רבינו ע"ה הוא גאל את ישראל, אבל כעת כאשר אסתר דרא ואין לנו שום צדיק לא יגאל אותנו, על כך לימודנו חכמינו ז"ל שלא משה גאל אותנו אלא הבוכי"ע בכבודו ובעצמו, ומושה היה רק השליח, וכשהקב"ה יחפוץ לגאלינו אין חילוק אם משה הוא גואלם או אדם אחר, ואף שאנו בדור יתמי דיתמי מינו הבוכי"ע יגאל אותנו בקרוב.

ואכן הוציא הקב"ה את בני ישראל ממוצרים ביד חזקה וזרוע נטויה, וקרע להם את הים, ונתן להם את התורה, והמטיר עליהם את המן מן השמים, ונתן להם מכל טוב וטוב, וכפי שאמור בעל ההגדה עבדים היינו וכו'.

וכל ענין הירידה למוצרים נעו מועלותיה לא תדע, כבר נאמרו בזה כמה טעמים על פי חז"ל, אבל כבר שמוענו כמ"פ מוכי"ק מרן אאדמו"ר זי"ע דבכל דבר שיש כמה טעמים הרי זה מורה באיבע דהטעם האמיתי הוא חתום וסתום, אף כאן הדברים אמורים שהטעם האמיתי הוא נסתר מן יודע. וידוע מזה שהארץ המהר"ל כמ"פ בספריו, ביתפארתי ישראל ובעיני ישראל, דכל תכלית השייעבוד במוצרים היה כהכנה לקראת קבלת התורה מסיני ולולי זה לא היו ראויים לקבל התורה, ומארץ שם יותר בפנימויות, שזה ענין של העדר קודם הויה. ולולי שעבוד מוצרים לא היו ישראל זכאים לכל המועדים, ועל כן בכל יו"ט אומרים זכר לייציאת מוצרים, כי הכל זכו כוכב יצי"כו. ואף כאן אנו נוכחים לראות שכל השעבוד שהיה נראה כער וזער נגלה אחי"כ שהוא בעיני לטובה, כדי לזכות לקבלת התורה, וכן בכל צרה שיש ליהודי חי, עליו לדעת ולהאמין באמונת אמונו, כי ודאי זה לחסד ולרחמים, ולעת"ל יסיר הקב"ה את המוסך מועלינו ויתגלה לעין כל רוב חסדו וטובותיו. וע"ז הכוונה נענה ונאמר עבדים היינו וכו'. עכ"ל"ק.

התורה והמורה לחברי מערכת "בעל דמחמנותא" שהעבירו אלינו את תוכן הדאית, היא רעוא שייכו לחמשיך בעבודת הקודש, הפצת המעיינות – מאבינו רועינו הגחיק מצאנו שליטא – מתוך נחת וחרחבת הדיעה, ובכחות זה יחיה התקרבות הגאולה כהבטחת חמשיך לאור שבעת הימים הנעשיית הקודש, בכ"א

הרה"ק רבי אהרן (הגדול) מקארלין זי"ע

תצ"ו - י"ט ניסן תקל"ב

רבי אהרן הגדול מקארלין זי"ע נולד בשנת תצ"ו לערך בכרכת הבעש"ט הק' לאביו הצדיק הנסתר רבי יעקב מפנינסק ולאמו מרת פערל, שנתבשרו עוד קודם לידתו כי עתידים הם ללדת בן אשר יאיר את עיני ישראל היה זה לאחר שעשיר אחד סטר לרבי עקב על לחיו והוא קיבל זה באהבה (ומובא להלן באריכות), גזע קודש מחצבתו מזרע דוד מלכא משיחא כבר בגיל צעיר הרבה בסיוגים והתענה משבת לשבת ואף היה ער לילולת רצופים כשהוא עוסק בעבודת השי"ת, אך בבואו להסתופף בצלו של המגיד הגדול ממעזריטש נענה ואמר שאף על פי כן לא הגיע לשלימות העבודה עד שזכה לבוא למעזריטש, והיה מבחירי תלמידי המגיד ממזריטש זצ"ל והיחיד שגם בשלחן רבו, ערכו לפניו י"ב חלות וכו' והעידו צדיקי דורו כי הוא היה שרביט הזהב של הקדושה,

דרכו בקדש היה לנדוד בערים ועיירות שם עסק בקירוב רחוקים והעידו עליו צדיקי הדור שהביא תחת כנפי השכינה פ"ד אלף בעלי תשובה רבינו חיבר זמר מיוחד לשבת "יה אכסוף נועם שבת" זמר זה מיוסד על ארבע אותיות שם הוי"ה ב"ה ושמו אהרן וכן אותיות נשמה וכבר אמר ע"ז רבי אהרן מקוידינאו כי באמת הזמר הקדוש הזה הוא מיוסד ברזין עלאין קדישין כידוע.

רבינו נסתלק בדמי ימיו והוא בן ל"ו שנים ביום ד' לחול המועד דפסח בשנת תק"ב ורמזו על פטירתו ואש' ישראל ותפלתם מהרה באהבה תקבל ברצון

ענותנותו המופלאה מתבטאת בצוואתו שבה כתב, הגם שמשפט רשעים בגיהנום רק י"ב חודש אינו ידוע אם יהיה לי זכות לבוא לגיהנום בשנה ראשונה.

מפורסם היה בכחו להשיב רבים מעוון וידוע על אלפי בעלי תשובה שנעשו על ידו, הוא עצמו מציין באותה צוואה שיכתבו על מצבתו "אשר זכה וזיכה את הרבים כמה פעמים, וכמה פעמים מסר נפשו במסירות נפש על זה לפי שכלו לזכות את הרבים והיה מוכיח לרבים בתוכחה מגולה ואהבה מוסתרת לקרב את ישראל לאביהם שבשכמים ולייחדם בייחוד גמור.

בנו יחידו כ"ק אדמו"ר הרה"ק רבי אשר מסטאלין זצ"ל.

בנותיו א. הרבנית הצדקנית מרת חיה שרה, זוגתו של הרה"ק ר' מרדכי המגיד מטשארנאביל, בן הרה"ק ר' נחום מטשערנאביל, ה"מאור עינים".
ב. הצדקנית מרת רבקה, המכונה ריבלא, אשת הר"ר אהרן מפאהוסט בזו"ר, ונשאת בזו"ר להרה"ק ר' שלום שכנא בן הר"ר נח, שהיה מקודם חתן הרה"ק הרב בעל-ההתניא זצ"ל, הוא אבי הרה"ק הרב בעל הצמח צדק מליובאוויטש זצ"ל.

הרה"ק רבי שניאור זלמן מלאדי (ה"בעל התניא") היה אבי חותנו של רבי יעקב ישראל מטשערקאס והיה נוהג לצאת בכל ערב לשוח בשדה בלזוי אחד מנכריו ששהה באותו זמן בביתו פעם היה תורו של רבי יעקב ישראל לצאת אתו בשעת הנסיעה פנה אליו הרש"ז בזה הלשון היה לך מבא גדול מאוד אני מתכוין לסבך רבי אהרן הגדול מקארלין.

כשהיינו יחד אצל המגיד ממעזריטש אני הייתי זה שהכרתי את תכונותיהם של כל רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו של האדם ויודע אני שישנו גיד שנמצא אצל כל אדם מתחת לשפתיים והוא אינו זו במשך כל ימי חיו של האדם, אלא רח"ל בשעה שהאדם רואה את המלאך המות לפניו במלוא עונו רק אז זו הגיד הזה מרוב פחד, ואצל סבך הקדוש היה גיד זה זו בכל יום במשך שעותיים לאחר התפילה מפחד ה' ומהדר גאונו

(מחשבת נחום)

רעו ואמיתן בעל התניא זי"ע התבטא עליו הלואי והיה לנו היראה בהיחוד בפסוק ראשון של קריאת שמע כאותה היראה שהיה לו בעת שהביט בחלון

(ברכת אהרן)

העיד עליו רבי דוד מסטעפין כי בהיותו אצל רבם המגיד הק' ממעזריטש שמע רבינו מתפלל וכל תיבה שיצאה ממנו חתכה את בני מעיי וירדה לחדרי בטן

(ברכת אהרן)

בעל ה'תניא' הגדירו (הובא בדור דעה) אפילו אדם פשוט בבואו אל המקום שעמר רבי אהרן הגדול בשעת תפילתו היה מתמלא ברגשי אהבה לה' עד שלא היה יכול לזוז ממקומו עד אחר גמר התפילה.

(גדולי הדורות)

בהגיע רבינו למצוות קיבל על עצמו שלא לירא משום דבר בעולם פעם נודמן לאיזה פונדק וישב שם ובאו לשם הפריצים והוציאו את קנה רוביהם כנגדו והוא לא נתפעל מהם

(ברכת אהרן)

יום מסוגל לתשובה

כ"ק האדמו"ר מסלונים זצ"ל בעל ברכת אברהם היה חוזר בכל שנה על מה ששמע מהרה"ק רבי לייז'ע בשם הרה"ק רבי משה מקוברין זי"ע: "אז דער טאג (יומא דהילולא של הרה"ק רבי אהרן הגדול זי"ע) איז מסוגל צו תשובה".

(מפי חתנו כ"ק האדמו"ר מסלונים בעל נתיבות שלום זצ"ל, הובא בגליונות מטה אהרן)

מחזיר בתשובה ע"י צוואתו הק'

ענין הצוואה של חותני זקני הקדוש ר' אהרן הגדול זי"ע שכתב שם. מי יודע אם אזכה לבוא לגיהנום בתוך י"ב חודש, נ"ל משום דבחיים חיותו הי' דרכו בקודש להחזיר בתשובה נפשות ישראל ולקרבהם לעבודת ית"ש, לכן נסבה לו מאת ד' שקודם פטירתו יאמר דברים אלו, כדי שיתעוררו נפשות רבות מב"י בתשובה ע"י דברים אלו, באמרם, אם צדיק וקדוש כמוהו מפחד אם יזכה לגיהנום בתוך י"ב חודש, מה נענה אנן אבתרי' ויתנו לב לשוב מפחד היום הגדול והנורא, השי"ת יזכנו לשוב באמת ובלב שלם ולזכות לכל הטוב.

(בינת ישראל גראדז'סק, ליקוטים, הובא בגליונות מטה אהרן)

האמונה שהכניסו ישיני עפר

מהר"א הגדול ז"ל: ומקיים אמונתו לישיני עפר, דער אויבישטער האלט אויף דיא אמונה וואס דיא ישיני עפר האבין אריין

גיבראכט אין אידן. (הקב"ה מקיים את האמונה אשר ישני עפר הכניסו ביהודים).

(כתבי הרה"צ ר"מ הכהן רוננפלד ז"ל, הובא בגליונות מטה אהרן)

ארוממך ה' כי דיליתני ולא שמחת אויבי לי (תהלים ל, ב)

ע"ד ששמעתי בשם הרב הקרוש מוהר"ר אהרן מקארלין ע"פ ארוממך ה' כי דיליתני משון דלת ופתח כלומר שארוממך בכל עוז על כי דיליתני שעשיתני דלת ופתח לפתוח ע"י שערי השמים העליונים להעלות כל התפילות של גבריאלי ע"י למרום ולהוריד כל מיני שפע טוב לישראל בי ועל ידי

(באר משה וישלח)

ההכנה ללידתו

אשה אחת באה אל הבעל שם טוב וביקשה כשרמעות בעיניה שיברך אותה לזכות ללדת בן זכר, סעי לביתך אמר לה הבעל שם טוב, וה' יברך אותך בבן, האשה חזרה לביתה שבעת רצון וסיפרה לבעלה רבי יעקב שהיה צדיק נסתר על ברכת הבעל שם טוב אשר דבריו קדושים ומתקיימים, ואכן כעבור שנה נולד להם בן, הבן היה יפה תואר ומוצלח, והוריו ראו ממנו הרבה נחת בהגיע הבן לגיל שנתיים הביאוהו הוריו אל הבעל שם טוב כדי שיברך אותו הבעל שם טוב לקח את הילד על ידיו ונישקו, החזירו להוריו וציווה עליהם לנסוע הביתה, עם שוב ההורים לביתם נפטר הילד לפתע,

ההורים שכולים שבורים ורצוצים באו מלאי יגון אל הבעל שם טוב מיד לאחר השבעה, ושפכו לפניו את מר לבם, שימעו את אשר אספר לכם אמר להם הבעל שם טוב

והבעל שם טוב סיפר, היה פעם מלך אדיר שלא היה חסר לו מאומה כי אם בן שיירש את המלוכה אחריו, שאל המלך את יועצו מה לעשות אמר לו היועץ איש לא יוכל לעזור למלך מלבד היהודים, והעצה, יוציא המלך פקודה שאם עד תום שנה לא יזכה המלך לבן יגורשו כל היהודים מארצו, המלך גזר את הגזירה והיהודים התכנסו בבתי הכנסת צמו ואמרו תהלים וביקשו רחמים מאת ה' שיתן למלך בן, בכייתם ובקשתם בקעו את כל הרקיעים,

בגן עדן היתה נשמה קדושה שלא יכלה לראות בצערם של היהודים, עמדה לפני כסא הכבוד, ואמרה ריבונו של עולם שלח אותי לעולם הגשמי כבנו של המלך ובלבד שהיהודים לא יסבלו חלילה, וכך הווה בטרם כלתה השנה ילדה המלכה בן,

המלך היה מאושר מאד וביטל מיד את הגזירה על היהודים, המלך שכר פרופסור גדול ללמד את בנו יורש העצר, הצעיר גילה כשרונות נדירים בכל תחום שלימדו אותו אך הלימודים לא היו לרוחו, פעם אחת אמר יורש העצר לאביו שהלימודים אינם מספקים אותו,

והמלך החליט לשלוח אותו אל האפיפיור בכבודו ובעצמו, שהוא ילמד אותו, האפיפיור הסכים ללמד את בן המלך אבל בתנאי ששעתיים בכל יום, לא יורשה גם בן המלך להפריעו, כי באותו זמן הוא מסתגר בחדרו ועולה השמימה, המלך הבטיח לו זאת.

הנסיך לא יכל להתאפק מלדעת מה עושה האפיפיור בזמן שהוא מסתגר, פעם אחת התאים מפתחות ונכנס לחדרו ומה מאד נבהל בראותו את האפיפיור יושב ולומד תורה כשהוא עטוף בטלית ומעוטר בתפילין, האפיפיור פחד מאד כי סודו שהוא יהודי

התגלה, אך הנסיך הרגיעו באמרו שזה זמן רב הינו נמשך להיות יהודי, וביקש את האפיפיור שיכין אותו לקראת גיור,

לאחר מכן נסע הנסיך הביתה אל אביו אבל לא סיפר לו מאומה מאשר עבר עליו זמן קצר לאחר מכן יצא הנסיך את בית המלך ולא חזר הוא התלבש בבגדי איכר פשוטים ויצא למדינה אחרת שם התגייר וחי כיהודי כשר וחרד לדבר ה' עד יום מותו, כאשר חזרה ועלתה נשמתו למעלה ועמדה למשפט לא העיז אף אחד לומר דבר רע כלשהו על נשמה קדושה כזו שמסרה את הנפש למען היהודים,

אולם מקטרג אחד טען ששנתיים ימים התחנכה הנשמה בידיים לא יהודיות ודבר זה צריכים לתקן והוחלט בשמים שהנשמה תרד שוב לעולם הגשמי ותתחנך במשך שנתיים בידיים יהודיות כשרות

כאן עצר הבעל שם טוב לרגע ואחר כך הוסיף, הילד שלכם היה אותה נשמה קדושה מן השמים לא הוקצבו לכם ילדים ומה איכפת לכם ששנתיים ימים גידלתם נשמה קדושה בשמוע ההורים סיפורו של הבעל שם טוב על הנשמה הקדושה שמסרה נפשה כדי להציל יהודים מגזירות קשות פרצו בבכי באמרם כי לא ידעו איזו נשמה קדושה היתה אצלם, וביקשו מהבעל שם טוב תיקון שמא לא שמרו על אותה נשמה קדושה בכשרות הראויה לה,

שקע הבעל שם טוב בהרהורים ואמר לאיש היה לשמש בבתי כנסת ושים לבך היטב לילדים הרכים הבאים לבית הכנסת ואינם יודעים עדיין לקרוא מן הסידור אסוף אותם למקום אחד וכאשר המנין מתפלל אמור אתם אמן יהא שמייה רבה מברך, ברכו קדושה וכשנושאים את ספר התורה וכשמחזירים אותו לארון הקודש הגבה את הילדים למען ינשקו את ספר התורה,

ולאשה ציווה הבעל שם טוב שתהא למיילדת ותטפל ביולדות עניות כשיוולדו בנים אמר לה הבעל שם טוב הזהרי מאד שעד ברית המילה יקראו לפניהם קריאת שמע, ולחלק לילדים מיני מתיקה כדי שיאמרו שם ברכות, ומן הברית והלאה יחבשו לבנים כיפה ויזהרו בנטילת ידים שחרית, והבעל שם טוב בירך אותם שהשם יתברך ירפא את לבותיהם השבורים,

נסעו בני הזוג לביתם ואכן האיש נעשה מיד לשמש בבית כנסת גדול בעיר פינסק והאשה היתה למיילדת שניהם מילאו את כל אשר ציווה עליהם הבעל שם טוב בזהירות גדולה,

האיש היה מכנס את הילדים הרכים בבית הכנסת בשעת התפילה ואמר אתם אמן יהא שמייה רבה מברך ברכו וקדושה והיה מגביהם לנשק את ספר התורה ובצאתם מבית הכנסת גם את המזוזה, בד בבד שמרה אשתו על תפקידה לטפל ביולדות עניות לקרוא קריאת שמע עם הילדים הבאים לבקר כל ילד שנולד לברך עמהם ברכות ולהיזהר שלילד הנוול יחבשו כיפה גם בשעה שישן וליטול את ידיו כשהוא מתעורר משנתו,

כך עברו שנתיים נוספות ובתום זמן זה ברכם ה' בבן זכר שנקרא שמו בישראל אהרן הילד גדל והיה לצדיק מפורסם רבי אהרן הגדול מקארלין שאביו היה הצדיק הנסתר רבי יעקב מפינסק

כשסיפר רבנו הזקן סיפור זה אמר ששבעה דברים יש ללמוד ממנו,

א) מסירות נפשו של הבעל שם טוב על אהבת ישראל דבר ידוע בקרב הצדיקים בעלי רוח הקודש וגילוי אליהו שבבית דין של

ויראה זו היתה יראה חיצונית, ויראה פנימית שלו בשעת קריאת שמע כלל אי אפשר לתארה.

מסופר כי הרה"ק הרבי רבי זושא זיע"א ביקש פעם מהמגיד הק' שיתן לו יראת שמים של מלאכים, ולפי גירסא אחרת של אופנים, ונתן לו המגיד המדריגה הזאת, והר"ר זושא לא היה יכול לסבול ולשאת היראה הגדולה הזו, ובא אל המגיד וביקש שיקח זאת חזרה מעמו, אמר לו המגיד הק' בתמיהה אתה אינך יכול לשאת יראה זו, תדע שאברך זה שעומד שם הוא רבי אהרן הגדול יש לו יראת שמים, אשר בשמים מלקין המלאכים והשרפים על אשר אין להם יראת שמים כמותו.

ידוע בעת שהסתלקותו של רבינו זיע"א היו מספר ימיו רק שלושים ושש שנה, וצדיקים אמרו עליו אז ער איז גיווארן פארברענט פון יראת שמים, שגופו הטהור לא יכל לסבול היראת שמים שלו, ולכן נתעלה לגנוי מרומים.

תולדותיו של צדיק

ובזה נבוא להשיח מתולדותיו ופעולת צדיק של רבינו הק' בעל ההילולא זיע"א לדעת צדיק מה פעל.

אביו של רבינו, רבי יעקב, היה מקובל בפי תלמידי המגיד הק' ממעזריטש זיע"א לומר כי הוא היה מל"ו צדיקים נסתרים. ומרן אדמו"ר הצעיר זיע"א, היה תח"י כתב יחוס עד דוד המלך ע"ה, ונענה פעם ואמר שקבלה בידיו כי כל אבותיו הק' של רבינו זיע"א עד דוד המלך ע"ה היו שבע דורות צדיקים באתגליא, ושבע דורות צדיקים נסתרים. ורבי יעקב אביו של רבינו זיע"א היה מהצדיקים נסתרים.

וידוע המעשה האיך זכה להביא לעולם נשמה קדושה ונוראה זו, ומעשה שהיה כך היה. רבי יעקב זה היה משמש בבית המדרש, ומסופר על גודל דביקותו שבעת שניסך השמן להמנורה להאיר את בית הכנסת, היה בוער כולו בדביקות עצומה, עד שהיה שופך השמן לצדידי המנורה, ולא חש בדבר שאינו שופך כלל את השמן לתוך הכוסות.

ובבית כנסת זה היה נהוג שבערב יום הקדוש קודם כל נדרי היה המשמש מחלק לכל המתפללים המחזוריים במקומותיהם, ובעת שחילק רבי יעקב המחזוריים היה נדמה לאחד העשירים דשם, שלא כיבדוהו המשמש דיו, מחמת שנתן לו המחזור באיחור שלא לפי כבודו, ונתכעס עליו מאד וסטר לו על לחיו רח"ל, ונזדעזעו כל הקהל מחומרת הדבר שיעשה בר ישראל מעשה כזה קודם כל נדרי, אך רבי יעקב הלך תיכף למקומו באחורי בית הכנסת, וקיבל עליו נזיפה על שגרם שלא בכונה שיבוא בר ישראל לידי כעס בזמן כה נשגב, וביקש להתיר לו. העמידה בנסיון גדול זה גרם לרעש גדול בשמים, ובשנה זו זכה שנולד בביתו נשמת רבינו זיע"א.

משחר ימיו של רבינו זכותו יגן עלינו היה מתנהג בהצנע לכת, והיה נזהר מאד לבל יודע לאיש ממעשיו הגדולים. בשנות נעוריו נפטרה אמו ע"ה, ולקחו דודו אח אמו רבי מאנאלע לביתו וגדלוהו כבנו, ואף ממנו הצליח רבינו זיע"א להסתיר את מעשיו עד שלא ראה שום העכערה עליו.

מעלה קיים היכל מיוחד בו מענישים את אלה המגלים סודות אלקיים בענין גלגולי נשמות וכדומה ועם זאת מסר הבעל שם טוב את נפשו וגילה זאת כדי להשיג שני דברים לנחם את רבי יעקב ורעייתו ולהסביר להם שלפני כן לא נגזר עליהם לזכות בילדים.

(ב) כיצד צריך להבין רמז מתוך מלה אחת,

(ג) שהדרך העיקרית לעורר רחמי שמים היא על ידי עבודה בפועל,

(ד) זוג הזקוק לרחמי שמים אף על פי ששניהם ענין אחד הם זקוקים שניהם לזכות של עבודה בפועל,

(ה) גודל הזכות באמירת אמן אמן היא שמה רבה ברכו וקדושה לברך עם הילדים הקטנים שיאמרו בשפתותיהם הטהורות,

(ו) חשיבות מנהגי ישראל לנשק את ספרי התורה בהוצאתם מארון הקודש ובהחזרתם ולנשם את המזוזה,

(ז) גודל הזכות שבחינוך למצוות המתחיל משעת לידת הילד כי חינוך הוא כלי טהור לאור האמונה,

(אוצר סיפורי חב"ד)

פעם אחת בשבת קודש בלילה בהיות החבירים במעזריטש אצל המגיד נ"ע היו יושבים ביחד וחוזרים התורה והרה"ק מוהר"א הנ"ל ישב בחדרו בפ"ע ושפתותיו היה מרחשיך וכו' פתאום שמעו קול דופק בדלת ממשרת של הרה"מ נ"ע ואמר היכן בכאן ה"ר אהרן הנה רבינו צוה שתפסיקו מלומר שיר השירים כי בהשיר השירים שלכם אתם מרעישים העולמות ורבינו אינו יכול לישן ע"ז.

(זכרון לראשונים)

מתוך דברות קודש מאת כ"ק אדמו"ר בעל הארחות אהרן מפניסק קארלין זיע"א, ביומא דהילולא קדישא של הרה"ק רבי אהרן הגדול זיע"א, י"ט ניסן ד' רחול המועד פסח תשס"א

כדי לסבר את האוזן היאך היתה ראשית חכמה יראת ה' של מרן בעל ההילולא זיע"א, נשיח בזה מה שהעיד עליו הרה"ק בעל התניא זיע"א ואמר שיראת שמים שלו דומה למי שהיו לו אלף אלפים עיירות ביבשה, ואלף אלפים ספינות בים טעונים באבנים טובות ומרגליות, ובפעם אחת באים לבשר לו שכל רכושו הרב הזה ירד לטמיון, איך יש לו לאדם השתוממות והתפעלות מידיעה זו, כך היתה היראת שמים והתפעלות של הגדול זיע"א בכל רגע ורגע מימי חייו.

גם הוה עובדא בעת שנסתלק רבינו בעל ההילולא זיע"א והשאר אחריו ב' בנות, האחת היתה אח"כ הרבנית של הרה"ק רבי מרדכי מטשערנוביל זיע"א, וכפי שנספר להלן סדר השתלשלות התקשרות השידוך הזה. והבת השניה הציעו לפני רבי שלום שכנא אביו של הרה"ק הצמח צדק, שהיה חתנו של הבעל התניא בזיו"ר, ולאחר שנפטרה זוגתו, בתו של הרב, הציעו לפניו שידוך זה, ומתחילה היה חוכך בדבר, ובא להציע ספקתו לפני הבעל התניא, ואמר לו הבע"ת על שידוך כזה אתה מסתפק, בא ואצייר לך היראה של אביה הרה"ק רבי אהרן, הוא דומה לאדם ששפטוהו ודנוהו להריגה וקשרו אותו לאילן, ועומד כנגדו איש חיל עם כלי זיין, וירה בו כבר, ויש עוד כמו רגע עד שיגיע החץ אל לבו. כמה פחד יש לו ברגעים אלו, כך היתה יראת שמים שלו.

מרן אדמו"ר מוהרמ"מ זכר צדיק וקדוש לברכה אמר פעם בקדשו, כי מה שאנו רואים בזמננו שיש התעוררות גדולה לתשובה, שיהודים אשר דורות כבר שכחו מקור חוצבם ועזבו את דרך ישראל סבא, מתקרבים עתה וחוזרים בתשובה, ואמר בקדשו שכל זה הוא מהשפעתו הק' של רבינו הק' זיע"א שעל ידי עבודתו הק' הזריח אור התשובה גם לדורנו זה.

מלבד מה שהיה המגיד הק' שולח את רבינו להחזיר בני ישראל בתשובה, היה שולחו גם לקרב נשמות גבוהות לדרך החסידות, ורבינו זיע"א היה מקרבם להסתופף בצל כנפי המגיד הק', ושלושה מהם הם הצדיקים הק' מרן הרה"ק רבי שלמה קארלינער, הרה"ק רבי חייקל האמדורער, והרה"ק רבי רפאל המבורגער זכותם יגן עלינו.

רבינו בהיכל רבו הק' במעורטש ובשליחותו

רבינו זיע"א התחיל להנהיג עדתו עוד בימי רבו המגיד הק' בעיר פינסק קארלין, כאשר נתקבצו סביבו חבורת אברכים עובדי ה', והיה הוא הראשון מהתלמידים שהתחיל להנהיג חבורה בפנ"ע, בחיי המגיד, ובאותה תקופה נקראו כל החסידים בשם כת הקארלינאים, ואף חסידי ליובאוויטש נתכנו אז קרלינאים, כפי שמוכח מגנזי נסתרות מהמכתבים של אותה עת.

חיבה יתירה נודעה לו מאת רבו שהראה לו אותות אהבה עצומים, ואף שהמגיד הק' היה זקן כידוע, ורבינו היה אברך צעיר כי בעת פטירתו היו שנותיו רק שלושים ושש, אעפ"כ הראה לו המגיד הק' אהבה עזה, כאשר אמר מרן אדמו"ר מהר"י זיע"א שמנו"כ בטבריא, שרבינו בעל ההילולא היה היחיד מבין תלמידי המגיד שבשבת קודש הביאו לפניו י"ב חלות ביושבו עם כל החבריא קדישא בשולחנו הטהור של המגיד, ואף שבין התלמידים היו אז גם זקנים, צדיקים מפורסמים, אעפ"כ הביאו הי"ב חלות רק לפניו.

גם היה יושב ראשונה במלכות בשולחנו של המגיד הק', הוא מצד אחד, ומהצד השני הרה"ק ר' מענדלי וויטעבסקער זיע"א.

סיפר הרה"ק רבי דוד הלוי המגיד מסטעפין זיע"א כי בפעם הראשונה שבא אל המגיד הק', היה אותו יום בראש חודש, וראה יהודי עומד במזרח עטור בב' זוגות תפילין ועומד בתפילה, ושאל את הנוכחים לשמו ואמרו לו שזהו הברדיטשובער רב.

אח"כ ראה אברך שעומד ומתפלל ובכל תיבה שהוציא מפיו האט ער אונז אלע קישקעס צו שניטין.

וסיפר שאצל המגיד הק' הי' המנהג שבמוסף של ר"ח הי' הש"ץ לובש שטריימל, ושולחו את רבינו בעל ההילולא לעבור לפני התיבה לתפילת מוסף ולא היה שמה שטריימל, והמגיד מסטעפין הי' שטריימל באמתחתו אשר בכל פעם שהי' לובשו הי' לו בלבולין מזה, כי השפיצין הי' מקודם של כומר, והלך והביא את השטריימל ונתן לרבינו הגדול זיע"א, ולבשו והתפלל בו, ואחר התפילה כשהחזירו לו שאלו רבינו מהיכן מקורו של השטריימל וסיפר לו, ואמר לו כי תמיד בעת שלובשו יש לו מ"ז מזה,

רבי מאנאלע זה היה מתלמידי המגיד הק', והיה עשיר גדול והיו לו מהלכים בין אנשי השררה והשלטון, והיה נוהג לנסוע מדי פעם אל המגיד הק', ורבינו היה משתוקק מאד שיקחנו דודו עמו אל המגיד הק', אך רבי מאנאלע היה סבור שעדיין אין הוא ראוי להסתופף בצילו של המגיד הק', ולכן היה משתמט ממנו ולא לקחו עמו.

פעם אחת הציע רבינו לרבי מאנאלע שהוא ישמש כבעל עגלה, והוא יביאו אל המגיד הק', והסכים לזה. רבינו שמח מאד ע"ז ולקח עמו בגדי שבת ונסע עמו למעזריטש. בהגיעם לשם נכנס תיכף רבי מאנאלע אל המגיד הק' ונתן לו שלום, ורבינו נשאר לסדר עניני המרכבה, ומשגמר לבש בגדי שבת והלך אל המגיד הק', וכאשר אך עמד בפתח הבית עמד המגיד לפניו מלא קומתו, וניגש אליו ואמר שלום עליכם רבי אהרן, אני מחכה עליכם כבר זמן רב.

ורבי מאנאלע בראותו כל הכבוד והיקר נבהל מאד, ולאחמ"כ קודם נסיעתו לביתו נכנס רבי מאנאלע אל המגיד הק', והתאונן לפניו שלא ידע גודל יקר תפירתו של רבינו, וכ"כ זלזל בו עד שהשתמש בו כבעל עגלה, ואמר לו המגיד הק' שאכן לפי האמת היה הוא צריך להיות הבעל עגלה, ורבי אהרן יישב בפנים המרכבה.

פעולת צדיק - לקרב לב בניי לאביהם שבשמים

לאחר מכן נשאר רבינו להסתופף בצילו של המגיד הק' זמן ארוך, ונתקשר מאד אל המגיד הק', ונעשה לתלמיד מובהק אצלו, וידוע אשר המגיד הק' היה שולח את רבינו לשליחויות הקשות ביותר, ובמקומות שהיתה בהם התנגדות למאד במדינת רוסיא וליטא, לומר שם דרשות ולהחזיר בני ישראל בתשובה. והחזיר רבבות אלפי בני ישראל אל כור מחצבתם.

וידוע את אשר אמר הרה"ק רבי אברהם יעקב מסדיגורא זיע"א לאחר הסתלקות מרן אדמו"ר הזקן, כאשר נסעו זקני החסידים רבי יו"ט שמחה, ועוד מזקני החסידים לנחם את הרבנית מסדיגורא בת מרן אדמו"ר, ודברו שם משבחו של צדיק רבינו בעל ההילולא זיע"א, ונענה הרה"ק מסדיגורא ואמר כל זה הוא עדיין כלום, אבל קבלה בידני שזכה לעשות פ' אלף בעלי תשובה, ולפי גירסא אחרת עשה פ"ר אלף בעלי תשובה.

וידוע אשר בעת שהיה מגיע למקומות הנדחים, אשר היו צריכים תיקון, היה מדבר עמהם דברים כדרכונות, ואז היה עדיין בתחילת זריחת אור החסידות, וההתנגדות לדרך החסידות היתה במלא התוקף והעוז, בחרמים וקללות רח"ל, וע"כ בעת שהיה בא רבינו לדבר דרשה באותם המקומות היה מקדים ומוסר שמו ושם אמו ושם זוגתו ומקום מושבה, שאם ירגמוהו העם באבנים ויהרגוהו, לא תישאר זוגתו עגונה.

כך היה אומר דרשותיו במסירת נפש ממש, ובתוך צוואתו הקדושה כותב רבינו הק' בזה"ל (ב"א ח, טו"ד): ועל המצבה לא יחקקו שום תוארים כלל רק יחקקו עליה, פ"נ פ' הנולד מאשה פ' שהוא פב"פ אשר זכה וזיכה את הרבים כמה פעמים, וכמה פעמים מסר נפשו א"ע במסירת נפש על זה לפי שכלו לזכות את הרבים והי' מוכיח לרבים בתוכחה מגולה ואהבה מוסתרת לקרב את ישראל לאביהם שבשמים וליחדם ביחוד גמור. עכלה"ק.

זו היתה עבודתו הקדושה של בעל ההילולא הקדוש כל ימיו לקרב בני ישראל לאביהם שבשמים.

אמר לו רבינו כי מהיום והלאה יוכל ללבוש השטריימל באין מפריע, ומוכן שמני אז לא הי' לו בלבלים יותר מזה, מחמת שתקנו רבינו זיע"א בתפילתו.

רבינו הק' היה מנהגו בכל ערש"ק שהיה נכנס בעת בישול הדגים לבית המטבחיים אצל המגיד הק', והיה מתקן חתיכת דג בעצמו ונותן לתוך קדירת הדגים. ודרכו של המגיד הק' היה לחלק בש"ק לכ"א מהחבריא חלק שיריים מהדגים וכשהגיע לרבינו הגדול זיע"א היה בורר לו חלק מיוחד ומושיט לו, שכבר היה יודע איזה חלק מגיע לחלקו של רבינו.

והרב בעל התניא זיע"א הרגיש בזה, ונתן דעתו ע"ז שיגיע לו חלקו של רבינו, פ"א ראה בעש"ק במטבח שמבשלים הדגים על ש"ק, איך שרבינו תיקן בעצמו חתיכת דג ונתן לתוך הקדרה. כשיצא משם עשה סימן על אותה חתיכה ועשה מה שעשה ובליל ש"ק הגיע לידו אותה החתיכה ואח"כ כשהגיע תורו של הר"א הגדול פישפש המגיד הק' בתוך הדגים ולא מצא חלקו השייך לו ונתן לו סתם חתיכה, וסיים הבעל התניא שחתיכת הדג שקיבל אז סייעו לו לעבודת השי"ת וליראת שמים כ"ב שנה.

המגיד הק' שלח פעם את רבינו הק' זיע"א למקום אחד. אנוס עפ"י הדיבור של רבו הק', הלך רבינו לשם, אף שלא היה זאת ברצונו. והוא בכתבי אאמו"ר זצ"ל כי רבינו שכח הטו"ת בביתו, והיה מחמיר על עצמו שלא ללבוש טו"ת שאולין, והלך וקנה טלית, ונכנס אצל סופר אחד וביקש שיתן לו תפילין, וכאשר נתן לו התפילין ראה רבינו כי הוא אדם שאינו הגון, והרעים עליו בקולו קול עז, רשע אתמול עשית כך וכך, ועכשיו הנך כותב פרשיות לתפילין.

מיד נשבר בקרבו והודה על האמת, וביקש דרך תשובה. ומהודאה זו נתבררו כמה מקרים שארעו בעיר, שהיו שם הרבה עובדי עבירה רח"ל, עדי כדי כך שהוצרך לסדר ק"נ גיטין שהיו אסורים לדור יחדיו רח"ל. אמנם בגט אחד היה לו ספק בענין כתיבת השמות, והוצרך לחזור אל המגיד הק' כדי לברר הדין. והנה אחר נסיעתו מהעיר הלך איש בליעל והסית את אנשי העיר נגד מעשיו של רבינו זיע"א, והתחילו אנשים רבים להתחרט על שהסכימו להתגרש, והלכו אל שר העיר לאמר כי בא לכאן אדם אשר הרס משפחות רבות, וביקשוהו כי היות שהאיש צריך לחזור לכאן ע"כ יראה השר לאסרו תיכף כאשר יחזור לכאן.

רבינו בא אל המגיד הק' וברר את הדין לאשורו, והנה בעת שבא להיפרד ממנו לשלום, אמר לו המגיד הק' כי ישלח עמו את הרה"ק רבי מענדלי מויטעבסק זיע"א שיודע לדבר בשפת פולין, וגם יקחו עמהם את בגדי השבת (בגדי לבן), ולא הבינו למה כוונתו אך ידעו שלא יבואו דבריו ריקם. והנה תיכף בהגיעם העירה מיד אסרו אותם שומרי שר העיר, שכבר המתינו לבואם, ומיד לבשו הצדיקים את בגדי השבת (הלבנים), והיה כאשר נכנסו לבית השר ובראותו את מראיהם ההדור והאציל, מיד נתמלא התפעלות גדולה, והבין שאינם אנשים פשוטים וכיבדם מאד, והושיב אותם לפניו. והרה"ק מויטעבסק זיע"א התחיל לדבר בשפת פולין רהוטה אל השר והסביר לו כי אדם זה חזה אשר יש קטרוג גדול על אנשי העיר מחמת העבירות שנעשו על ידם, ושר העיר היה איש מלומד והבין את דבריו היטב, כי ע"י העבירות נעשה פגם גדול והוא יכול להמיט אסון על כל היישוב. ואותם המלשינים שבאו להלשין על רבינו עמדו והמתינו בבית סמוך,

ומיד שלח השר לקרוא להם, וכשבאו לפניו הרעים עליהם רבינו הגדול בקולו על מעשיהם הנלוזים, ותיכף נשברו והודו ונכנס בהם רוח התעוררות וטהרה. והשר נתן להם גושפנקא מטעמו שיוכלו לסיים את כל מעשיהם שהתחילו לעשות.

מ"ן אדמו"ר הצעיר זיע"א נענה פעם ואמר בקדשו החושבים אתם שזקני הגדול היה עומד בבית המדרש ליד ארון קודש ופניו אל הקהל וכך היה מחזיר בתשובה, לא כן.

אלא היה יושב אצלו ואומר דברי תורה ומי שהיה צריך לשמוע היה שומע אפילו במרחק כמה מאות מייל. ואף שכאמור היה אף נוהג לסבב בעיירות ולעורר את העם, מ"מ אין הדברים סותרים ששניהם אמת.

ע"כ מתוך דברות קודש מאת כ"ק אדמו"ר בעל הארחות אהרן מפינסק קארלין זיע"א, ונתקבל בברכה, ממכון "ארחות אהרן" פינסק קארלין

ע"ד הסיפור מהרה"ק רבי אהרן הגדול מקרלין זיע"א שכידוע היתה עבודתו הק' להשיב בעלי תשובה לאביהם שבשמים ורבים השיב מעון ופעם אחת פגע באדם שהיה כבר כ"כ רחוק רח"ל עד ששום דיבורים לא הועילו לו, ותפסו בדש בגדו וטלטל אותו באמרו אליו עד מתי יסתובב כך עלי אדמות, ומיד התלהב הלה והשתטח על הארץ בזעקה גדולה ומרה, שרוצה לשוב בתשובה, אח"כ הסביר רבי אהרן ז"ל שהאיש הזה היה מנותק מן השורש רח"ל, ולכן לא הועילו שום דיבורים שדיברו אליו כי לא היה מסוגל כלל לשמוע, וע"י הטלטלה שטלטלו, חיבר אותו בחזרה אל השורש ומיד התעורר לשוב בתשובה שלמה,

ועד"ז ביארנו בפר' בהעלותך במדבר ח' והניף אהרן את הלויים תנופה לפני ה' שענין התנופה היה ג"כ שאהרן טלטל כל לוי ממציאיתו כי אז נתקדשו הלויים לעבודת ה' ובכרי להתעלות למדרגה יותר גבוהה להיות משרת לה' היה הלוי זקוק שיטלטלו את כל מציאותו וירימו אותו לעולם יותר גבוה

(כ"ק מ"ן אדמו"ר מסלונים זצ"ל נתיבות שלום ח"ב)

הלך רבי אהרן הגדול מקרלין זצ"ל לרבו למזריטש ברגל בדרך אספה אותו חבורת עגלונים לעגלתם ישבו אלה ודיברו בגנותם של כל יהודי העיר הרבו ברכילות ובלשון הרע התערב רבי אהרן בשיחתם והחל לשאלם בעניני סוסים וכה שוחחו בהתלהבות על סוסים במשך כל הדרך עד שהגיעו למזריטש נכנסה העגלה העירה הקיפוחו חסידים מכל צד תהו העגלונים ושאלו לרבי אהרן אם רבי אתה מדוע נסבה שיחתך על סוסים כל אותה הדרך השיב להם רבי אהרן ראיתי שבהבל פיכם אתם הורגים אנשים אמרתי מוטב שתהרגו סוסים

(חסידים מספרים)

פעם אחת בא חסיד אחד ממקורביו של הרה"ק איש אלהים מוה"ר ר' אהרן הגדול מקארלין לפניו ואמר לו רבי מה זאת אשר בימי חורפי למדתי והתפללתי בהתלהבות ובחשק נמרץ והיה לי חיות בכל עבודתי וקויתי לעלות במדריגה אחר מדריגה ביתר שאת, וכעת נלקח ממני כל זה ואין לי שום חיות משום דבר שבקדושה ונשארתי בלא תורה ובלא תפילה ונפלא הוא בעיני, והשיבו על זה נאמר (קהלת ז, י) "אל תאמר מה היה שהימים הראשונים היו טובים מאלה" וגו' ופי' הדבר היא על דרך משל

ר' מנלי שהרה"מ מחשיב אותו, וקיבל את פניו בהערצה גדולה, מאז כיבד אותו כראוי וכיאות, וידע והכיר את גדלו.

נתוסף לו במעזעריטש שאין לו ולא כלום

נכדו כ"ק הרה"צ הק' הרה"א מטשארנאביל זצ"ל, סיפר: כאשר נסע הרבה פעמים להמגיד הגדול ממעזעריטש זצ"ל שאלו אותו כמה פעמים, מה ניתוסף לכם ומה קיבל מהמגיד זי"ע, והשיב כמה פעמים גאר נישט (כלום), ולבסוף אמר: זה ההוספה קבלתי "אז איך ווייס אז איך בין גאר נישט" (שכעת אני יודע שהנני כלום).

אין עוד מלבדו

אחד מתלמידי הרה"מ ממעזעריטש, כשחזר משם, עבר דרך העיר קארלין, כדי להתראות עם הרה"ק ר' אהרן הגדול, והגיע לשם בחצות הלילה, והשתוקק מאד לראות את פני הרה"ק, והלך אליו באישון לילה ואפילה, ודפק בחלון ביתו וביקש ממנו שיפתח לו את הדלת ויכנס אליו, ורבינו עסק בעיון בעמקות, ולמד את שיעוריו, ושאל אותו מי אתה ומי דופק על החלון, וענה אנכי! וחשב כי בוודאי יכיר את קולו, מי הוא הדופק על הפתח.

אך אמנם רבינו לא ענה לו ולא פתח לפניו את הדלת, ודפק עוד פעם ועוד פעם, ורבינו לא נענה אליו, ושאל אותו בטרונאי למה ומדוע אינכם רוצים לפתוח את הדלת, ואינכם פונים אלי. ענה לו רבינו בזה"ל: וכי מי הוא זה אשר יכול לומר אנכי, הלא אנכי ה' אבל לא זולתו, ולו נאה ולו יאה לומר אנכי.

על כן אמר התלמיד, כי עדיין לא למד כהוגן, וצריך לחזור להמגיד, וללמוד מידת הכנעה ומדות טובות שלא יחזיק עצמו לבר מעלה.

הרה"מ פקד על רבינו להפיץ תורת החסידות בפנינסק וקיבלו את פניו במכות ורדיפות

בעת שרבינו המגיד הגדול ממעזעריטש זצוק"ל, פקד על תלמידו רבינו ר' אהרן הגדול מקארלין זצוק"ל לנסוע לעיר פנינסק להפיץ שמך תורת החסידות, ולגו עיניו של ר' אהרן דמעות כי ידע ר' אהרן שעיר פנינסק היא מבצר ומקור להתנגדים, ויען לו המגיד ממעזעריטש כשבאה פקודה לגעניראל לכבוש קרעפוס (מבצר), אפילו תהי' הכי חזקה הוא ממלא תפקידו בנאמנות,

ויסע ר' אהרן לפינסק למלאות תפקידו של רבו בנאמנות, אך הקבלת פנים הראשון היתה בהתנגדות נמרצה וסוערת מאד, עד כדי כך שהרביצו בו ברחוב וספג מכות נמרצות, ורבינו ר' אהרן סיפר שנשיכה אחת בבשרו ממתנגד אחד הרגיש שהיתה לשם שמים. אמנם הצליח רבינו הק' לעשות מהפכה בפנינסק, ובדרשותיו באש דת להבת שלהבת לשכנע מנין מתנגדים להיות חסידים,

רבינו הביא את הרבי ר' חייקא הרה"מ ללמוד את דרך ה'

המגיד הק' אמר להר"ר אהרן הגדול זצ"ל: בליטא איז דא א אנגיגאסינע מנורה, נאר מיידארף דאס אנצינדין, [מנורה עם שבעה נרות בשמן ופתילה מוכנת, וצריך רק להדליקה] ושם לדרך פעמיו ונסע לליטא, ופגש שם את הרה"ק הרבי ר' חיים הייקא מאמדור זצ"ל, ונכנס לביהמ"ד של הלומדים ודרש, ובשעת הדרשה ראה שאחד מסתכל עליו כל הזמן, והכיר בו שזהו המנורה ועליו כיון הרב המגיד, ונכנס עמו בדברי תורה, ושאל אותו וואס טוהט א

איש אחד עשיר חמל על אביון אחד שהיה שכנו הקרוב אל ביתו וראה דלותו ושכלותו שמוטל ברעב ר"ל ואין לו במה לפרנס את אשתו ובניו, ונתן לו איזה סכום בהלוואה אשר יוכל לעסוק במשא ומתן להשתכר בזה כדי לפרנס את בני ביתו, ואם הדל הוא בר דעת ויודע היטב שזה הממון אינו שלו ועל כן הוא משים על זה עיניו ולבו שלא לאבד אפילו פרוטה אחת ומפרנס את עצמו במעט מן הריוח ומסתפק את עצמו במזונות מצומצמין מאד רק לחיות ברעב והנשאר מהריוח גונו באמתחתו כדי שאלו אחר כך אם ישיב הממון לבעליו ישאר לו ממה להתפרנס ויהנה מיגיע כפו, ולפעמים מרוב הנחת שיש להעשיר הנותן, אחרי ראותו שהצליח מעשיו ויעשה פרי אשר הקים מעפר דל, ואומר לו אחי יהי לך אשר לך במתנה גמורה, אבל אם להמקבל אין לו דעת ומיד בקבלתו דמי הלוואה אשר לא עמל בו מלביש את עצמו ואת בני ביתו תליפות שמלות כדרך הנגידים והוא מתנהג את עצמו ברחבה ובפורנות אזי יחרה אפו של הנותן ולוקח כל הנמצא אתו במזמן, ובעד הסך שחסר לוקח ממנו כל המלבושים וחפצים שיש לו, ונשאר עני ריקם.

וכן הדבר הזה במילי דחסידות שלפעמים איזה צדיק בדורו מרחם את עצמו על אחד ממקורביו ומשפיע עליו מאורו הגדול והקדוש, ומתוך זה מתחיל ללמוד ולהתפלל בחיות והתלהבות בקדושה, ומתנהג את עצמו בדרכי החסידות, ובאם הוא חסיד שוטה מדמה בנפשו שכל זה הוא מעבדות שלו ומאנה את עצמו, ועל ידי זה בא לגאות וגבהות הלב, ועל כן יחרה אפו של הצדיק עליו ולוקח ממנו את שלו, ולא נשאר בידו מאומה, ואפילו כל מה שעשה בעת הזאת שייך הכל להצדיק הנ"ל, והוא נשאר בעירום ובחוסר כל, אבל אם האיש הוא פיקח ויודע ומכיר חסרונו שכל מה שיש לו הוא קנין שאינו שלו, אזי יש לו לב נשבר ונדכה מאד בושה וכלימה, ועל ידי זה הוא זוכה להשראת השכינה, ואז מוסיף אומץ ביראת ה' טהורה ונשאר עומד בצדקתו כל ימיו, והצדיק חונן ונותן לו את אשר הופיע עליו במתנה, וזה שאמר הכתוב "אל תאמר מה היה שהימים ראשונים היו טובים מאלה" כי היה לך בהירות השכל והמוח וכעת ניטל ממך כל זה אל תתמה על זה "כי לא מחכמה" פי' שלא מחכמתך הגעת לזה, "רק שאלת זאת" שהיה הכל בדרך שאלה מהצדיק, ועתה לקח את שלו מדרך ולכן נשארת בחוסר כל, ועל כן צריך אתה מחדש לשוב בתשובה שלימה לפני המקום ב"ה ואם תבקשנה ככסף וגו' אז תבין יראת ה' ודעת קדושים תמצא" ע"פ משלי (ב ד) ודפח"ח.

(אור ישרים)

מכאן עד סוף הרשימה,

מלוקט מתוך האוצר הגדול לר"ת ותלדות בית קארלין-סטאלין,

הספר הנפלא "פרי ישע אהרן" ב"כ, שיל"ע"י הרה"ח ר' יהושע הויזמאן שליט"א, ונערכו בחלקו הגדול ע"י אביו הרה"ח ר' אהרן הויזמאן ז"ל

רבי מנלי דודו של רבינו הביאו להרה"מ ודברי המגיד עליו

הרב החסיד המפורסם רבי מנלי ז"ל, דודו של רבינו הגדול, הוא אשר הביא את רבינו, להרב המגיד הרבי ר' בער זיע"א, והרב המגיד בביתו כבר הרגיש שהם נוסעים אליו, וכאשר עדיין היו בדרך, אמר בזה"ל: אז סיקומט צוא מיר א יונגער- מאן וואס ער האט א טפח יראת שמים אויף זיין פנים. ואולם ר' מנלי שעדיין לא הכיר את גדלו של בן אחותו, התנהג עמו בפשטות, ולא ידע לכבד אותו כראוי, אך אמנם כבואם להרב המגיד זצ"ל, כבר ראה

יונגערמאן [במה עוסק האברך], וענה לו שלומד תורה לשמה, ושאל אותו שוב א"כ היכן הדברים הרבה שזוכה בהם זה שלומד תורה לשמה, והתחיל למנות כל הדברים שנאמרו בפרקי אבות על הלומד תורה לשמה, ועל הכל השיב הן.

עד שהגיע למגלין לו רזי תורה עמד ושתק, והתחיל לבכות מדבריו, ושאל אותו א"כ מה יש לו לעשות, וא"ל שישע להמגיד הק' ויורה לו את הדרך לזכות לכל הדברים כולם, ולקח אותו להרה"מ זי"ע, וכשהגיע הרבי ר' חייקא למעזעריטש, התבטא הרה"מ לר' אהרן הגדול בזה"ל: האסט מיר גיבריינגט א גאלדינע מנורה, וואס האט נאר גיפעלט מיזאאהל איהר אן צינדין, [הבאת לנו מנורת זהב שלא הי' טעון אלא להדליקה].

ובנוסחא אחרינא כתב בספר גדולת הצדיקים

ידוע ומפורסם שהרב אא"ק ונורא מאוד כקש"ת מו"ה ר' אהרן הגדול זצוק"ל מקארלין, הי' נודד בכל מדינת ליטא ורוסיא בכל ערי ישראל, והי' תמיד נע ונד להחזיר למוטב את ישראל להשי"ת, גם הי' מחפש ומבקש מי שהי' למדן וירא שמים גדול, להביאו לרבו הרב הגה"ק אא"ק ונורא מאד רשכבה"ג המגיד רבעו דוב בער זצוק"ל ממעזעריטש, להיות מן החסידים המסתופפים בצלו, וללמוד לקח מפיו כדי שיתפשט החסידות בעולם ולעבוד את השי"ת באמת.

פעם אחת הגיע לעיר אמדור, כי שמע שיש שם אדם גדול ונבדל מדרכי עולם, והוא מתבודד תמיד ביער ויש לו שם בית אשר תמיד יושב שם ועוסק בתורה ועבודה, היא הק' ר' חיים חייקא מאמדור, אשר הי' מקיים כל הכתוב בראשית חכמה, והי' מתענה משבת לשבת, וגם עשה וקיים תשובות ספר הקנה של התנא ר' נחוני' בן הקנה, והרב ר' אהרן הגדול הי' חושק ומתאוה מאד להביא את הר"ר חייקא למעזעריטש, ועשה כל מיני השתדלות שם בעיר, שהי' אומר שם בכל יום בבית המדרש דרשות נפלאות מלאות מוסר נורא מאד, אשר כל העם געו בבכי, והיו עושים תשובה גדולה מאד, עד שהגיע הדבר לר' חייקא, וגם הוא בא לביהמ"ד לשמוע דברים קדושים של המגיד ובעת שבא ר' חיים חייקא לביהמ"ד, לא דרש שום דרשה רק הכריז בקול גדול בלשון אשכנז בזה"ל: "אויב א מענטש ווערט נישט בעסער, ווערט ער ערגער". [אם האדם אינו מוסיף והולך, הרי הוא פוחת ויורד], והי' כאשר שמע הרב ר' חיים חייקא כל זה, נכנסו הדברים בלבו היוצאים מן הלב, והי' מלמד לעצמו פירוש הדברים האלו אם האדם אינו מתעלה יותר בכל רגע בעבודת השי"ת, זהו סימן גדול שנתקרה וגורע בכל רגע ורגע בעבודת השי"ת, עד שיהי' גרוע יותר (ח"ו), ורץ מהרה אליו כדי ללמוד ממנו דרך השם, ואמר לו הרב ר' אהרן שהוא אינו יכול לעשות לו שום טובה, ויעץ לו לנסוע לרבו למעזעריטש, ושם יכול להתעלות בדרכי עבודת השי"ת, כי אני הוא זעירא דמן חבריא,

והי' לו זאת להר"ר חיים חייקא לפלא שהוא עדיין צריך רבי וביקש ממנו הרבי ר' חייקא שיכתוב מכתב לרבו מי הוא, כדי שיהי' לו התקרבות אליו ועשה לו כן, וכתב ונתן לו מכתב חתום, ותיכף כשיבוא לרבו ויקח ממנו שלום יתן לו את המכתב, ור"א הגדול נסע משם, והוא הכין עצמו תיכף לנסיעה למעזעריטש, ובא לשם ונתן לו את המכתב, ופתח הרב המגיד את המכתב בפניו, ובמכוון קרא בקול מה שכתב שם, וז"ל מכף רגל ועד ראש אין בו מתום וגו', ור"ח הי' בוכה מאד כששמע מה שכתב בו, כי הי' סבור שיכתוב שם שהוא מגדולי הדור קדוש ופרוש, ואמר לו

הרב המגיד שלא יהי' לו עג"נ כ"כ, ולא יסתכל על הליטוואק הזה מה שכותב, ובל"א אמר אליו המגיד בלשון תמימה "דער ליטוואק" וואס דער ליטוואק שרייבט ונשאר שם שנה תמימה, ולמד שם דרכי התורה ועבודה אצל רבו, ונתעלה שם מאד עד שנקרא בפי כל הרבי ר' חייקא מאמדור, ונדפס חיבור גדול ממנו בדרך פרד"ס ספר חיים וחסד, זי"ע אמן.

המתנגד הכה לרבינו, ודברי הרב המגיד בזה

שמעתי מפה קדוש של הרב הצדיק ר' אהרן מקארלין בעהמ"ח ספר הקדוש בית אהרן, בעת אשר ישבו יחד המחנותנים הצדיקים הקדושים הר"ר אהרן מקארלין זצוק"ל, והר"ר אלימלך מגראדזיסק זצוק"ל, בעל אמרי אלימלך ודברי אלימלך, בסעודת ברית מילה של נכדם הרה"צ מוהר"ר ישראל שליט"א, אשר ממלא כעת מקום אבותיו הקדושים נ"ע בסטאלין, ובאמצע הסעודת מצוה אמר הרה"ק מו"ה ר' אהרן מקארלין להרה"ק מו"ה ר' אלימלך מגראדזיסק, מחותן הנה דרכינו על שמחה של מצוה אנחנו מספרים את היחוס שלנו.

והתחיל לספר בזה"ל: ידע מחותני כי את אבי זקני הרה"ק מוה"ר אהרן הגדול הכה אותו על הלחי איש מתנגד ביום שמחת תורה, אשר היה המנהג שם לירות באבק שריפה, והנה בש"ע באה"ט מיחה בזה המנהג ופסק לאיסור משום חילול יו"ט, והיה שם בביהכ"ס חסיד אחד שירה במפתח עם פולווער לכבוד התורה, וכשראה זאת המתנגד רץ תיכף לקראת א"ז הרה"ק זצוק"ל והכה אותו על הלחי, ואא"ז לא שת לבו לזה, ולא פסק מלשמוח בשמחת תורה, ולעשות ריקודין. ו

הנה לאא"ז הרה"ק היה לו דוד ושמו רבי מנלי, שהיה שתדלן אצל השררה בעיר קארלין, והיה נגיד ועשיר גדול ותקיף מאד אצל השררה, וזה ר' מנלי היה נוסע להרה"ק ר' דוב בער המגיד הגדול ממעזעריטש, כי היה מהחסידים ואנשי שלומן, ולאחר זה המעשה כאשר נסע ר' מנלי למעזעריטש להרה"ק המגיד נ"ע, ושאל אותו הרה"מ על שלום הרה"ק אא"ז מוהר"ר אהרן זצוק"ל, והשיב לו ר' מנלי כי ת"ל החיים והשלום אתו, רק ביום שמחת תורה הכה אותו מתנגד אחד, וסיפר לו המעשה איך שהיה, ואמר לו הרה"מ: דע כי מוטל עליך להשתדל אצל השררה להכות בשבטים את המתנגד הזה, אשר הרהיב בנפשו עוז להכות את הר"ר אהרן, והרב המגיד בירך אותו תיכף בברכת הפרידה, וכאשר ביקש ממנו ר' מנלי הלא נסע לפה לשבות בשב"ק, וציוה עליו המגיד שישע תומ"י לביתו, וישתדל בזה להכות בשבטים את המתנגד, וציית לו ונסע ר' מנלי לביתו.

ויהי כאשר נסע איזה פרסאות אמר ר' מנלי למשרתו, הנני עייף ויגע מטורח הדרך, לכן לא רחוק מפה דר איש יהודי ניסע אליו ונלין שם, וכאשר באו לשם ראה ר' מנלי כי האכסניה הוא בית קטן וצר, ולקח המשרת את הכו"כ מהמרכבה והציע בראש הבית וילינו שם, כשהגיע חצות לילה שמע קול פעמון מסוסים דוהרים שזה סימן שנוסע איש חשוב, וכמו רבע שעה הגיע לפני הבית המרכבה עם הסוסים הדוהרים, ויבא אל הבית אדון פולני צעיר, וכאשר ראה אותו ר' מנלי הכיר בו כי זה איש אציל, ויצו למשרתו שיפנה את הכו"כ כדי לכבד את האדון האורח לישוב, ושאל אותו מהיכן הוא, וענה ר' מנלי שהוא מעיר קארלין, ויתפלל האדון הצעיר ושאל לשמו, וענה לו כי שמו מנלי, ואמר אליו השררה הנני מכיר את שמך כי אבי הוא השררה מעיר קארלין, וכתב אלי במכתב והזכיר את שמך לתהלה ולתפארת

כי איש נאמן ויקר רוח אתה, ושאל אותו האדון לאן הוא נוסע כעת, וענה כי נוסע לביתו לעיר קארלין, ויאמר לו האדון טוב הדבר אתן לך מכתב לאבי כי זה ימים רבים אשר לא כתבתי מכתב לאבי, ושאל אותו האדון מהיכן אתה בא, ויאמר לו כי נסע היום להרבי, ושאל אותו למה מיהר כ"כ ליסע חזרה מהרבי ביום שיצא, וסיפר לו כל הענין, ויאמר האדון טוב הדבר בתוך המכתב אשר אמסור לידך לאבי אכתוב ג"כ שימלא תיכף את בקשתך, ופטר זה לזה בשלום.

ויסע ר' מנלי חזרה לביתו, וכאשר נודע הדבר לא"ז הרה"ק נבהל מאד, מדוע מיהר לבוא מבית הרבי, ויבא אליו ושאל אותו אודות זה, והשיב לו ר' מנלי משלום הרבי כי הכל בטוב, רק הרבי פקד עליו לחזור תיכף לביתו, כדי להשתדל אצל השררה להכות בשבטים את המתנגד אשר הכה אותך בלחי, וכאשר שמע זאת א"ז הרה"ק אמר לדודו ר' מנלי האם בשביל איש גרוע ופחות כמוני (וראה מה שכתב בצוואתו הק'): אשר לפי האמת אין אני יודע אם יש גרוע ממני) יוכה בשבטים איש ישראל, למען השם דוא זאלסט דאס נישט טאהן (שלא יעשה זאת), אז ענה לו ר' מנלי שלא ישמע אליו כלל אודות זה כי מדברי הרבי לא ישנה, ותיכף יתחיל להשתדל אצל השררה לעשות כפקודת הרב המגיד, וביקש והפציר בו כמה פעמים ולא שמע אליו, באמרו כי מצווה ועומד הוא לקיים דברי הרבי.

כאשר ראה א"ז הרה"ק כי ר' מנלי אוטם אזנו משמוע להפצרותיו, ובכל לבו הוא רוצה להשתדל להכות את המתנגד, אמר אליו א"ז דע דודי אם תעשה את הדבר הזה אנקם ממך בזה ובבא, וכאשר שמע זאת ר' מנלי חדל מלהשתדל אודות זה, כי היה ירא לנפשו מא"ז,

והנה כמשלוש חודשים אחר זה נסע ר' מנלי למעזעריטש להרה"מ, וכאשר בא אל הקודש פנימה נתן לו המגיד שלום ושאל אותו, מנלי, האם קיימת את אשר צויתך להשתדל אצל השררה, וענה לו כי אנכי רציתי בכל לבי לקיים דברי הרבי, אבל ר' אהרן לא נתן לי בשום אופן לעשות כדבר הזה, ואמר אליו הרה"מ לא היה לך לשמוע בקולו, וענה ר' מנלי כי באמת לא רציתי לשמוע לו אף כי הרבה והפציר בי בבקשות רבות, אולם כאשר נשבע שינקם ממני בזה ובבא יראתי לנפשי פן אכזה ח"ו בגחלתו, ויאמר לו הרב המגיד אם כה אמר ר' אהרן יש לפחד מדבריו מאוד, ומעתה הוא גרם להיות עליו תמיד התנגדות על בניו ובני בניו, ואם היו מכים את המתנגד במלקות, אז היה בטל כל הענין של ההתנגדות, והוסיף הרה"מ ואמר: אבל בכל אופן בעת שיהי להחסידים דין ודברים עם המתנגדים, תהי' יד החסידים על העליונה וינצחו אותם.

נתנה למכהו לחי ותשבוע בחרפה

פעם אחת נסע והלך הרה"ק רבינו הגדול זי"ע בדרך, ועבר דרך מלון אחד, והרגיש חלישת הלב עד כלות נפשו, ונכנס לשם, והבעה"ב לא היה בביתו, רק אשתו הבעלת הבית, וביקש ממנה שתתן לו מה לאכול להשיב את נפשו, וכששמעה זאת הרימה קולה עליו בחירופים וגידופים, והכתה לו על הלחי, מיד נחלשה על כל חושיה ידיה ורגליה והדיבור, והיתה צעקה גדולה מאד, ורבינו הגדול הלך מיד ונסע לדרכו, ובתוך כך בא בעלה הבעה"ב לביתו, וראה את הרעה הגדולה הזאת אשר קרהו, ושאל איך ומה

היתה הסיבה, ויספרו לו כל המאורע אשר בא לכאן איש עני וביקש לאכול והכתה לו על הלחי מיד קרה לה את הדבר הזה,

והבין כי לא דבר ריק הוא, תיכף רדף אחריו בעלה והשיג אותו בדרך, וביקש ממנו שיחזור עמו לביתו, לעורר רחמים עליה שישלח ה' עזרתו מקודש שתתראפא,

ונעתר לבקשתו וחזר ובא לביתו ושאל אותה שתאמר מפני מה הכית אותי, פתחה את פיה וחשבה כל עבירות שעשתה, כזה עשיתי, וכזה עשיתי, אמר לה על זה לא יגיע לי להכות, וחשבה עוד, ואמר לה גם על זאת לא מגיע להכות אותי, אח"כ אמרה ששחטה בעצמה אחות ועופות מימים כבירים, ואמר ע"ז בוודאי מגיע להכות אותי, כי איך מלאתי את לבי לבקש לאכול במקום הזה, ונתן לה תשובה, וקבלה עליה חרטה גמורה על העבר, והבטיחה על להבא שלא תשוב עוד לסורה ולא תעשה עוד מעשים רעים להרשיע ונתרפאה מחליה.

רבינו קיבץ ועשה מנורה עבור המגיד, וכשאמר "למה רגשו גוים" ברחו הרוצחים על נפשם

אצל הרה"צ הק' ר' אהרן מטשארנאביל זצ"ל, נמצא ספר כתוב בגנותו של אותו האיש ימ"ש, ונודע הדבר לממשלה כי הי' ע"ז עונש, והי' צפוי לסכנה לשלחו לסיביר, ואנשי שלומו נתועדו לתת כסף שוחד סך חמשת אלפים רוביל, וכשנודע הדבר להרה"צ מטשארנאביל, צעק עליהם ואמר: כסף אני אמסור להרשעים האלה, ולסוף לא הועיל והוכרחו לתת השוחד, ואמר אליהם אם הייתי כמו א"ז הרה"א הגדול ז"ל לא הייתי נותן כסף, ולא הייתי מפחד מהם,

וסיפר: כי בזמנו (של הרה"ק רבי אהרן הגדול) היו מסתובבים מחנות רשעים מעיר לעיר והרגו עם רב, וכלם ברחו ממקום למקום, עד שנתקרבו למקום מגורו של המגיד זצ"ל.

ובאו והודיעו שהגוים עומדים כבר קרוב לעיר, וציוה הרב המגיד שיטמינו עצמם, והתחילו לארוז בבית הכנסת את הספרים והחפצים להטמינם. המגיד אמר פעם שרוצה מנורה עם ששים קנים, והרה"א הגדול ז"ל אסף כסף ועשה מנורה מששים קנים עבור המגיד, והמנורה היתה ג"כ בביהכ"נ, ורצו לקחת את המנורה ולהטמינה, וכשראה הרה"א הגדול ז"ל שרוצים להטמין את המנורה, צעק עליהם מי הוא זה שרוצה ליגע במנורה של רבינו, וספרו זאת להמגיד זי"ע, אמר אליהם המגיד שכולם יתאספו לביהכ"נ (אם יכול לשמור את המנורה, יכול ג"כ לשמור את האנשים), ותיכף נתמלא הביהכ"נ אנשים ונשים וטף. כשראה הרה"א הגדול ז"ל את כל העיר שנתאספו לביהכ"נ, הבין שהמגיד העמיס על שכמו את כל העיר להצילם, ורץ תיכף להמגיד, ואמר אליו: מה הוא רוצה ממנו ולמה שם את כל משא העם עליו, ולא השיב לו המגיד, וביקש ממנו לכה"פ שייסייע לו, ונענה לו המגיד, בינתיים באו והודיעו שהגוים כבר נמצאו בעיר, וסידרו את רוביהם באמצע השוק, ויצא הרה"א הגדול ז"ל נגדם ונתן עליהם בקולו "למה רגשו גוים" ועזבו את הכל ונסו לנפשם, כי נפל עליהם פחד נורא.

כשגמר (הרה"ק מטשארנאביל זי"ע) לספר את כל זה הוסיף ואמר: אם הייתי בדרגא של א"ז (מקארלין), לא הייתי צריך לפצות אותם בכסף שוחד, ואולם איני יכול להדמות אליו, ווער קען זאך דאס גלייכין צוא איהם.

ורבינו מסטאלין קארלין סיפר מעשה בדומה לזו: בעת שהיה הרה"ק ר' אהרן הגדול במעוזעריטש, באו לשם כנופיות הרוצחים (היידאמאקיס), ושאלה הרבנית מבעלה הרב המגיד אם תדליק הנרות של שבת, כי פחדו שלא יראו את האור, כדי ש לא יבואך ח"ו הכנופיות לשם, ושלח אותה הרב המגיד לר' אהרן הגדול זצ"ל, לשאול את פיו קדשו, וענה לה "וואס שבת ליכט ניט צינדיך וסיים רבינו: און סי איז טאקי גאר ניט גיווען. (האם לא להדליק נרות של שבת? ואמנם לא קרה כלום ועבר הכל בשלום).

חזה שאליהו הנביא יציל את החסיד בליל פסח

חסיד אחד בא אל רבינו לחוג את חג הפסח, ורבינו הורה לו לחזור לביתו תיכף ומיד, ולא הועילו בקשותיו ותחנוניו, כי הי' בדעתו לערוך את הסדר בבית רבינו, אולם רבינו באחת, ואמר אליו: פאהר שוין צוריק [חזור תיכף לביתך], עוד לפני החג, ולערוך את שמחת החג בביתו, החסיד ישב עם משפחתו וערך את הסדר בליל פסח כהלכתו, ככל משפטו וחוקתו.

כשפתח החסיד הדלת לפני אמירת שפוך חמתך, נכנסו קבוצת שודדים ורוצחים, ושדרו את חפצי הערך שמצאו בבית ושמו בכליהם, ואחר כך ניגשו אליו וקשרו אותו בחבלים, על מנת לרצחו נפש, אותו ואת כל בני ביתו, לפתע נפרצה הדלת, ובעל עגלה, [רייטער], וקובייטש בידו, נכנס והתנפל על השודדים, ויכול להם, והתיר את החבלים מבעל הבית, וקשר בהם את השודדים לעגלתו, בעל הבית ואשתו ובני ביתו ניצלו ממות, בינתיים שתה הרייטער כוס יין משולחן הסדר, וקם והלך לו, ופרח לו איש האמת. לאחר יום טוב בא החסיד אל רבינו, ואמר אליו: נו, וואס זאגסטו נישט צו דעם? ביי דיר האט ער אויס גיטרונקען א גאנצין בעכער וויין און ביי מיר האט ער נאר פאר זוכט דיא וויין [כלומר, שהוא היה אליהו הנביא זכור לטוב והוא הצילך, ואמר רבינו: אצלך שתה אליהו כוס יין מלא, ואצלי הוא רק טעם מן היין], ורבינו הק' חזה מראש את כל זה.

הרה"מ חזה פטירת רבינו ולא יכול לעצור בעדו

מעשה שהרב הגדול האלקי ר' אהרן מקארלין הי' קודם חג הפסח אצל הרב המגיד הגדול במעוזעריטש, ורצה לנסוע לביתו על חג הפסח, וילך לקבל רשות פרידת שלום מרבו לנסוע לביתו, והרה"מ נתן לו רשות, ואחרי אשר יצא הרה"מ א מהרה"מ אמר לתלמידיו, בבקשה מכם ראו שלא תניחו את ר"א לנסוע לביתו, ותיכף הלכו התלמידים להרה"מ ודיברו על לבו שיחוג פה חג

הפסח, ואכן כשראו כי הוא רוצה דוקא לנסוע לביתו, אמרו לו החברים, דע כי רבינו ביקש אותנו שלא לתת לך ליסע לביתך, ויאמר להם הרה"מ למה לא אמר אלי, הלא אם היה רוצה שאשאר פה על חג הפסח לא היה בוש מלהגיד לי, עכ"ז הלך הרה"מ א להרה"מ ואמר לו: כי נחוץ אני מאד לנסוע לביתי, ועתה אמרו לי החברים בשם רבינו, כי הרב רוצה שאהיה פה חג הפסח. ויען לו הרה"מ אנכי אינני מעכב בערך, ואם ברצונך ליסע תסע לשלום, ובצאתו אמר עוד הפעם לתלמידיו, ראו שלא תניחו אותו לנסוע, וירוצו החברים עוד הפעם להרה"מ והרבו לדבר על לבו, כי אין זה דבר פשוט כי רבינו ביקש אותנו עוד הפעם, שלא לתת לך ליסע לביתך, אבל הרה"מ לא שמע להם, ויאמר אליהם מפני מה לא אמר אלי כדברים האלה.

סוף דבר כי בעוה"ר נסע לביתו ונפל למשכב, וביום ג' דחומה"פ עלה למרום ושבק לנו החיים, וכאשר שמעו החברים נתאבלו עליו מאוד, כי ידוע לכל שהרב ר' אהרן היה קדוש עליון נורא מאד, אשר אמרו עליו שהוא היה שרף, כי נשרף מיראת הבורא ב"ה ובי"ש, ואמרו התלמידים להרה"מ למה לא הגיד לנו רבינו קודם נסיעתו לביתו שיסתלק, ואז בכל מאמצי כוחינו לא היינו נותנים לו לנסוע, אף בלי רצונו,

ויען להם הרה"מ: ומה תתפלאו הלא כתוב בתורה אצל משה רבינו בכל ביתי נאמן הוא, ועל מה שיך נאמנות בבית ה' הלא אין שם שום דבר גשמי שאפשר לגנוב משם, אך הפירוש הוא כי כל מה שראה לא גילה לשום אדם, ועל זה שיך נאמנות וד"ל, ואך למען דאגתי על הרה"מ ז"ל שלא רציתי שיסתלק, אמרתי לכם שתעצרו בעדו, כדי שיחוג פה את חג הפסח, ואז היה בת דינא בטל דינא.

והרב המגיד ממעוזעריטש וראוונא אמר לאחר הסתלקותו, כשנסתלק אהרן נסתלקו ענני הכבוד, אבדו כלי מלחמה הוא הי' כלי הקרב שלנו, ועתה אין לנו מה לעשות עוד בעולם, ונסתלק הרב המגיד באותו השנה.

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל

הדברים במדור ההילולא קדישא על הרה"ק רבי אהרן הגדול מקארלין ז"ע, שלא כתוב מהיכן נלקחו, הם מתוך הספר הנפלא "פרי ישע אהרן" ב"כ, האוצר הגדול לדרת ותולדות בית קארלין-סטאלין,

שי"ל ע"י הרה"ח ר' יהושע הויזמאן שליט"א, ונערכו בחלקו הגדול ע"י אביו הרה"ח ר' אהרן הויזמאן ז"ל

ותשואות חן לו על עזרתו

זכות הרוצה בעילום שמו
שיקויים ברכת צדיק "מנוחה ושמחה, אור ליהודים"

לע"נ האשה החשובה הצדקנית
מרת פרידא גילה בת הרה"ח ר' יצחק אייזיק ע"ה (רייך)
נלב"ע ו"ז אדר ב' תשע"ט

ההפצה בעי"ח טבריא נתרם לע"נ רבני טבריא
רבה הראשי של טבריא העדיק החכם רבי חיים בן רבי יצחק סמאגיא זצ"ל
רבה הראשי של טבריא העדיק החכם רבי יעקב חי בן רבי ברוך זריהן זצ"ל
נויסד ת"ת בינאס, העדיק החכם רבי רפאל בינאס זצ"ל

לזכר עולם יהי' צדיק, כ"ק אדמו"ר הגה"צ רבי שלמה בן רבי מרדכי זצ"ל מזוועעהל-צאנז, נלב"ע כ"ז תמוז תשע"ז,
ולע"נ ראש הישיבה הגאון האדיר רבי אליהו שמואל בן רבי יעקב ישראל זצ"ל, נלב"ע כ"ה מרחשון תשע"ט

לע"נ איש החסד סוכתר בכל מידה נכונה
הרה"ח ר' משה בן ר' שמואל רפאל (רייך) ז"ל

להעלחת
נושה בן אסתר כולכה
זכות הפצת תורה וחסידות, יענווד לו
להתברך בכל נוליי דמיטב

להעלחת
נואר יחיאל בן חנה סינא
זכות הפצת תורה וחסידות, יענווד
לו להתברך בכל נוליי דמיטב

להעלחת
נוחם כענדל בן פרידא גילה
זכות הפצת תורה וחסידות, יענווד לו
להתברך בכל נוליי דמיטב

להעלחת
אפרים בן אסתר לאה
זכות הפצת תורה וחסידות, יענווד
לו להתברך בכל נוליי דמיטב

להעלחת
יוסף נתן בן רבקה טויבא
זכות הפצת תורה וחסידות,
יענווד לו להתברך בכל נוליי דמיטב

להשתתפות בהוצאות הגליון לרגל שמחה או לע"נ ולקבלת הגליון במייל, להערות ולהארות, GILYON.LIZENSK@GMAIL.COM